



**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ**  
**ΣΧΟΛΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**  
**ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**  
**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**  
**MBA-ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ DIGITAL BUSINESS**

**Folli Follie**

**«Εγκλήματα λευκού κολάρου:  
Μελέτη περίπτωσης του ομίλου Folli Follie Group»**

**Φοιτήτρια**

**Κωνσταντία Αγιώτη**

**A.M.: MBA19001**

**Επιβλέπων Καθηγητής**

**Πρόδρομος Γιαννάς**



**UNIVERSITY OF WEST ATTICA**  
**SCHOOL OF ADMINISTRATION, ECONOMICS & SOCIAL SCIENCES**  
**DEPARTMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION**  
**BUSINESS ADMINISTRATION-**  
**MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION- DIGITAL BUSINESS DIRECTION**

**Folli Follie**

**«White Collar Crime: Folli Follie Group case study»**

**Student**

**Konstantina Agioti**

**R. N.:mba19001**

**Supervisor**

**Prodromos Yannas**

ATHENS MAY 2023



**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ**  
**ΣΧΟΛΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**  
**ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**  
**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**  
**MBA-ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ DIGITAL BUSINESS**

**Folli Follie**

**«Εγκλήματα λευκού κολάρου:**

**Μελέτη περίπτωσης του ομίλου Folli Follie Group»**

**Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής συμπεριλαμβανομένου και του Εισηγητή.**

**Η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία εξετάστηκε επιτυχώς από την κάτωθι Εξεταστική Επιτροπή:**

| <b>A/A</b> | <b>ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ</b>  | <b>ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΩΤΗΤΑ</b> | <b>ΨΗΔΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ</b> |
|------------|-----------------------|-------------------------|-------------------------|
| 1          | Πρόδρομος Γιαννάς     | Καθηγητής               |                         |
| 2          | Ιωάννης Σαλμόν        | Αν. Καθηγητής           |                         |
| 3          | Αναστάσιος Πανόπουλος | Καθηγητής               |                         |

## 1.1 ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο/η κάτωθι υπογεγραμμένος/η ΑΓΙΩΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ του ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ, με αριθμό μητρώου mba19001 φοιτητής/τρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Μ.Β.Α του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών & Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

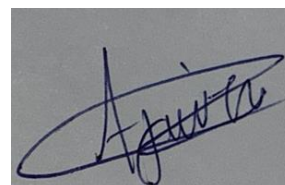
«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι ..... και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλών/ούσα

Αγιώτη Κωνσταντίνα



## Περίληψη

**Σκοπός:** Οι οικονομικές καταστάσεις συνιστούν την προβολή της εικόνας μιας επιχείρησης, καθώς και των επιπέδων κέρδους της σε μια δεδομένη στιγμή. Η αξιοπιστία αυτών κρίνεται καίρια, καθώς συντελεί στη διαμόρφωση των τάσεων του επενδυτικού κοινού, του οποίου οι αποφάσεις βασίζονται στη δυναμική του προβαλλόμενου ανά περίπτωση οικονομικού προφίλ. Ο οικονομικός κόσμος έχει πληγεί ισχυρά από το ξέσπασμα φαινομένων οικονομικής εξαπάτησης, κυρίως μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων επιχειρήσεων, με σκοπό την ωραιοποίηση της οικονομικής τους δυναμικής, και με κύριους υπαίτιους τους ιδρυτές αλλά και τα διοικητικά στελέχη αυτών. Τα ανωτέρω οικονομικά σκάνδαλα αποτελούν πτυχές της εγκληματικότητας του λευκού κολάρου, με ισχυρό τον αντίκτυπό τους στην αξιοπιστία των δημοσιοποιούμενων οικονομικών πληροφοριών. Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στη διερεύνηση του φαινομένου της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων από πλευράς των επιχειρήσεων και της παρουσίασης αλλοιωμένων αποτελεσμάτων, προκειμένου να καταστούν περισσότερο ελκυστικές έναντι των δυνητικών επενδυτών τους. Με στόχο την προσέγγιση εις βάθος του ανωτέρω ζητήματος, εξετάζεται η περίπτωση του ομίλου Folli Follie Group, που επί σειρά ετών παρουσίαζε παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις, γεγονός που αποκαλύφθηκε το 2018, προκαλώντας το ξέσπασμα ενός ισχυρού οικονομικού σκανδάλου, του οποίου το πλήγμα παραμένει ηχηρό.

**Σχεδιασμός / μεθοδολογία / προσέγγιση:** Μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης συγκεντρώθηκαν σημαντικά στοιχεία αναφορικά με την εγκληματικότητα του λευκού κολάρου και την οικονομική εξαπάτηση, ενώ εξίσου ενδιαφέροντα δεδομένα συλλέχθηκαν με βάση δημοσιεύματα και άρθρα της περιόδου της αποκάλυψης του οικονομικού σκανδάλου, που έπληξε την αξιοπιστία του ομίλου Folli Follie Group. Μέσα από την παράθεση των στοιχείων αυτών, επιχειρείται η αποσαφήνιση των επιπτώσεων της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και των τρόπων διαχείρισης και εντοπισμού των φαινομένων οικονομικής απάτης.

**Ευρήματα:** Βασικό σημείο κατά την ανάλυση της μελέτης περίπτωσης αποτέλεσε η αποκάλυψη της ανεπάρκειας των ελεγκτικών μηχανισμών σε ό,τι αφορά την ανίχνευση και τον εντοπισμό της διαστρέβλωσης των οικονομικών πληροφοριών. Μέσω της ολιστικής προσέγγισης των στοιχείων, που αφορούν το συγκεκριμένο οικονομικό σκάνδαλο, αναδεικνύεται η αναγκαιότητα της ενδυνάμωσης της αξιοπιστίας των ελεγκτικών στρατηγικών, με κύριο μέλημα την αντιμετώπιση του οικονομικού εγκλήματος.

**Πρωτοτυπία / αξία:** Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να αποσαφηνίσει το εύρος των ευθυνών στο σκάνδαλο της οικονομικής εξαπάτησης του ομίλου Folli Follie Group, αποβλέποντας στην αποκάλυψη πιθανών κενών και αδυναμιών στο πεδίο του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων. Τα ευρήματα αυτής δύναται να αποτελέσουν τη βάση για την αναδιάρθρωση των ελεγκτικών μηχανισμών και την υποστήριξη της δυναμικής και της επάρκειάς τους, στα πλαίσια της πάταξης της εγκληματικότητας του λευκού κολάρου.

**Λέξεις κλειδιά:** οικονομικό έγκλημα, εγκλήματα λευκού κολάρου, παραποίηση οικονομικών καταστάσεων επιχείρησης, ελεγκτικοί μηχανισμοί.

## **Abstract**

**Purpose:** Financial statements act as a vivid depiction of a financial institution, revealing the level of gain during their announcement. Their reliability is regarded as crucial, based on their impact in the field of forming the stances and intentions of investors, whose economical decisions are based on the dynamic presented via the economical profile published. It is undeniable that intense losses emerged in the economic field due to phenomena of financial fraud, mainly deriving by fraudulent financial reporting that idealized the financial situation and the financial strength of organizations involved. Founders and directors were found responsible, leading to the characterization of financial statements fraud as an aspect of ‘white collar criminality’, resulting to the decrease of the credibility of reported financial information.

**Design / methodology / approach:** Literature review enabled the accumulation of important elements regarding white collar crime and financial fraud, whereas interesting data were also detected via the examination of articles and references during the period of the revelation of the financial scandal that affected the credibility of Folli Follie Group. Based on the citation of multiple aspects of this financial fraud, the elucidation of the effects of financial statements fraud is attempted, as well as the clarification of appropriate methods in the field of its detection and management.

**Findings:** The investigation of the case study presented enabled the revelation of the lack of auditors’ proficiency and sense of responsibility for detecting fraud within organizations. The holistic approach of the elements presented regarding the financial fraud of Folli Follie Group intensifies the necessity to strengthen the reliability of auditors, focusing in the confrontation of incidences of financial crime.

**Originality / value:** The present thesis aims at clarifying the immense responsibilities regarding the financial fraud of Folli Follie Group, in an attempt to detect possible gaps and weaknesses regarding the evaluation of financial statements. Its findings may act as a basis in the field of restructuring auditors’ role and empowering their proficiency and credibility, aiming at diminishing the effect of white collar criminality.

**Keywords:** financial crime, white collar crime, financial statements fraud, auditors’ role.

# ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

|  |             |
|--|-------------|
| Περίληψη.....  | <u>v</u>    |
| Abstract.....  | <u>viii</u> |
| ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ .....   | x           |
| ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ .....  | <u>xi</u>   |
| <b>1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ .....</b>  | <b>1</b>    |
| 1.1 Σημαντικότητα του θέματος και διατύπωση του ερευνητικού προβλήματος.....                                       | 1           |
| 1.2 Σκοπός και στόχοι της εργασίας .....   | 2           |
| 1.3 Δομή της εργασίας .....  | 3           |
| <b>2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ .....</b>  | <b>5</b>    |
| 2.1 Οικονομικό έγκλημα – Απάτη των οικονομικών καταστάσεων .....   | 5           |
| 2.2 Παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων.....  | 6           |
| 2.3 Κίνητρα υποκίνησης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων .....   | 7           |
| 2.4 Βασικά στοιχεία της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων με στόχο την οικονομική εξαπάτηση .....            | 9           |
| 2.5 Τεχνικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων .....   | 10          |
| <b>3 ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΟΥ ΛΕΥΚΟΥ ΚΟΛΑΡΟΥ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ .....</b>                                 | <b>13</b>   |
| 3.1 Εγκλήματα λευκού κολάρου .....   | 13          |
| 3.2 Οικονομικά σκάνδαλα σε διεθνές επίπεδο.....  | 15          |
| <b>4 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ.....</b>                                     | <b>22</b>   |
| 4.1 Αναγκαιότητα της διασφάλισης της ακεραιότητας της οικονομικής κατάστασης .....                                 | 22          |
| 4.2 Τρόποι ανίχνευσης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων .....  | 23          |
| 4.3 Διαδικασίες ελέγχου και εντοπισμού της χρηματοοικονομικής απάτης.....  | 25          |
| 4.4 Ανασκόπηση μελετών αναφορικά με το φαινόμενο της παραποίησης της χρηματοοικονομικής κατάστασης εταιρειών ..... | 30          |
| <b>5 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Folli Follie Group .....</b>   | <b>37</b>   |
| 5.1 Το προφίλ της εταιρείας Folli Follie Group.....  | 37          |
| 5.2 Περιγραφή του σκανδάλου που αφορά την εταιρεία Folli Follie Group.....   | 39          |
| 5.2.1 Έκθεση της Quintessential Capital Management (QCM).....  | 39          |



|          |   |           |
|----------|---|-----------|
| 5.2.2    | Η αρχική αντίδραση του ομίλου Folli Follie Group .....                          | 42        |
| 5.2.3    | Ο έλεγχος από την εταιρεία Alvarez & Marsal .....                               | 43        |
| 5.2.4    | Η στάση του ομίλου Folli Follie Group έναντι των εξελίξεων .....                | 45        |
| 5.2.5    | Η ακολουθία των εξελίξεων και η εμπλοκή της δικαιοσύνης .....                   | 46        |
| 5.3      | Επιπτώσεις της χρηματοοικονομικής απάτης της εταιρείας Folli Follie Group ..... | 52        |
| <b>6</b> | <b>ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....</b>  | <b>55</b> |
| 6.1      | Συζήτηση .....  | 55        |
| 6.2      | Συμπεράσματα .....  | 58        |
| 6.3      | Περιορισμοί της παρούσας μελέτης και συστάσεις για μελλοντική έρευνα.....       | 59        |
| 6.4      | Πρωτοτυπία της εργασίας .....   | 60        |
|          | <b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ .....</b>  | <b>62</b> |
|          | Ξενόγλωσσες .....   | 62        |
|          | Διαδικτυακές .....  | 67        |

## ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

|      |  |
|------|--|
| ΕΛΤΕ | Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχου  |
| ΝΠΔΔ | Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου              |
| ΝΠΙΔ | Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου             |
| ΑΑΕΡ | Accounting and Auditing Enforcement Releases |
| ΑΙΓ  | American International Group                 |
| ΓΡΚ  | General Reinsurance Corporation              |
| QCM  | Quintessential Capital Management            |
| TRAC | Transactional Records Access Clearinghouse   |

## **ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ**

Με την παρούσα διπλωματική εργασία ολοκληρώνονται οι σπουδές μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα σπουδών του τμήματος Διοίκηση Επιχειρήσεων - Master in Business Administration (MBA) κατεύθυνση Ψηφιακό Επιχειρείν" (Digital Business) στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής.

Θα ήθελα να ευχαριστίσω την οικογένεια μου για την στήριξή τους, τους φίλους για την υπομονή που είχαν μέχρι την ολοκλήρωσή της και τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συναδέλφους μου στην BELLE MEAT που χωρίς τη βοήθεια τους και την υποστήριξή τους δε θα ήταν δυνατή η παρακολούθηση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος.

## 2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

### 2.1 Σημαντικότητα του θέματος και διατύπωση του ερευνητικού προβλήματος

Η εγκληματικότητα του λευκού κολάρου συνιστά όρο, ο οποίος περικλείει το σύνολο των παραβάσεων, που αφορούν τον οικονομικό τομέα, δίχως να συμπεριλαμβάνεται η άμεση άσκηση σωματικής βίας κατά τη διενέργειά τους. Μεταξύ των εγκλημάτων του λευκού κολάρου εντάσσονται και οι απάτες στον επιχειρηματικό κόσμο, οι υπεξαυρέσεις χρημάτων, και εν γένει, το σύνολο των παραβάσεων, που δύναται να ενέχει οποιασδήποτε μορφής οικονομική ζημία (Piquero, 2018; Wang, Ma & Chen, 2023).

Μεταξύ των εγκλημάτων του λευκού κολάρου εντοπίζεται και η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης, με στόχο την ενδυνάμωση της ελκυστικότητάς της έναντι των υφιστάμενων καθώς και των δυνητικών της επενδυτών, οπότε προβάλλεται μια ψευδή εικόνα αναφορικά με τα κέρδη και τις ζημίες αυτής. Βασιζόμενοι στην πληροφόρηση, την οποία λαμβάνουν, οι επενδυτές είναι πιθανό να επηρεασθούν, προβαίνοντας σε οικονομικές κινήσεις, οι οποίες αποδεικνύονται τελικά άκρως επισφαλείς (Cliff & Wall-Parker, 2017; Berghoff & Spiekermann, 2018). Ο έλεγχος από εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές αποβλέπει στην αποκάλυψη των περιπτώσεων παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, αποκαλύπτοντας στοιχεία αναφορικά με την πραγματικότητα και οδηγώντας στην έγερση ισχυρών οικονομικών σκανδάλων. Ποικίλα σκάνδαλα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων έχουν έρθει στο φως της δημοσιότητας, τόσο μέσω της συμβολής εσωτερικών ελεγκτών, όσο και μέσω ελέγχων, που διενεργήθηκαν με τη βοήθεια έτερων εξωτερικών ελεγκτικών οργανισμών (Chen et al., 2019; Wall-Parker, 2019).

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί φαινόμενο ιδιαίτερος συχνό τα τελευταία έτη στο επιχειρηματικό πλαίσιο, συνιστώντας πράξη, η οποία ενέχει στοιχεία χειραγώγησης μέσα από την υπερεκτίμηση των περιουσιακών στοιχείων και των κερδών, αλλά και την απομείωση του επιπέδου των εκροών και των ζημιών μιας εταιρείας. Η οικονομική απάτη της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και η προσπάθεια εσκεμμένης εξαπάτησης των οικονομικών παραγόντων συντελούν στην παρουσία σαφών δυσμενών συνεπειών για τον επιχειρηματικό κόσμο, τονίζοντας την αναγκαιότητα εντατικοποίησης των προσπαθειών ελέγχου και έγκαιρου εντοπισμού αυτών (Young, 2020; Akbar, Nur & Andru, 2022).

Η συγκεκριμένη μορφή εγκλήματος του λευκού κολάρου έχει λάβει εκτεταμένες διαστάσεις, καθώς εντοπίζεται πλέον, όχι μόνο αποκλειστικά εντός των Η.Π.Α. όπου εκδηλώθηκε για πρώτη φορά, αλλά και εντός άλλων χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Με τις ζημιές στην παγκόσμια οικονομία και το διεθνές εμπόριο να αγγίζουν τα εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ, αυτό το είδος εγκληματικότητας του λευκού κολάρου έχει εγείρει το ερευνητικό ενδιαφέρον (Blythe, 2020; Petra & Spieler, 2020).

Μεταξύ των ισχυρότερων οικονομικών σκανδάλων καταγράφεται και η οικονομική απάτη του ομίλου Folli Follie Group, ελληνικής επιχείρησης παγκόσμιας δραστηριοποίησης, της οποίας η δημοσιοποίηση λειτούργησε άκρως επιβαρυντικά έναντι της φήμης της ελληνικής επιχειρηματικότητας. Με δεδομένη τη σημασία της διερεύνησης των παραγόντων, που συνετέλεσαν στην αποκάλυψη του συγκεκριμένου εγκλήματος του λευκού κολάρου, κρίνεται αναγκαία η ολιστική προσέγγιση των κινήσεων των ελεγκτικών μηχανισμών, καθώς και της αντίδρασης από την πλευρά της συγκεκριμένης εταιρείας.

## **2.2 Σκοπός και στόχοι της εργασίας**

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στη διερεύνηση του φαινομένου της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και με βάση την βιβλιογραφική ανασκόπηση επιχειρεί την ολιστική προσέγγιση αυτού. Με δεδομένο ότι το συγκεκριμένο φαινόμενο καταγράφεται και εντός της ελληνικής επιχειρηματικής πραγματικότητας κρίθηκε καίρια η μελέτη περίπτωσης εταιρείας, η οποία προέβη στην παραποίηση των οικονομικών της καταστάσεων, με αποτέλεσμα να πληγεί ισχυρά η αξιοπιστία της λόγω του ξεσπάσματος ενός ισχυρού οικονομικού σκανδάλου.

Συγκεκριμένα, στην παρούσα εργασία αναλύεται η περίπτωση του ομίλου Folli Follie Group, ο οποίος το 2018, έπειτα από έκθεση, η οποία δημοσιεύθηκε από την εταιρεία Quintessential Capital Management (QCM), αναγκάστηκε να αναμορφώσει τις οικονομικές καταστάσεις των τελευταίων ετών, δίχως να απουσιάζει η νομική δίωξη των ιδρυτών και διοικούντων αυτού, οι οποίοι ενοχοποιήθηκαν αναφορικά με την οικονομική εξαπάτηση. Μέσα από την παράθεση των γεγονότων επιχειρείται η καταγραφή των κενών, που συνετέλεσαν στη δυνατότητα διάπραξης της συγκεκριμένης οικονομικής απάτης, με κύριο μέλημα την αποκάλυψη της σημασίας της επάρκειας των ελεγκτικών μηχανισμών σε ό,τι αφορά την προστασία έναντι των οικονομικών παρατυπιών.

## 2.3 Δομή της εργασίας

Το πρώτο κεφάλαιο της εργασίας συνιστά την εισαγωγή αυτής, εντός της οποίας αναλύεται η σημαντικότητα του θέματος και διατυπώνεται το ερευνητικό πρόβλημα, το οποίο προσεγγίζεται κατά την παρούσα μελέτη. Συγχρόνως, αναλύονται ο σκοπός και οι στόχοι αυτής, ενώ παρατίθενται στοιχεία, που υποστηρίζουν την πρωτοτυπία της, αναδεικνύοντας τους λόγους υλοποίησης της.

Εντός του δευτέρου κεφαλαίου εξετάζεται το φαινόμενο της οικονομικής εγκληματικότητας και προσεγγίζεται η περίπτωση της απάτης των οικονομικών καταστάσεων. Συγκεκριμένα, αναλύεται η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων και αναφέρονται τα κίνητρα υποκίνησης της. Παράλληλα, παρουσιάζονται βασικά στοιχεία και παρατίθενται οι τεχνικές, που καταγράφονται κατά την παραποίηση των οικονομικών πληροφοριών.

Το τρίτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στα εγκλήματα του λευκού κολάρου, παρουσιάζοντας στοιχεία αναφορικά με αυτό το είδος εγκληματικότητας. Επιπλέον, περιγράφονται οικονομικά σκάνδαλα, τα οποία συντάραξαν τον οικονομικό κόσμο σε διεθνές επίπεδο.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναφέρονται στοιχεία σε σχέση με τις διαδικασίες ελέγχου και εντοπισμού των χρηματο-οικονομικών σκανδάλων. Αρχικά, τονίζεται η αναγκαιότητα της διασφάλισης της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων και ακολούθως παρουσιάζονται οι τρόποι ανίχνευσης των περιπτώσεων της παραποίησης των οικονομικών πληροφοριών. Παράλληλα, αναλύονται οι διαδικασίες, που αφορούν τον έλεγχο και τον εντοπισμό περιστατικών χρηματο-οικονομικής απάτης. Με στόχο την ολιστική προσέγγιση του θέματος ακολουθεί η ανασκόπηση μελετών, οι οποίες εξετάζουν το φαινόμενο της παραποίησης των χρηματο-οικονομικών καταστάσεων επιχειρήσεων.

Το πέμπτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην ανάλυση της μελέτης περίπτωσης του οικονομικού σκανδάλου του ομίλου Folli Follie Group. Σε πρώτη φάση περιγράφεται το προφίλ της εταιρείας μέσα από την ιστορική αναδρομή της πορείας της από την ίδρυση της. Ακολούθως, παρατίθενται πληροφορίες σε σχέση με το σκάνδαλο της οικονομικής απάτης, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων, που αφορούν τον έλεγχο από την εταιρεία QCM, την αρχική αντίδραση της εταιρείας Folli Follie Group έναντι των αποκαλύψεων σε ό,τι αφορά την αναξιοπιστία των οικονομικών της στοιχείων και τον ακόλουθο έλεγχο από την εταιρεία Alvarez & Marsal. Κατά την περιγραφή της ακολουθίας των εξελίξεων παρουσιάζονται η στάση των διοικούντων την εταιρεία, η εμπλοκή της δικαιοσύνης και η προσαγωγή αυτών με βαρύτατο κατηγορητήριο. Τέλος, αναλύονται οι σαφείς

επιπτώσεις της αποκάλυψης του συγκεκριμένου σκανδάλου στον οικονομικό και επιχειρηματικό κόσμο.

Μέσα από τη διερεύνηση της οικονομικής απάτης του ομίλου Folli Follie Group και την εξέταση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας είναι δυνατή η εξαγωγή ενδιαφερόντων συμπερασμάτων στο πεδίο των συνεπειών της εγκληματικότητας του λευκού κολάρου και του αντίκτυπου αυτής στην εμπιστοσύνη του οικονομικού κόσμου έναντι των δημοσιοποιημένων οικονομικών καταστάσεων επιχειρήσεων. Συγχρόνως, τονίζεται η αξία του ρόλου των ελεγκτικών μηχανισμών, και ειδικότερα της διασφάλισης της αξιοπιστίας και της επάρκειας αυτών, με κύριο μέλημα τη διαχείριση και την αντιμετώπιση φαινομένων οικονομικής εξαπάτησης.

## 3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

### 3.1 Οικονομικό έγκλημα – Απάτη των οικονομικών καταστάσεων

Ως «έγκλημα» αναφέρεται το σύνολο των παραβιάσεων του ποινικού νόμου, τα οποία συντελούν στη ζημία ενός κοινωνικού συμφέροντος, το οποίο προστατεύεται με την απειλή ποινικών κυρώσεων από την έννομη τάξη. Ως «βλάβη» νοείται κάθε μορφής πραγματική ζημία, αλλά και η έκθεση σε κίνδυνο του συμφέροντος των εμπλεκόμενων μελών. Με τον όρο «οικονομικό έγκλημα» περιγράφονται εγκλήματα, τα οποία δεν συνεπάγονται απαραίτητως τη χρήση βίας, αλλά οδηγούν σε οικονομικές απώλειες, προκαλώντας υλικές και ηθικές βλάβες. Στη συγκεκριμένη κατηγορία εγκλημάτων συγκαταλέγεται ένα πλήθος μη νόμιμων δραστηριοτήτων, όπως είναι η φοροδιαφυγή, η απάτη των οικονομικών καταστάσεων αλλά και το ξέπλυμα χρήματος (Chen et al., 2019; Akbar, Nur & Andru, 2022).

Στην ουσία, το οικονομικό έγκλημα αποτελεί παράνομη πράξη, η οποία διενεργείται με την εξαπάτηση ή και την παρερμηνεία των οικονομικών δεδομένων, με αιώτερο σκοπό το οικονομικό κέρδος σε προσωπικό ή και σε επιχειρηματικό επίπεδο και τελείται μέσω της εκμετάλλευσης ατόμων ή και επιχειρήσεων. Τα οικονομικά εγκλήματα, συνεπώς, αφορούν την επίδειξη αποκλίνουσας συμπεριφοράς, η οποία παραβιάζει το οικονομικό ποινικό δίκαιο, προκαλώντας ποικίλες υλικές, ψυχολογικές και κοινωνικές ζημίες (Apriliana & Agustina, 2017; Young, 2020). Η εγκληματική συμπεριφορά πηγάζει μέσω της κατάχρησης της προβαλλόμενης εμπιστοσύνης και εστιάζει στην προαγωγή των ατομικών συμφερόντων, με κύριο μέλημα την αύξηση του προσωπικού κέρδους (Hayes, 2021).

Προκειμένου να επιτευχθεί η βέλτιστη διερεύνηση των οικονομικών εγκλημάτων, επιχειρήθηκε ο επιμερισμός τους σε διακριτές κατηγορίες, με βάση τους εμπλεκόμενους σε αυτά, καθώς και τις πιθανές τους επιπτώσεις. Μεταξύ των βασικότερων κατηγοριών αναφέρεται η φοροδιαφυγή, το ξέπλυμα χρήματος και η απάτη των οικονομικών καταστάσεων. Συγκεκριμένα, ως «φοροδιαφυγή» ορίζεται κάθε μορφή παράνομης πράξης ή παράλειψης, μέσω της οποίας επιδιώκεται η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης του φορολογούμενου, είτε ιδιώτη είτε επιχείρησης, ή ακόμη και η αποφυγή της καταβολής των φορολογικών εισφορών, οι οποίες έχουν βεβαιωθεί. Το «ξέπλυμα χρήματος» σχετίζεται με τη συγκάλυψη της πηγής των εσόδων, τα οποία προκύπτουν μέσω



δραστηριοτήτων παράνομων ή και εγκληματικών, με κυριότερα παραδείγματα το εμπόριο όπλων και ναρκωτικών ουσιών (Akbar, Nur & Andru, 2022; Rashid et al., 2022).

Η «*απάτη των οικονομικών καταστάσεων*» αφορά στην ουσία την εσκεμμένη διαστρέβλωση της οικονομικής εικόνας μιας επιχείρησης, η οποία τελείται μέσω της εκ προθέσεως εσφαλμένης δημοσιοποίησης ή και της παράλειψης της γνωστοποίησης των οικονομικών δεδομένων αυτής, με κύριο στόχο της την ωραιοποίηση της οικονομικής της δυναμικής (Widnyana & Widyawati, 2022). Κατά την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων συνήθως προβάλλονται περιουσιακά στοιχεία και έσοδα σαφώς υπερεκτιμημένα, τα οποία σε συνδυασμό συνήθως με ομοίως υποεκτιμημένες ζημίες, υποχρεώσεις και έξοδα, διαμορφώνουν ένα θελκτικό οικονομικό προφίλ της εταιρείας. Μέσω αυτού ενισχύεται η οικονομική θέση της και η εικόνα της έναντι των επενδυτών, υφιστάμενων αλλά και δυνητικών, μεγιστοποιώντας τη αξία της μετοχής της (Apriliana & Agustina, 2017; Md Nasir et al., 2018).

### **3.2 Παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων**

Οι οικονομικές απάτες είναι δυνατό να τελεσθούν είτε προς όφελος μιας επιχείρησης είτε και εις βάρος της εξελικτικής της πορείας. Περιπτώσεις, οι οποίες αφορούν την υπερεκτίμηση των οικονομικών αποτελεσμάτων και των περιουσιακών στοιχείων μιας εταιρείας, την εσφαλμένη τιμολόγηση των υπηρεσιών και των αγαθών εντός του εσωτερικού της, αλλά και την παραποίηση των οικονομικών αρχείων, στα οποία βασίζεται η διαμόρφωση των οικονομικών της καταστάσεων, σχετίζονται με την κατηγορία απάτης, η οποία διενεργείται με στόχο το όφελος της επιχείρησης (Yasmin & Ramadhaniyah, 2020; Rahman, Deliana & Rihaney, 2020). Αντιθέτως, περιπτώσεις που αφορούν την παραποίηση των αποθεμάτων της, παρουσιάζοντάς τα ως μη αξιοποιήσιμα, την έκδοση εσφαλμένων και ψευδών τιμολογίων για αγαθά, που δεν έχουν δοθεί και το χρηματισμό υπαλλήλων συγκαταλέγονται στην κατηγορία της απάτης με στόχο την ζημία της επιχείρησης (Akbar, Nur & Andru, 2022; Rashid et al., 2022).

Είναι σαφές ότι οι οικονομικές καταστάσεις οφείλουν να παρουσιάζουν το σύνολο των πληροφοριών, οι οποίες δύναται να επηρεάσουν και να καθορίσουν τις αποφάσεις και τις οικονομικές κινήσεις των επενδυτών, των ήδη υπάρχοντων αλλά και των δυνητικών. Σε αρκετές περιπτώσεις όμως οι εταιρείες επιλέγουν να μην αναφέρουν όλα τα απαιτούμενα στοιχεία εντός αυτών, οδηγώντας στην εξαπάτηση και στη χειραγώγηση τους, προκαλώντας σημαντικές επιπτώσεις σε ό,τι α-

φορά τη αξιοπιστία της ίδιας της επιχείρησης, αλλά και την ισορροπία εντός του οικονομικού περιβάλλοντος εν γένει (Free & Murphy, 2015; Zhitlukhina et al., 2016).

Η απάτη της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων φαίνεται ότι καθορίζεται από τρεις κυρίαρχους παράγοντες, οι οποίοι αφορούν την πίεση, την ευκαιρία και τον εξορθολογισμό ή την εκλογίκευση. Ως «πίεση» περιγράφεται η συμπεριφορά των διοικούντων την επιχείρηση προς τους υφισταμένους τους, με κύριο στόχο αυτής τη διαμόρφωση του επιθυμητού οικονομικού αποτελέσματος. Ένα σύνολο αιτιών δύναται να προκαλεί την άσκηση αυτής της πίεσης, με βασικότερες το προσωπικό όφελος και την απόσβεση των αυξημένων οικονομικών υποχρεώσεων, που έχουν ανακύψει (Apriliana & Agustina, 2017; Chen et al., 2019).

Ως «ευκαιρία» θεωρείται η παρουσία των κατάλληλων συνθηκών και της δεδομένης στιγμής κατά την οποία κρίνεται δυνατή η διάπραξη της οικονομικής απάτης. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, ιδανικές κρίνονται οι συνθήκες, όπου απουσιάζει η παρουσία οργανωμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου, σε συνδυασμό με την απουσία ηθικής καθοδήγησης. Υπό της έλλειψης πλήρως λειτουργικών ελεγκτικών μηχανισμών εγείρεται η δυνατότητα παραποίησης των οικονομικών δεδομένων, δίχως να υφίσταται άμεσα ο κίνδυνος του εντοπισμού της εξαπάτησης (Free & Murphy, 2015; Blythe, 2020).

Σε ό,τι αφορά τον «εξορθολογισμό», η διάπραξη της απάτης τελείται από άτομα, τα οποία διαθέτουν τις ικανότητες να εμπλακούν στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, συνεπώς διαθέτουν την ευφυΐα να αντιληφθούν την εγειρόμενη ευκαιρία, ώστε να προβούν στην αλλοίωση των οικονομικών στοιχείων. Σε κάθε περίπτωση, η εκλογίκευση της οικονομικής απάτης προϋποθέτει τη συνδρομή ατόμων, που να κατέχουν τις απαιτούμενες γνώσεις, προκειμένου να μπορέσουν να μεταβάλλουν το σύνολο των γνωστοποιούμενων προς το κοινό οικονομικών πληροφοριών (Apriliana & Agustina, 2017; Cheng, Kao & Lin, 2021).

### **3.3 Κίνητρα υποκίνησης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων**

Κυρίαρχο κίνητρο σε ό,τι αφορά την παρακίνηση μιας επιχείρησης στην παραποίηση των οικονομικών της καταστάσεων αποτελεί η αύξηση των κερδών, με κύρια επιδίωξη των διοικούντων αυτής την αποκόμιση ωφελειών είτε για τους ίδιους είτε για την εταιρεία. Η προβολή εικονικών εισροών δύναται να αποσκοπεί στη μεγιστοποίηση των λαμβανόμενων για την επιχείρηση αποζημιώ-

σεων, στη διατήρηση του δυναμικού της προφίλ ή και στη διεκδίκηση μελλοντικά αυξημένων οικονομικών παροχών (Aris et al., 2015; Md Nasir et al., 2018). Συγχρόνως, η παρουσίαση εικονικών κερδών και εισροών είναι δυνατό να συντελέσει στην αύξηση της τιμής της μετοχής στο Χρηματιστήριο Αξιών και επομένως στη βελτιστοποίηση της αξίας της επιχείρησης, στην ελαχιστοποίηση των πιθανοτήτων χρεοκοπίας αυτής και στην αποφυγή των κανονιστικών παρεμβάσεων, που πιθανώς να επιφέρουν την έγερση κατηγοριών αναφορικά με την υλοποίηση μονοπωλιακών πρακτικών ή αντικαταναλωτικών συμπεριφορών (Free & Murphy, 2015; Zhitlukhina et al., 2016).

Έτερο κίνητρο στο πεδίο της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων μιας εταιρείας αποτελεί η αύξηση των λαμβανόμενων αποζημιώσεων των στελεχών αυτής, καθώς το ύψος τους καθορίζεται με βάση την επίτευξη συγκεκριμένων βραχυπρόθεσμων, αλλά και μακροπρόθεσμων οικονομικών στόχων. Η αποδοτικότητα της επιχείρησης αξιολογείται σύμφωνα με τα οικονομικά μεγέθη, τα οποία έχουν δημοσιοποιηθεί, γεγονός που οδηγεί στην εφαρμογή λογιστικών τεχνασμάτων από πλευράς των στελεχών, ώστε να μετατοπισθεί προς όφελός τους η εικόνα των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας (Chinniah, 2015; Rahman, Deliana & Rihaney, 2020). Είναι σαφές ότι, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες το επίπεδο των κερδών είναι χαμηλό ή παρουσιάζονται σαφείς οικονομικές ζημίες, οι απολαβές αυτών διαμορφώνονται αντιστοίχως, δημιουργώντας ισχυρά κίνητρα σε ό,τι αφορά την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων με σκοπό την αύξηση του οικονομικού τους όφελους (Akbar, Nur & Andru, 2022).

Η αποτίμηση της αξίας της μετοχής μιας επιχείρησης στο Χρηματιστήριο Αξιών σχετίζεται με τη διαχείριση των κερδών της και αντανακλά την οικονομική δυναμική αυτής εντός του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Η τιμή της μετοχής καθορίζεται σημαντικά με βάση τα καθαρά κέρδη αυτής, με τους οικονομικούς αναλυτές να εφαρμόζουν ένα σύνολο μοντέλων κατά την εκτίμηση της (Widnyana & Widyawati, 2022; Rashid et al., 2022). Βασικό μέλημα των επιχειρήσεων αποτελεί η ισχυρή τους παρουσία εντός του Χρηματιστηρίου Αξιών, συνεπώς επιχειρούν την εξάλειψη της μεταβλητότητας των κερδών τους και την ομαλοποίηση της εικόνας των οικονομικών τους καταστάσεων, αποβλέποντας στην αύξηση της εκτιμώμενης τιμής της μετοχής τους (Πατατούκας & Παπάκης 2022). Η ποιότητα των δημοσιοποιημένων οικονομικών στοιχείων επιτρέπει ουσιαστικά την δυνατότητα πρόβλεψης των μελλοντικών κερδών και επομένως αποτελεί την αποτύπωση της οικονομικής ισχύς της επιχείρησης. Εάν οι υλοποιούμενοι υπολογισμοί είναι αναξιόπιστοι, τότε κάθε πρόβλεψη κρίνεται ως επισφαλής, γεγονός το οποίο δημιουργεί σαφείς τριγμούς σε ό,τι

αφορά το μέλλον του οικονομικού οργανισμού (Apriliana & Agustina, 2017; Cheng, Kao & Lin, 2021).

Επιπροσθέτως, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων δύναται να αποσκοπεί στην αποφυγή του κινδύνου χρεωκοπίας, αποσιωπώντας τις οικονομικές απειλές έναντι των οποίων τίθεται η εταιρεία. Το μετοχικό κόστος του κεφαλαίου τείνει να αυξάνεται σε περιπτώσεις που ο οικονομικός κίνδυνος καταγράφεται υψηλός, καθώς οι μέτοχοι επιδιώκουν απόδοση υψηλού επιπέδου, ως εξασφάλιση έναντι της απειλής που καλούνται να διαχειριστούν. Ομοίως, βασική παράμετρο αποτελεί και η απόκρυψη της διακύμανσης των κερδών, η οποία δημιουργεί συνθήκες ανασφάλειας στους μετόχους, βάλλοντας το οικονομικό προφίλ της επιχείρησης (Free & Murphy, 2015; Aslan, 2021).

### **3.4 Βασικά στοιχεία της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων με στόχο την οικονομική εξαπάτηση**

Με στόχο τη βέλτιστη αποσαφήνιση των στοιχείων, που αφορούν την οικονομική απάτη και ειδικότερα την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, έχει διαμορφωθεί από τον Rezaee (2005) το μοντέλο «*CRIME*», μέσω του οποίου επισημαίνεται το σύνολο των παραγόντων, που μετέχουν στη διαστρέβλωση των οικονομικών καταστάσεων. Στην πράξη, πρόκειται για αρκτικόλεξο των αρχικών των λέξεων *Cooks*, *Recipes*, *Incentives Monitoring* και *Results*, οι οποίες και αποκαλύπτουν το βασικό ρόλο κάθε παραμέτρου στη διάπραξη του συγκεκριμένου τύπου οικονομικού εγκλήματος (Rezaee, 2005).

Ως «*Cooks*» αναφέρονται τα εμπλεκόμενα στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων πρόσωπα, τα οποία προέβησαν στην εφαρμογή πρακτικών αλλοίωσης των οικονομικών δεδομένων. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων πρόκειται για υψηλά υφιστάμενα εντός της ιεραρχίας της επιχείρησης στελέχη, γεγονός το οποίο ενισχύει το χαρακτηρισμό τους ως «*εγκληματίες του λευκού κολάρου*». Με βάση πρόσφατες μελέτες, σε ένα αυξημένο ποσοστό εταιρειών, για τις οποίες αποκαλύφθηκε η δημοσίευση παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων και συνεπώς η διαστρέβλωση της οικονομικής τους εικόνας, άμεσα εμπλεκόμενοι ήταν ανώτερα στελέχη και διοικούντες αυτών (Rezaee, 2005).

Ως «*Recipes*» αναφέρεται η δυνητική μορφή, την οποία παρουσιάζει η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, με συνηθέστερη τη διαχείριση του κέρδους και σπανιότερη την περίπτωση της αποπληρωμής των οικονομικών υποχρεώσεων της επιχείρησης. Μεταξύ των επιθετικότερων μορφών παραποίησης των οικονομικών δεδομένων καταγράφεται η προβολή εικονικών συναλλαγών και εισροών (Rezaee, 2005).

Ως «*Incentives*» αναφέρονται τα αίτια παρακίνησης της οικονομικής εξαπάτησης, τα οποία είναι κυρίως οικονομικής φύσης και έχουν ως απώτερο στόχο τους το κέρδος. Κύριο σημείο στην αποσαφήνιση των κινήτρων αποτελεί η διερεύνηση της στάσης της διοίκησης και ειδικότερα του εγωκεντρισμού της, συνθήκη η οποία εστιάζει κατά βάση στην προαγωγή ενός ισχυρού *brand*, προσπάθεια στο βωμό της οποίας δεν αποκλείεται να ενεργοποιηθούν παράτυπες διαδικασίες. Αντιστοίχως, «*Monitoring*» αποτελεί η περιγραφή της ποιότητας και της επάρκειας των ελεγκτικών μηχανισμών, μέσω της εμπλοκής των οποίων επιχειρείται η αναχαίτιση των φαινομένων εξαπάτησης και η απόδοση ευθυνών στους ιθύνοντες αυτής. Η αδυναμία ελεγκτικής ισχύος αυτών συντελεί στην έγερση φαινομένων οικονομικής απάτης (Rezaee, 2005).

Τέλος με τον όρο «*Results*» ο Rezaee αναφέρεται στις συνέπειες, που επιφέρει η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων στην οικονομική εικόνα της εταιρείας, στη σχέση της με τους επενδυτές της, υφιστάμενους και δυνητικούς, αλλά και στη σχέση της με τα χρηματο-πιστωτικά ιδρύματα. Η σπίλωση του οικονομικού προφίλ ενός οργανισμού και η αποκάλυψη της πραγματικής οικονομικής του κατάστασης δύναται να προκαλέσουν την έγερση σημείων έλλειψης αξιοπιστίας αυτής, με άμεση συνέπεια την υποτίμηση της αξίας της και την πτώση της τιμής της μετοχής της στο Χρηματιστήριο Αξιών. Μεταξύ των συνεπειών συμπεριλαμβάνονται και οι επιβαλλόμενες χρηματικές και ποινικές κυρώσεις, οι οποίες θα επιδοθούν έπειτα από τη νομική δίωξη των εμπλεκόμενων στην οικονομική απάτη (Rezaee, 2005).

### **3.5 Τεχνικές παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων**

Μεταξύ των συνηθέστερων μεθόδων οικονομικής εξαπάτησης συγκαταλέγονται η προβολή πλασματικών εσόδων και εισροών, η χρονική διαφορά των καταγεγραμμένων οικονομικών κινήσεων, η εσφαλμένη αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων και η αποφυγή της γνωστοποίησης των εκκροών, των οικονομικών υποχρεώσεων και των ζημιών της επιχείρησης. Συγκεκριμένα, ιδιαίτερος συνήθη τακτική αποτελεί η παρουσίαση μη πραγματικών εσόδων, η οποία δύναται να επιτευχθεί

μέσα από την έκδοση και καταχώρηση πλασματικών τιμολογίων (Md Nasir et al., 2018; Hayes, 2021). Πρόκειται για τιμολόγια, τα οποία ουσιαστικά αφορούν μη υπαρκτές συναλλαγές, με το δημιουργούμενο ποσό της απαίτησης να είναι δυνατό να διαγραφεί, με την πάροδο των ετών, χαρακτηριζόμενο ως επισφαλές. Οι εικονικές πωλήσεις μπορούν, επίσης, να αφορούν κινήσεις, οι οποίες τελούνται προς οικονομικές οντότητες, οι οποίες δεν υφίστανται, με τα τιμολόγια να καταγράφονται για το έτος, που αφορούν και ακολούθως να ακυρώνονται (Wang, Ma & Chen, 2023). Οι εικονικές πωλήσεις συνήθως πραγματοποιούνται μεταξύ συγγενικών ή θυγατρικών εταιρειών, με την μητρική εταιρεία να αγοράζει προϊόντα από αυτές, αυξάνοντας το ύψος των πωληθέντων και παρουσιάζοντας πλασματικά κέρδη (Πατατούκας & Παπάκης 2022).

Ομοίως, συνήθης μέθοδος αποτελεί η καταχώρηση των οικονομικών κινήσεων σε έτερες ημερομηνίες των πραγματικών. Η αλλοίωση της οικονομικής κατάστασης είναι εφικτή μέσα από την αναφορά τιμολογίων σε διαφορετικές ημερομηνίες, επιχειρώντας ουσιαστικά την μετακύλιση των εισροών και των εκροών από οικονομικό έτος σε έτος, αναλόγως των προσδοκιών των διοικούντων της επιχείρησης (Cheng, Kao & Lin, 2021; Akbar, Nur & Andru, 2022).

Η εσφαλμένη αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης αποτελεί εξίσου δεδομένη τακτική παραποίησης της οικονομικής της εικόνας, μέσω της προβολής μιας ψευδούς εκτίμησης. Ειδικότερα, το τέλος κάθε οικονομικού έτους σηματοδοτείται από τη διενέργεια, από πλευράς των επιχειρήσεων, προβλέψεων αναφορικά με τις επισφαλείς απαιτήσεις αλλά και της απαξίωσης των αποθεμάτων τους. Ένας αυξημένος αριθμός εταιρειών αποφεύγει εσκεμμένα την πραγματοποίηση των ανωτέρω προβλέψεων προκειμένου να επιτύχει την ελαχιστοποίηση των αποτελεσμάτων της (Apriliana & Agustina, 2017; Saleh et al., 2021).

Η αποφυγή γνωστοποίησης των εκροών, των οικονομικών υποχρεώσεων και των εξόδων επίσης συντελεί στην παραποίηση του οικονομικού προφίλ μιας εταιρείας. Μέσω της εσκεμμένης απόκρυψης των πραγματικών ποσών των ζημιών και των εξόδων, μια επιχείρηση κατορθώνει να προβάλει αποκλειστικά το ποσό των αποσβέσεων αυτής, μεγιστοποιώντας τα οικονομικά της αποτελέσματα. Η αποσιώπηση των εκροών επιτυγχάνεται μέσω της μη καταχώρησης τιμολογίων, που σχετίζονται με οικονομικές υποχρεώσεις της επιχείρησης ή και μέσω της εσφαλμένης κεφαλοποίησης αυτών (Albrecht et al., 2015; Chen et al., 2019).

Μεταξύ των συνηθέστερων πρακτικών παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων εντοπίζεται η διαχείριση και αναγνώριση του εσόδου, όπου η καταγραφή του εσόδου τελείται πριν από

την ολοκλήρωση της οικονομικής συναλλαγής, δηλαδή πριν ακόμη πραγματοποιηθεί η παράδοση του προϊόντος ή η παροχή της αντίστοιχης υπηρεσίας. Είναι γενικώς αποδεκτό ότι η πραγματοποίηση και η καταγραφή του οικονομικού οφέλους θα πρέπει να τελεστεί τη στιγμή της μεταβίβασης της κυριότητας του προϊόντος ή της ολοκλήρωσης της παροχής της υπηρεσίας, οπότε και εγείρεται η απαίτηση της καταβολής του τιμήματος που τέθηκε (Zhitlukhina et al., 2016; Aslan, 2021). Τα οικονομικά έσοδα θα πρέπει να λογίζονται με την πραγματοποίηση των αντίστοιχων εισπράξεων, σημείο το οποίο παραβιάζουν συχνά οι επιχειρήσεις, με την καταγραφή των εσόδων να τελείται πριν ακόμη μετατραπεί σε δεδουλευμένο (Md Nasir et al., 2018).

Ομοίως συνήθης πρακτική αποτελεί η «*bill and hold sales transaction*», κατά την οποία η επιχείρηση διατηρεί εντός της αποθήκης της εμπορεύματα, που έχουν ήδη πωληθεί και ακολούθως προβαίνει στην καταγραφή και αναγνώριση εσόδου πριν ακόμη μεταβιβασθεί η κυριότητά τους. Εξίσου διαδεδομένη είναι και η τεχνική «*channel stuffing*», όπου επιχειρείται η σύναψη συμφωνιών για την προώθηση προϊόντων ή υπηρεσιών υψηλότερου επιπέδου από εκείνα τα οποία δύναται να υποστηρίξει η επιχείρηση εντός του συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος. Η τεχνική αυτή επιτρέπει στις επιχειρήσεις να επιτυγχάνουν την εμφάνιση σταθερών εσόδων εντός σύντομων χρονικών διαστημάτων, παρουσιάζοντας ένα ιδιαίτερος ισχυρό οικονομικό προφίλ (Pradesyah, Yuslem & Batubara, 2021; Saleh et al., 2021).

Διαδεδομένη τακτική αποτελεί και η αποτίμηση των πεπαλαιωμένων εμπορευμάτων σε τιμή, που αφορά την κτήση τους και όχι την πώληση τους. Μέσω αυτής παρουσιάζεται κέρδος, με τα αποθέματα να καταγράφονται υψηλότερα σε σχέση με την πραγματικότητα, γεγονός το οποίο επηρεάζει σημαντικά τον δείκτη αποδοτικότητας και το δείκτη γενικής ρευστότητας της εταιρείας (Young, 2020; Akbar, Nur & Andru, 2022). Σε όμοιο επίπεδο εντοπίζεται και η αποτίμηση των αποθεμάτων στην τιμή που καταγράφηκε τελευταία στην οικονομική αγορά, συντελώντας στην εμφάνιση μεγαλύτερων αποθεμάτων από αυτά που υπάρχουν στην πράξη (Aslan, 2021; Cheng, Kao & Lin, 2021).

## 4 ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΟΥ ΛΕΥΚΟΥ ΚΟΛΑΡΟΥ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΚΑΝ- ΔΑΛΑ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

### 4.1 Εγκλήματα λευκού κολάρου

Ως «εγκλήματα του λευκού κολάρου» ορίζονται τα εγκλήματα, τα οποία αφορούν οικονομικές συναλλαγές και διαπράττονται από άτομα υψηλής κοινωνικο-οικονομικής θέσης, στο πλαίσιο της επαγγελματικής τους δραστηριοποίησης, με κύριο στόχο τους την μεγιστοποίηση των αποκτηθέντων, μέσω των επιχειρηματικών τους συναλλαγών, κερδών (Austin, 2015). Η εγκληματικότητα του λευκού κολάρου συμπεριλαμβάνει μια πληθώρα επιβλαβών πράξεων, οι οποίες, μολονότι δεν είναι αποδεκτές από το ευρύ κοινό ως εγκληματικές πράξεις, σαφώς επιφέρουν μια πληθώρα δυσμενών συνεπειών, συνεπώς ορθώς συγκαταλέγονται μεταξύ των λοιπών κατηγοριών οικονομικών εγκλημάτων. Στην ουσία τα περισσότερα από τα εγκλήματα του λευκού κολάρου συνιστούν κακουργήματα, με το νόμο να ορίζει υψηλές ποινές καθείρξεως για την διάπραξη τους (Eaton & Korach, 2016; Piquero, 2018).

Παράλληλα, η οριοθέτηση ενός οικονομικού εγκλήματος ως «εγκλήματος του λευκού κολάρου» δεν είναι σε κάθε περίπτωση εύκολη, καθώς συνυπολογίζεται ένα σύνολο παραμέτρων όπως είναι η κοινωνική και επαγγελματική θέση των ιθύνοντων. Στις περισσότερες περιπτώσεις πρόκειται για έγκλημα, το οποίο εκδηλώνεται με τη μορφή της δωροδοκίας δημόσιων ή μη φορέων, ή και την προσπάθεια χειραγώγησης της τιμής της μετοχής της στο Χρηματιστήριο Αξιών, προκειμένου να διασφαλισθεί η προβολή μιας θετικής οικονομικής εικόνας αυτής, προάγοντας τη δημοτικότητα της (Score, 2016). Ιδιαίτερος εκτεταμένη κρίνεται η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων σε περιπτώσεις, που επιδιώκεται η απόκρυψη εσφαλμένων επιχειρηματικών κινήσεων, η μη ορθή αξιοποίηση των κεφαλαίων και η δημιουργία εκτεταμένων οικονομικών ζημιών (Free & Murphy, 2015; Cliff & Wall-Parker, 2017).

Σε ό,τι αφορά τα κίνητρα, που υποκινούν τη διάπραξη εγκλημάτων του λευκού κολάρου, το οικονομικό όφελος ανάγεται αναμφίβολα σε πρωταρχικό μέλημα των ιθύνοντων, είτε πρόκειται για το προσωπικό τους όφελος, είτε για την ωφέλεια της επιχείρησης ως σύνολο (Austin, 2015). Οι Bucy και συν. (2008), μελετώντας τα κίνητρα που εμπλέκονται στα εγκλήματα του λευκού κολάρου, καταλήγουν στην παρουσία οκτώ βασικών στοιχείων, τα οποία παρακινούν στη διάπραξη



αυτών. Πρόκειται για την ανάγκη ελέγχου, τη χαρισματοτικότητα, τον εκφοβισμό, τη φιλοδοξία, την έλλειψη αξιοπιστίας, την απουσία κοινωνικής συνείδησης και τον ναρκισσισμό. Αν και κυρίαρχα στο πεδίο της υποκίνησης των εγκλημάτων αυτής της μορφής, τα ανωτέρω δεν συνιστούν μοναδικά σημεία ώθησης του ατόμου στην εγκληματική πράξη, καθώς ένα σύνολο έτερων παραμέτρων ομοίως επηρεάζουν αυτή του την επιλογή. Μεταξύ αυτών εντοπίζονται η ικανότητα του ατόμου να υλοποιήσει τα σχέδια του, η δυνατότητα κάλυψης των πράξεων του, η απομείωση του κινδύνου άμεσης αποκάλυψης της ενοχής του και η συνεκτίμηση των συνεπειών, που δύναται να επιφέρει ο εντοπισμός του (Bucy et al., 2008).

Αν και δεν αποκλείεται η εμπλοκή των εργαζομένων σε ένα έγκλημα λευκού κολάρου, στις περισσότερες περιπτώσεις η οικονομική απάτη τελείται με τη συμμετοχή των διοικούντων της επιχείρησης, ιδίως εάν πρόκειται για την περίπτωση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων αυτής. Οικονομικά σκάνδαλα, που συγκλόνισαν τον επιχειρηματικό κόσμο, τελέστηκαν με τους διοικούντες των επιχειρήσεων να λαμβάνουν ένα αμιγώς πρωταγωνιστικό ρόλο στην εξαπάτηση (Albrecht et al., 2015; Friedrichs, 2019). Κύριο αίτιο της εμπλοκής της διοίκησης αποτελεί σαφώς το προσωπικό όφελος, δίχως να υποβιβάζεται η αίσθηση της ιδιοκτησίας, που διακατέχει τα μέλη της, προκαλώντας ένα είδος εγωπάθειας και αυθαιρεσίας αναφορικά με τη διαχείριση των θεμάτων της επιχείρησης. Με κύριο σκοπό την ενδυνάμωσή της εντός του επιχειρηματικού κόσμου σταδιακά αποφεύγεται η γνωστοποίηση βασικών ζητημάτων καθώς και κάθε στοιχείο ηθικής υπευθυνότητας έναντι των οικονομικών παραγόντων, συνθήκη η οποία μεγιστοποιεί τις πιθανότητες εμπλοκής σε φαινόμενα οικονομικής εξαπάτησης (Eaton & Korach, 2016; Pradesyah, Yuslem & Batubara, 2021).

Οι συνέπειες των εγκλημάτων του λευκού κολάρου κρίνονται ως άκρως δυσμενείς, με δεδομένο ότι επηρεάζονται βασικοί τομείς της οικονομικής ζωής. Σκάνδαλα οικονομικής βάσης, όπως είναι η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων επιχειρήσεων και η κατάρρευση χρηματοπιστωτικών οργανισμών, βάλλουν σθεναρά τη νομιμότητα του οικονομικού χώρου, μειώνοντας την αξιοπιστία των εμπλεκόμενων εταιρειών και ενέχοντας ένα ισχυρό αντίκτυπο έναντι της βιωσιμότητας αυτών (Piquero, 2018; Wall-Parker, 2019).

Αναμφίβολα, καταλυτικό ρόλο στην ισχύουσα χρηματο-οικονομική κατάσταση διαδραμάτισαν τα οικονομικά σκάνδαλα, τα οποία ξέσπασαν κατά τον περασμένο αιώνα, όπου καταγράφηκε ένας πραγματικός κατακλυσμός από καλοστημένες οικονομικές απάτες, με την εξέλιξη αυτών να

υπερβαίνει κάθε συννοριακή διάκριση. Επενδυτές, αλλά και απλοί μέτοχοι, υπήρξαν θύματα των ανωτέρω οικονομικών εξαπατήσεων, με τους εγκληματίες του λευκού κολάρου να εμφανίζουν άκρως αλαζονικές τάσεις στο πεδίο της χειραγώγησης των οικονομικών δρώμενων, επιφέροντας καταστροφικές συνέπειες για την παγκόσμια οικονομία (Friedrichs, 2019; Pradesyah, Yuslem & Batubara, 2021). Παραποιήσεις των οικονομικών καταστάσεων επιχειρήσεων, αλλά και λοιπές τεχνικές διαστρέβλωσης της οικονομικής δυναμικής, αποτέλεσαν το αποτύπωμα των εγκληματιών του λευκού κολάρου, επιτείνοντας την αναγκαιότητα της ενδυνάμωσης των μηχανισμών ανίχνευσης και αντιμετώπισης του φαινομένου. Η δημοσιοποίηση των οικονομικών σκανδάλων συνετέλεσε στον κλονισμό της εμπιστοσύνης των επενδυτών και των οικονομικών παραγόντων, οδηγώντας την παγκόσμια χρηματο-οικονομική κοινότητα σε μια εκτεταμένη διερεύνηση αναφορικά με τη δυνατότητα ουσιαστικού ελέγχου και εποπτείας των οικονομικών καταστάσεων (Cliff & Wall-Parker, 2017; Wall-Parker, 2019).

Αν και το σύνολο των διώξεων σε ό,τι αφορά τα εγκλήματα του λευκού κολάρου παρουσιάζει μια σαφή μείωση κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001 έως 2021, η παρουσία τους παραμένει ισχυρή, προκαλώντας σοβαρές ζημιές στον οικονομικό χώρο. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία της Transactional Records Access Clearinghouse (TRAC), οι διώξεις μειώθηκαν από 9.507 το 2001 σε 4.727 το 2021, εμφανίζοντας διακυμάνσεις κατά την περίοδο της πανδημίας, με τους πρώτους μήνες του έτους 2021 να καταγράφονται συνολικά 3.545 διώξεις εγκλημάτων του λευκού κολάρου. Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία ο αριθμός των διώξεων έχει μειωθεί κατά 50.3% μεταξύ των ετών 2001 έως 2021, γεγονός το οποίο εγείρει την ανησυχία των οικονομικών κύκλων αναφορικά με την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των υλοποιούμενων ελέγχων και επομένως της δυνατότητας εντοπισμού των εγκλημάτων αυτής της κατηγορίας (The Crime Report, 2021).

## **4.2 Οικονομικά σκάνδαλα σε διεθνές επίπεδο**

Ένα σημαντικός αριθμός οικονομικών εγκλημάτων συντάραξαν τις πρότερες δεκαετίες τον επιχειρηματικό κόσμο, προκαλώντας ισχυρούς τριγμούς στην εμπιστοσύνη και στην αξιοπιστία των οικονομικών δεδομένων. Μεταξύ των οικονομικών σκανδάλων που κλόνισαν την χρηματοοικονομική ισορροπία συγκαταλέγεται η οικονομική απάτη της εταιρείας Enron, η οποία αποκάλυφθηκε το 2001, με την έβδομη μεγαλύτερης δυναμικής επιχείρηση των Η.Π.Α., της οποίας η αποτίμηση ανερχόταν στα 70 δισεκατομμύρια δολάρια, να εμπλέκεται στη διάπραξη οικονομικής

διαφθοράς και δόλιων οικονομικών πρακτικών, που οδήγησαν τελικώς στην χρεοκοπία της. Το ξέσπασμα του οικονομικού σκανδάλου και της τεράστιας οικονομικής εξαπάτησης που συνετελέσθη τάραξε τους κόλπους της παγκόσμιας οικονομίας, καθώς και το χώρο του διεθνούς επιχειρείν, στρέφοντας το ενδιαφέρον στη σημασία της διενέργειας ενδεδειγμένων ελέγχων, με στόχο την αποκάλυψη περισσότερων επιχειρηματικών σκανδάλων εν τη γενέσει τους (Petra & Spieler, 2020; Segal, 2021).

Η συγκεκριμένη απάτη βασίσθηκε στην εσφαλμένη απεικόνιση των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας Enron, προβάλλοντας μια εικονική δυναμική αυτής, η οποία δεν ανταποκρινόταν στις πραγματικές οικονομικές της καταστάσεις. Η Enron αποτέλεσε εταιρεία ενέργειας, εμπορευμάτων και υπηρεσιών, η οποία ιδρύθηκε το 1985 από τον Lay Kenneth, ως συγχώνευση μεταξύ δύο μικρότερων περιφερειακών εταιρειών. Ενώ κατά τα αρχικά βήματα αυτής δραστηριοποιήθηκε αποκλειστικά ως πάροχος φυσικού αερίου, από το 1989 άρχισε να εμπλέκεται σε διαπραγματεύσεις εμπορευμάτων φυσικού αερίου και τελικώς το 1994 άρχισε ομοίως να διαπραγματεύεται ηλεκτρική ενέργεια, γεγονότα τα οποία οδήγησαν στον ταχύτατο μετασχηματισμό του προφίλ της και τελικώς στη διεύρυνση της εμβέλειας της επιχείρησης. Υπό την καθοδήγηση του ιδρυτή και προέδρου αυτής κατόρθωσε να εξελιχθεί σε μια ισχυρή εταιρεία εμπορίας ενέργειας, τολμώντας να κατασκευάσει σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας (Economistas.gr, 2019).

Η μεγαλειώδης ανοδική της πορεία στηρίχθηκε στην εκμετάλλευση των στενών σχέσεων, που είχε αναπτύξει η διοίκηση αυτής με κυβερνητικά στελέχη, με στόχο την εφαρμογή σταδιακά τεχνικών του χρηματο-πιστωτικού τομέα, διασφαλίζοντας την εμπιστοσύνη των μελών της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Χάρη στις δημόσιες σχέσεις της κατόρθωσε να πείσει την ανωτέρω Επιτροπή να επιτρέψει την υιοθέτηση από την επιχείρηση λογιστικών πρακτικών αμφιλεγόμενης αξιοπιστίας. Η απελευθέρωση της αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας στις αρχές της δεκαετίας του 1990 υπήρξε ιδιαίτερος ευνοϊκή για την εξελικτική πορεία της επιχείρησης, καθώς μέσω αυτής καταργήθηκαν οι ποσοτικοί και ποιοτικοί περιορισμοί που ίσχυαν μέχρι την περίοδο εκείνη, γεγονός το οποίο συνετέλεσε στην έγερση ποικίλων ευκαιριών κέρδους και οικονομικής ενδυνάμωσης (Segal, 2021). Η επιχείρηση παρουσιαζόταν επί σειρά ετών ως η πιο καινοτόμος εταιρεία των Η.Π.Α, προσελκύνοντας επιχειρηματικούς εταίρους και επενδυτές μέσω της φήμης και της τεχνολογίας που παρουσίαζε στον ενεργειακό τομέα. Στο απόγειο της ανοδικής της πορείας η αξία της μετοχής της ανερχόταν σε 90.75 δολάρια ανά μετοχή, ενώ δραστηριοποιούνταν σε παγκόσμιο επί-

πεδο απασχολώντας περισσότερα από 20.000 άτομα, με την κυριαρχία της στους επιχειρηματικούς κύκλους να θεωρείται σταθερά παγιωμένη (Petra & Spieler, 2020; Moneyreview.gr, 2021).

Στοιχεία, που προέκυψαν από τους ελέγχους, οι οποίοι προηγήθηκαν της αποκάλυψης της απάτης, απέδειξαν ότι οι διοικούντες της επιχείρησης, με γνώμονα την επίτευξη των προσωπικών τους συμφερόντων και συνεπώς τη διασφάλιση του ατομικού κέρδους, απέβλεπαν στη διατήρηση μιας αφεγάδιαστης οικονομικής εικόνας αυτής, καθησυχάζοντας τους αναλυτές της οικονομικής αγοράς και προάγοντας ένα δυναμικό οικονομικό προφίλ. Μέσα από τη χειραγώγηση των οικονομικών στοιχείων της εταιρείας κατόρθωσαν να αποκρύψουν από τους επενδυτές υψηλά ποσά ζημιών και χρεών, παρουσιάζοντας παραποιημένα δεδομένα των οικονομικών της καταστάσεων (Petra & Spieler, 2020; Segal, 2021). Μέσω της εφαρμογής της λογιστικής τεχνικής «*market-to-market*» κατόρθωσαν να παρουσιάζουν τα εκτιμώμενα κέρδη ως υφιστάμενα, καταγράφοντας ως έσοδα εικονικά ποσά από επενδυτικές κινήσεις, που δεν είχαν ακόμη αποδώσει. Η ψευδής εικόνα επιτυχίας και φερεγγυότητας, που προέκυπτε από τη δημοσιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, και η αποκάλυψη της οικονομικής απάτης οδήγησε στην απώλεια ποσών άνω των 74 δισεκατομμυρίων δολαρίων από επενδυτές, καθώς και στην απώλεια εργασίας και συνταξιοδοτικών παροχών για το σύνολο των εργαζομένων αυτής. Αν και διώχθηκαν ποινικά οι εγκληματίες του λευκού κολάρου και υπαίτιοι της οικονομικής αυτής καταστροφής, οι επιπτώσεις του οικονομικού αυτού εγκλήματος υπήρξαν ισχυρές και συνετέλεσαν στην εισαγωγή νέων νομοθετικών ρυθμίσεων, με στόχο τη βελτιστοποίηση των χρηματο-οικονομικών αναφορών, θέτοντας στο επίκεντρο την προστασία του επιχειρηματικού κόσμου από περιστατικά εξαπάτησης και κερδοσκοπίας αυτής της μορφής (Economistas.gr, 2019).

Σε όμοιο επίπεδο εντοπίζεται και ο αντίκτυπος του σκανδάλου της WorldCom, εταιρείας η οποία ιδρύθηκε το 1983 και εξειδικεύθηκε στην παροχή υπηρεσιών τηλεπικοινωνίας. Αν και αρχικά δραστηριοποιήθηκε σε μικρή εμβέλεια, σταδιακά εξελίχθηκε στην τρίτη μεγαλύτερη εταιρεία τηλεπικοινωνίας των Η.Π.Α., επεκτεινόμενη σε 65 χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο. Με έσοδα τα οποία ανέρχονταν στα 30 δισεκατομμύρια δολάρια, η οικονομική της δυναμική ήταν αναμφισβήτητη, με το οικονομικό της προφίλ να παρουσιάζεται άκρως θελκτικό προς τους επενδυτές (Islam, 2022). Η πραγματικότητα ερχόταν σε πλήρη αντίφαση με τις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις, με την αποκάλυψη της απάτης το 2002 να φέρει στην επιφάνεια δόλιες δραστηριότητες των διοικούντων με σκοπό το προσωπικό όφελος. Αν και οι οικονομικές καταστάσεις απεικόνιζαν κέρδη ύψους περί τα 3 δισεκατομμύρια δολάρια, η πραγματική οικονομική κατάσταση της εται-

ρείας ήταν ζημιογόνα, με τις οικονομικές υποχρεώσεις της να ανέρχονται περίπου στα 500 εκατομμύρια δολάρια (Ganschow et al., 2020; Petra & Spieler, 2020).

Κύρια αίτια, που συνετέλεσαν στη διάπραξη της οικονομικής εξαπάτησης, αποτέλεσαν η σαφής αμέλεια υιοθέτησης των πρωτοκόλλων εταιρικής διακυβέρνησης, η απουσία κατάλληλων στρατηγικών ελέγχου και η μη συμμόρφωση προς τον κώδικα δεοντολογίας και ηθικής. Στόχος των διοικούντων υπήρξε η εμφάνιση μιας ισχυρής οικονομικής θέσης της εταιρείας με βασικό μέλημα την προσέλκυση των δυνητικών επενδυτών, αλλά και την προσωπική τους οικονομική ωφέλεια. Η χειραγώγηση των λογιστικών βιβλίων, σε συνδυασμό με την επίδειξη εμπιστοσύνης από πλευράς των ελεγκτικών μηχανισμών, των οποίων οι έλεγχοι κρίθηκαν τελικά ως ανεπαρκείς, επέτρεψαν την απεικόνιση μιας ψευδούς ισχύος της εταιρείας, η οποία αποκαλύφθηκε όταν δεν κατόρθωσε να διαχειρισθεί την εξαγορά της. Στην πράξη, οι οικονομικές καταστάσεις παρουσίαζαν την εταιρεία ως αρκούντως δυναμική στον οικονομικό χώρο, ωθώντας τους επενδυτές, που αγνοούσαν τη χειραγώγηση των λογιστικών βιβλίων, να προβαίνουν σε επενδύσεις, αυξάνοντας την τιμή της μετοχής στο Χρηματιστήριο Αξιών (Islam, 2022). Η εταιρεία παρουσίαζε σημεία οικονομικής δυσχέρειας αρκετό διάστημα πριν την αποκάλυψη του οικονομικού σκανδάλου, αν και ο ελεγκτής της εταιρείας διαβεβαίωνε ότι ενεργούσε με βάση τα ισχύοντα οικονομικο-λογιστικά πρότυπα. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς επέβαλε τη διερεύνηση της οικονομικής κατάστασης της εταιρείας, με τη συμβολή εξωτερικών ελεγκτικών μηχανισμών, αποκαλύπτοντας τελικώς τις υφιστάμενες παρατυπίες. Το ξέσπασμα του οικονομικού σκανδάλου της εταιρείας WorldCom προκάλεσε ισχυρές απώλειες στους επενδυτές της, με ζημίες οι οποίες ανήλθαν σε εκατομμύρια δολάρια για αυτούς. Συγχρόνως, σημαντικό ήταν το πλήγμα στο μεγαλύτερο συνταξιοδοτικό ταμείο των Η.Π.Α., γεγονός που συνετέλεσε στο χαρακτηρισμό της πτώχευσης της συγκεκριμένης επιχείρησης ως ένα από τα ισχυρότερα οικονομικά εγκλήματα παγκοσμίως (Petra & Spieler, 2020).

Εξίσου ισχυρός υπήρξε ο αντίκτυπος του οικονομικού σκανδάλου της εταιρείας Tyco International, το οποίο αποκαλύφθηκε το 2002, με τον οικονομικό διευθυντή αυτής Swartz Mark και τον διευθύνοντα σύμβουλο και πρόεδρο της Kozlowski Denis να υπεξαίρουν ποσά που ανέρχονταν στα 600 εκατομμύρια ευρώ. Μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης κατόρθωσαν να υπερεκτιμήσουν τα δημοσιοποιούμενα οικονομικά αποτελέσματα αυτής, εξομαλύνοντας τα κέρδη, που αναφέρονταν και επιτυγχάνοντας να αποκρύψουν ποσά αποζημιώσεων ανώτερων στελεχών της από τους επενδυτές της (Thanos, 2015). Προκειμένου να διασφαλίσουν την απόκρυψη της οικονομικής εξαπάτησης, οι συγκεκριμένοι εγκληματίες του λευκού κο-

λάρου περιόρισαν το εύρος των εσωτερικών ελέγχων και παρέκαμψαν το νομικό τμήμα της εταιρείας εξαπατώντας την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α., αποκαλύπτοντας μέσω των ενεργειών τους ένα ανησυχητικό υφιστάμενο κενό σε ό,τι αφορά τους ισχύοντες ελεγκτικούς μηχανισμούς. Η αποκάλυψη του σκανδάλου οδήγησε στην ποινική δίωξη των ιθύνοντων και τελικώς στη φυλάκισή τους (Islam, 2022).

Μεταξύ των σοβαρότερων οικονομικών κρίσεων της δεκαετίας του 2000 αποτέλεσε και το οικονομικό σκάνδαλο, που έπληξε την ασφαλιστική εταιρεία American International Group (AIG), παγκόσμιας εμβέλειας εταιρεία με περιουσιακά στοιχεία, τα οποία εκτιμήθηκαν σε ύψος περί το 1 τρισεκατομμύριο δολάρια. Η εταιρεία προέβη στη δήλωση απώλειας εισροών της τάξης των 60 εκατομμυρίων δολαρίων, προκαλώντας την πτώση της αξίας της μετοχής της στο Χρηματιστήριο Αξιών και στην επιβολή μιας σειράς μέτρων, με στόχο την εξυγίανση της οικονομικής της κατάστασης. Με τη βοήθεια της εταιρείας General Reinsurance Corporation (GRC), η AIG προσπάθησε να εξομαλύνει την υφιστάμενη κατάσταση, εμπλεκόμενη στην παραποίηση των οικονομικών της καταστάσεων και παρουσιάζοντας μια εσφαλμένη αύξηση στα αποθεματικά ζημιών, εμφανίζοντας πλασματικά έσοδα και εξαπατώντας τους επενδυτές και τις ελεγκτικές αρχές. Αντιλαμβανόμενη καθυστερημένα η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς την τελούμενη απάτη προχώρησε στον εκ νέου έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, αποκαλύπτοντας την παραποίηση, που έλαβε χώρα από το 2000 έως και το 2005 και η οποία συνετέλεσε στην προβολή μιας ψευδούς εικόνας του οικονομικού αποτελέσματος της δραστηριοποίησής της. Η απόδοση ευθυνών στους διοικούντες την εταιρεία οδήγησε στην ποινική τους δίωξη και κατέληξε στην επιβολή προστίμων ύψους περί τα 1,6 δισεκατομμύρια δολάρια στην εταιρεία, η οποία απέφυγε οριακά την πτώχευση (Baskran, 2019).

Η αποκάλυψη των ανωτέρω οικονομικών σκανδάλων, με την εμπλοκή ονομάτων εταιριών υψηλής οικονομικής δυναμικής και συνεπώς ενός ισχυρά αξιόπιστου οικονομικού προφίλ, όπως της Enron, της WorldCom, της Tyco International και της AIG, οδηγώντας τελικά στην κατάρρευσή τους, στην πτώχευση και στην ποινική δίωξη των διοικούντων και των ιδρυτών τους, συνετέλεσε στην αφύπνιση του οικονομικού και επιχειρηματικού κόσμου, ο οποίος τέθηκε ενώπιον των συνεπειών των οικονομικών αυτών εγκλημάτων (Petra & Spieler, 2020). Με ζημιές, που ανέρχονταν σε δισεκατομμύρια δολάρια για τους επενδυτές, αλλά και ένα ιδιαίτερος ισχυρό πλήγμα σε ό,τι αφορά τη βιωσιμότητα των εργαζομένων των επιχειρήσεων αυτών, οι περιπτώσεις οικονομικής εξαπάτησης προέβαλαν με τρόπο σαφή τον αντίκτυπο της εγκληματικότητας του λευ-

κού κολάρου, με τον κρατικό μηχανισμό να αναγνωρίζει τα κενά σε ό,τι αφορά την επάρκεια των ελεγκτικών μηχανισμών (Berghoff & Spiekermann, 2018; Ganschow et al., 2020). Αποτέλεσμα της αποκάλυψης της απάτης της Enron αποτέλεσε ο σχεδιασμός και η έγκριση από το Κογκρέσο των Η.Π.Α. του νόμου Sarbanes-Oxley (2002), εντός του οποίου παρέχονται σαφείς κατευθυντήριες γραμμές αναφορικά με τη διαχείριση των ζητημάτων του εσωτερικού ελέγχου και της προστασίας έναντι της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών. Στόχος της ψήφισης του συγκεκριμένου νόμου υπήρξε η εξασφάλιση της σταθερότητας της επιχειρηματικής αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης αξιόπιστων και έγκυρων οικονομικών στοιχείων, ενισχύοντας την ποιότητα των εσωτερικών ελεγκτικών μηχανισμών των εταιρειών αλλά και των εξωτερικών ελέγχων (Blythe, 2020; Islam, 2022).

Ομοίως ισχυρές υπήρξαν οι επιπτώσεις της αποκάλυψης του σκανδάλου της Parmalat, της μεγαλύτερης εταιρείας γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ευρώπη, κατά το οποίο εντοπίστηκε η υπεξαίρεση δισεκατομμυρίων ευρώ από τα ταμεία της ιταλικής κολοσσιαίας επιχείρησης. Η ίδρυση της εταιρείας τοποθετείται το 1960 και βασίστηκε κυρίως σε επιδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήδη από το 1974 η εταιρεία δραστηριοποιήθηκε στη διεθνή αγορά, με τη δημιουργία θυγατρικών εταιρειών στη Βραζιλία, στον Ισημερινό και στη Βενεζουέλα. Παράλληλα, καταγράφεται η δημιουργία θυγατρικών εταιρειών της σε χώρες με φορολογικές ελαφρύνσεις, αλλά και σε χώρες με ελαστική φορολογική νομοθεσία και ελεγκτικούς μηχανισμούς. Η είσοδος της εταιρείας στο Χρηματιστήριο Αξιών το 1990 ανέδειξε την ισχύ και την κυριαρχία της στο πεδίο των γαλακτοκομικών προϊόντων παγκοσμίως, με εξάπλωση σε περισσότερες από 30 χώρες. Το 2002 καταγράφονται κέρδη, που ανέρχονται σε 7.5 δισεκατομμύρια ευρώ, προβάλλοντας την οικονομική της δυναμική (Dibra, 2016).

Το 2003 ο εντοπισμός αμφίβολων επενδύσεων της τάξης των 500 εκατομμυρίων ευρώ στην επενδυτική εταιρεία Enron με έδρα τις Νήσους Κέιμαν προκάλεσε την υποβάθμιση της μετοχής της και αποτέλεσε την αρχή της αποκάλυψης του χρηματοοικονομικού σκανδάλου. Η αντίδραση των διοικούντων υπήρξε άμεση και καθησυχαστική προς τους επενδυτές, με τη διαβεβαίωση της ύπαρξης επαρκών επιπέδων ρευστότητας. Τελικώς, αποκαλύπτεται ότι τα χρέη ανέρχονται σε ποσά άνω των 14 δισεκατομμυρίων ευρώ, η ύπαρξη των οποίων συγκαλύφθηκε, ακολουθώντας ένα μοτίβο παρόμοιο με της εταιρείας Enron. Παράλληλα, η εμφάνιση ποικίλων υπεράκτιων εταιρειών, που αλληλοσυγκάλυπταν τα χρέη και τις ζημιές τους είχε ως στόχο τη δημιουργία υψηλών

κερδών στην μητρική εταιρεία. Ως απόρροια των ανωτέρω περισσότεροι από 110.000 επενδυτές πτώχευσαν (Pomelli, 2016).



## **5 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟ- ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ**

### **5.1 Αναγκαιότητα της διασφάλισης της ακεραιότητας της οικονομικής κατάστασης**

Τα οικονομικά εγκλήματα, και κυρίως τα εγκλήματα του λευκού κολάρου, δε συνιστούν ακούσιες παραβάσεις, δηλαδή δεν ενέχουν το υποκειμενικό στοιχείο της αμέλειας, αντιθέτως διαπράττονται εκ προθέσεως (Sunardi & Amin, 2018). Πρόκειται για εγκληματικές δράσεις, οι οποίες βασίζονται στην εφευρετικότητα, στη χρήση πόρων και στην αμοραλιστική επιχειρηματική στάση, γεγονός που δυσχεραίνει σημαντικά τόσο την ανίχνευση και τον εντοπισμό τους, όσο και την οριοθέτησή τους. Στην ουσία, η εγκληματικότητα του λευκού κολάρου δεν παύει να συνιστά αδίκημα με ισχυρές επιπτώσεις τόσο για την ίδια την επιχείρηση, όσο και για το οικονομικό περιβάλλον της δραστηριοποίησής της γενικότερα (Lin et al., 2015; Mehta & Bhavani, 2017).

Η ανίχνευση και ο έγκαιρος εντοπισμός περιπτώσεων διάπραξης οικονομικής απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων περιπλέκεται σημαντικά, ιδίως εάν συνυπολογισθεί η πιθανή εμπλοκή σε αυτή ελεγκτικών αρχών, ορκωτών λογιστών, χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και διοικητικών στελεχών (Sunardi & Amin, 2018). Η πολυπλοκότητα της ανωτέρω συνθήκης εντείνεται εάν συνεξετασθεί η ποικιλότητα των τεχνικών και των μεθόδων, που δύναται να υιοθετηθούν με στόχο την ωραιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων, γεγονός το οποίο δυσχεραίνει τη δυνατότητα εντοπισμού των κινήτρων, που υποκινούν την υλοποίηση των δράσεων αυτών και τα οποία πιθανώς να επιτρέψουν την ολιστική διερεύνηση και αποκάλυψη του υφιστάμενου οικονομικού σκανδάλου (Chen et al., 2019; Akbar, Nur & Andru, 2022).

Κύρια γενουσιουργός αιτία για την αλλοίωση των οικονομικών δεδομένων αποτελεί η παραποίηση της αλήθειας, η χειραγώγηση του κέρδους και η ενίσχυση του οικονομικού προφίλ μιας επιχείρησης με σκοπό την αποκόμιση οικονομικών οφελών μελλοντικά. Η σκόπιμη αλλοίωση της πραγματικότητας συντελεί στην παρακίνηση των επενδυτών να μετέχουν στο οικονομικό δυναμικό αυτής, δίχως να διαθέτουν έγκυρες πληροφορίες αναφορικά με τα επίπεδα ρίσκου της επένδυσής τους (Lin et al., 2015; Farooqui & Nisa 2017). Ιδίως σε περιπτώσεις κατά τις οποίες μια επιχείρηση τελεί υπό οικονομικής δυσχέρειας, με άμεσο τον κίνδυνο να οδηγηθεί στην χρεοκοπία, οι

αλλαγές στην έκθεση των οικονομικών της καταστάσεων θα παρασύρουν άτομα σε μια ατελέσφορη επένδυση, με μοναδικούς επωφελούμενους τους θύνοντες της απάτης (Perols et al., 2017). Δεν εκλείπουν οι περιπτώσεις όπου διοικούντες και στελέχη επιχειρήσεων είχαν μεριμνήσει να απαλλαγούν από σημαντικά ποσοστά των μετοχών τους πριν ακόμη γνωστοποιηθεί η παραποίηση του οικονομικού προφίλ της εταιρείας στους επενδυτές και αποκαλυφθεί η δυσχερής οικονομική της κατάσταση (DeZoort & Harrison, 2018; Sunardi & Amin, 2018).

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης δεν επιβαρύνει αποκλειστικά τους άμεσα σχετιζόμενους με αυτή επενδυτές, αλλά συνιστά μέγιστο πλήγμα στο σύνολο του οικονομικού περιβάλλοντος (Noble, 2019). Η αλλοίωση των οικονομικών στοιχείων δημιουργεί μια ανυπόστατη ισορροπία στο οικονομικό γίγνεσθαι, η οποία καταρρέει με την αποκάλυψη του οικονομικού σκανδάλου, επιφέροντας έντονες αναταράξεις στον οικονομικό κόσμο. Η πτώση της αξίας της μετοχής της υπό συζήτηση εταιρείας στο Χρηματιστήριο Αξιών δεν αποκλείεται να προκαλέσει μια γενικότερη κινητικότητα στο πεδίο της εκτίμησης των αξιών όμορων μετοχών, με σαφείς συνέπειες στον επιχειρηματικό κόσμο (Cheng, Kao & Lin, 2021; Akbar, Nur & Andru, 2022).

Συγχρόνως, η αποκάλυψη περιστατικών οικονομικής εξαπάτησης βάλλουν σθεναρά τα επίπεδα αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης έναντι της επιχειρηματικής δραστηριοποίησης μιας χώρας, ιδίως εάν πρόκειται για εταιρεία, η οποία έχει επεκταθεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Μολονότι η εγκληματικότητα του λευκού κολάρου συνιστά φαινόμενο, το οποίο εντοπίζεται διεθνώς, δίχως να περιορίζεται σε εθνικό επίπεδο, η συσχέτιση της διαστρέβλωσης των οικονομικών στοιχείων με την επωνυμία μιας επιχείρησης και την εθνικότητα των διοικούντων αυτής σαφώς προκαλεί δυσάρεστους συσχετισμούς και επηρεάζει την εικόνα και έτερων επιχειρήσεων με ιδρυτές ομοεθνείς αυτών (Kramer, 2015; Supri, Rura & Pontoh, 2018).

## **5.2 Τρόποι ανίχνευσης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων**

Η προαγωγή τεχνικών και στρατηγικών εντοπισμού των στοιχείων, που υποδεικνύουν τη διάπραξη οικονομικής απάτης, αποσκοπεί στην ανίχνευση των φαινομένων παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Η διάπραξη οικονομικής απάτης δύναται να καταγραφεί είτε κατά τη διενέργεια τακτικού ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, από πλευράς εξωτερικών ελεγκτικών αρ-

χών είτε κατά τη διάρκεια εσωτερικού ελέγχου, από πλευράς των διοικούντων την επιχείρηση ή ακόμη και υπαλλήλων αυτής (Asare, Wright & Zimbelman, 2015; Perols et al., 2017).

Κατά την υλοποίηση των ελέγχων κρίνεται σκόπιμη η ενδεδειγμένη διερεύνηση του συνόλου των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης, ανεξάρτητα από το οικονομικό προφίλ, το οποίο έχει προβάλει σε προγενέστερους ελέγχους αυτής (Abbasi et al., 2012). Ομοίως σημαντική είναι η συμμετοχή, πέραν από τη διοίκηση της επιχείρησης, και άλλων μελών της, κυρίως των ατόμων που εμπλέκονται στην πραγματοποίηση των εσωτερικών ελέγχων των οικονομικών της αρχείων (Wang, Ma & Chen, 2023). Συγχρόνως, ως μέσο ανίχνευσης της οικονομικής απάτης εφαρμόζεται και ο έλεγχος των συμβάσεων της εταιρείας, τόσο με τους προμηθευτές της όσο και με τους πελάτες της, συνθήκη η οποία δύναται να αποκαλύψει περιστατικά υπο-τιμολόγησης ή υπερ-τιμολόγησης, τα οποία αποσκοπούν στην ικανοποίηση οικονομικών συμφερόντων (Huang et al., 2017; Chen et al., 2019).

Η έγκαιρη και αξιόπιστη διενέργεια του ελέγχου ανίχνευσης της οικονομικής απάτης συνεπάγεται τη συμμετοχή ελεγκτών, οι οποίοι διαθέτουν τις απαιτούμενες γνώσεις, ώστε να επιτύχουν τον προσδιορισμό των κατάλληλων ενδείξεων, οι οποίες σχετίζονται με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης (Score, 2016). Παράλληλα, μεταξύ των απαραίτητων εφοδίων, που θα πρέπει να προβάλουν, συμπεριλαμβάνεται και η ικανότητά τους να κοινωνήσουν στους διοικούντες την επιχείρηση τα στοιχεία, που έχουν ανακαλύψει, επιχειρώντας την προειδοποίησή τους, αλλά και το σθένος να προτάξουν τη λήψη των αντίστοιχων μέτρων για την αντιμετώπιση των οικονομικών παρατυπιών, που καταγράφησαν (McMahon et al., 2016; Rengganis et al., 2019).

Κατά τη διαδικασία της διερεύνησης της απάτης, οι ελεγκτές θα πρέπει να αξιολογήσουν τα επίπεδα επέκτασης αυτής, αλλά και τη σοβαρότητά της, συνεκτιμώντας την οικονομική κατάσταση και το κανονιστικό πλαίσιο, που ισχύει στη χώρα, όπου εδρεύει η επιχείρηση. Κύριο μέλημα αποτελεί η πάταξη του φαινομένου, λαμβάνοντας μέτρα, που θα ενισχύσουν την ακεραιότητα και την αξιοπιστία της εταιρείας, ώστε να εξέλθει από το οικονομικό σκάνδαλο, στο οποίο έχει εμπλακεί (Chinniah, 2015; Aris et al., 2015). Ο σχεδιασμός των απαραίτητων κινήσεων περικλείει και τη διενέργεια περαιτέρω ελέγχων, θέτοντας στο επίκεντρο τον εντοπισμό των ιθύνοντων, την αποσαφήνιση των αιτιών διάπραξης του οικονομικού εγκλήματος, καθώς επίσης και την καταγραφή της έκτασης εξάπλωσης της διαφθοράς. Η εξάλειψη της απάτης κρίνεται επιτυχής εφόσον

έχει διαλευκανθεί το σύνολο των στοιχείων, που οδήγησαν στην έγερσή της και συνεπώς έχει διευθετηθεί κάθε σημείο πιθανής επανάληψης της (Lin et al., 2015; Wang, Ma & Chen, 2023).

Οι Abbasi και συν. (2012) στη μελέτη τους τονίζουν ότι η απάτη της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων επιφέρει σαφείς επιπτώσεις τόσο στην ίδια τη βιωσιμότητα της επιχείρησης όσο και στην οικονομία εν γένει. Ειδικότερα, στις Η.Π.Α., η πλειονότητα των πτωχεύσεων αφορά επιχειρήσεις, οι οποίες μετείχαν σε οικονομικές απάτες, γεγονός το οποίο ανέδειξε την αναγκαιότητα της ανάπτυξης δυναμικών ελεγκτικών μηχανισμών, με στόχο τον αξιόπιστο εντοπισμό των προσπαθειών οικονομικής εξαπάτησης. Θέτοντας στο επίκεντρο την προαγωγή μιας αποτελεσματικής μεθόδου ανίχνευσης των οικονομικών εγκλημάτων αναπτύχθηκε από τους ερευνητές η εφαρμογή MetaFraud, μέσω της οποίας είναι εφικτός ο εντοπισμός περιπτώσεων οικονομικής εξαπάτησης. Με βάση ελέγχους, στους οποίους συμπεριελήφθησαν νόμιμες αλλά και μη επιχειρήσεις, αποδείχθηκε ότι η συγκεκριμένη εφαρμογή δύναται να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο στα χέρια των ελεγκτικών αρχών (Abbasi et al., 2012).

### **5.3 Διαδικασίες ελέγχου και εντοπισμού της χρηματοοικονομικής απάτης**

Είναι σαφές ότι η πολυπλοκότητα των επιχειρηματικών συναλλαγών δυσχεραίνει σημαντικά την πάταξη της χρηματοοικονομικής απάτης, ιδίως εάν συνυπολογισθεί το γεγονός ότι αποτελεί πρακτική ιδιαιτέρως ελκυστική για εταιρείες, οι οποίες δραστηριοποιούνται εντός ενός άκρως ανταγωνιστικού περιβάλλοντος. Μέσα από την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι εφικτή η διόγκωση των κερδών και η ελαχιστοποίηση των ζημιών και των εξόδων, βελτιώνοντας σημαντικά την αποδοτικότητά τους και επομένως διαμορφώνοντας ένα ισχυρό οικονομικό προφίλ (Kramer, 2015; Huang et al., 2017; Wang, Ma & Chen, 2023). Μια ευνοϊκή οικονομική εικόνα επιτρέπει την πρόσβασή τους σε ποικίλες πηγές χρηματοδότησης, οι οποίες θα ήταν αδύνατο να προσεγγισθούν, μειώνοντας την υφιστάμενη οικονομική πίεση, η οποία ασκείται σε αυτές και αυξάνοντας τα οικονομικά οφέλη για τους εμπλεκόμενους στην οικονομική απάτη. Για το σκοπό αυτό και κρίνεται αναγκαία η ελαχιστοποίηση του κινδύνου, μέσω της δραστηριοποίησης αξιόπιστων ελεγκτικών μηχανισμών (Lin et al., 2015; Rengganis et al., 2019).

Τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι εξωτερικοί της επιχείρησης ελεγκτές αναλαμβάνουν ένα βασικό ρόλο, διακριτό σε κάθε περίπτωση, επιχειρώντας την ολιστική προσέγγιση της οικονομικής

κατάστασής της και αποκαλύπτοντας την πραγματική εικόνα αυτής (Jan, 2018). Στην πλειονότητα των περιπτώσεων οικονομικής απάτης, που έχουν περιέλθει στο φως της δημοσιότητας, είναι εμφανείς οι αδυναμίες των ελεγκτικών μηχανισμών έναντι του εντοπισμού των παραποιήσεων των οικονομικών καταστάσεων κατά την πραγματοποίηση των ελέγχων από πλευράς τους. Η ανωτέρω συνθήκη συνάδει με την αναγκαιότητα βελτιστοποίησης των εφαρμοζόμενων, από τις ελεγκτικές αρχές, τεχνικών προκειμένου να είναι δυνατός ο έγκυρος προσδιορισμός των προβλημάτων, πριν τη διόγκωση αυτών (Asare, Wright & Zimbelman, 2015; Chen et al., 2019).

Η παροχή ελεγκτικών υπηρεσιών θα πρέπει να τελείται μέσω της υλοποίησης συγκεκριμένων βημάτων, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα λαθών και αδυναμίας καταγραφής των περιστατικών παραποίησης. Συγκεκριμένα, αρχικώς επιχειρείται η συστηματική διερεύνηση της διοίκησης και των λοιπών τμημάτων της επιχείρησης και καταγράφονται οι αντιδράσεις τους έναντι κινήσεων ή δραστηριοτήτων, που χαρακτηρίζονται ως ύποπτες (Supri, Rura & Pontoh, 2018). Ακολούθως, πραγματοποιείται μια γενικότερη ανάλυση των χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών παραγόντων, με βασικό στόχο τον εντοπισμό και την άμεση αναφορά εκείνων, που πιθανώς να συνδέονται με την παρουσία παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων (McMahon et al., 2016; Pusch & Holtfreter, 2021).

Μεταξύ των κυριότερων ενδείξεων στο πεδίο του εντοπισμού της οικονομικής απάτης συμπεριλαμβάνεται η καταγραφή ασυνήθων και ύποπτων συναλλαγών της επιχείρησης, όπως η μη επαρκώς δικαιολογημένη καθυστέρηση ή η άρνηση αναφορικά με την προσκόμιση των απαραίτητων εγγράφων, τα οποία σχετίζονται με τις επιχειρηματικές της δραστηριότητες, η διάδοση ειδήσεων, που εμπλέκουν μέλη της διοίκησης ή εν γένει της επιχείρησης σε ποινικές και εγκληματικές πράξεις, η αδυναμία της πιστοποίησης της νόμιμης προέλευσης των κεφαλαίων και η παράθεση παραπλανητικών στοιχείων αναφορικά με τις κινήσεις αυτής (Mehta & Bhavani, 2017; Evana, Metalia & Mirfazli, 2019).

Συγχρόνως, εξίσου ανησυχητικός αναδεικνύεται ο εντοπισμός ύποπτης κινητικότητας των λογαριασμών της επιχείρησης, η ενεργοποίηση εκ νέου λογαριασμών, οι οποίοι τελούσαν σε αδράνεια, η μεταφορά χρηματικών ποσών σε λογαριασμούς, που δε συνδέονται με την επιχείρηση ή αφορούν θυγατρικές εταιρείες αυτής σε άλλες χώρες και η ύπαρξη επενδυτικών λογαριασμών, κοινών μεταξύ ατόμων δίχως καμία ορατή διασύνδεση μεταξύ τους. Ομοίως, ενδείξεις αναφορικά με την τέλεση οικονομικής απάτης αποτελούν η υπόνοια ίδρυσης και δραστηριοποίησης εικονικών

θυγατρικών εταιρειών και η ίδρυση ή λειτουργία πλασματικών σημείων δραστηριοποίησης ή πώλησης (Farooqui & Nisa 2017; Sabau, Mare & Safta, 2021).

Με στόχο την πάταξη των φαινομένων οικονομικής εξαπάτησης, τόσο οι διοικούντες μιας επιχείρησης όσο και ο κρατικός μηχανισμός βασίζονται σε ένα σύνολο ελεγκτικών μηχανισμών και παραμέτρων, κατάλληλων να ανιχνεύσουν μια πιθανή ύποπτη δραστηριοποίηση. Η διοίκηση μιας εταιρείας επιχειρεί κατά βάση την ισχυροποίηση των εσωτερικών της ελέγχων, με τρόπους ώστε να επιτυγχάνεται η επίβλεψη των οικονομικών της συνδιαλλαγών και προσδοκώντας την αποκάλυψη και άμεση διαχείριση αυτών (Jan, 2018; Pusch & Holtfreter, 2021). Πέραν του εσωτερικού ελέγχου, είναι δυνατή και η ανάθεση της διερεύνησης της οικονομικής εγκυρότητας σε εξωτερικούς ελεγκτικούς μηχανισμούς, οι οποίοι παρέχουν σημαντικά επίπεδα αντικειμενικότητας και αξιοπιστίας. Αντιστοίχως, στόχο του κράτους αποτελεί η άμεση και αυστηρή διαχείριση των φαινομένων χρηματοοικονομικής απάτης, μέσα από την ποινική δίωξη των ιθύνοντων αυτών, την επιβολή υψηλών χρηματικών προστίμων και την ενημέρωση του επιχειρηματικού κλάδου αναφορικά με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, η οποία καταγράφηκε (Kramer, 2015; Pitre & Claiborne, 2021). Μολονότι, η ενεργοποίηση των ανωτέρω μηχανισμών έχει ως κύριο στόχο της τη διαχείριση και τον έλεγχο των περιστατικών οικονομικής εξαπάτησης, η συνεχής παρουσία φαινομένων αυτής της μορφής αναδεικνύει την αναγκαιότητα της αναθεώρησης των υλοποιούμενων στρατηγικών ελέγχου, προκειμένου να επιτευχθεί η αμεσότερη ανίχνευση αυτών και συνεπώς η ελαχιστοποίηση των συνεπειών, που επιφέρει η εκδήλωσή τους στην οικονομική και επιχειρηματική πραγματικότητα (Farooqui & Nisa 2017; Yasmin & Ramadhaniyah, 2020).

Δύο θεμελιώδεις τεχνικές προσδιορίζουν τους τρόπους αντιμετώπισης της οικονομικής απάτης, μέσω της διενέργειας ελεγκτικών διαδικασιών, η αναζήτηση στοιχείων εξαπάτησης μέσα από την παθητική προσέγγιση των εσωτερικών ελέγχων και η ανίχνευση ανησυχητικών σημείων «*red flags*», τα οποία δύναται να παρέχουν πληροφορίες για την υφιστάμενη εξαπάτηση. Η εκμείευση συμπερασμάτων σε σχέση με την τέλεση οικονομικών εγκλημάτων μέσω της διερεύνησης των σημείων «*red flags*» προϋποθέτει την εμπλοκή στην ελεγκτική διαδικασία έμπειρων ελεγκτών, ικανών να αντισταθμίσουν τα προβαλλόμενα σε αυτούς στοιχεία, αποκαλύπτοντας τα κενά και αποτυπώνοντας τις πιθανές οικονομικές ατασθαλίες (DeZoort & Harrison, 2018; Pitre & Claiborne, 2021).

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της επάρκειας των εσωτερικών μηχανισμών ελέγχου από εξωτερικούς ελεγκτές αποτελεί τη βάση στην ολιστική διερεύνηση ενός ζητήματος οικονομικής εξαπάτησης. Ο ρόλος τους έγκειται κυρίως να προσδιορίσουν εάν η λειτουργία της υπό εξέταση επιχείρησης τελεί σε αρμονία με όσα επιτάσσονται με βάση τα ελεγκτικά πρότυπα. Μέσω της επαλήθευσης των στοιχείων, που συλλέγονται με την επιλογή ενός τυχαίου δείγματος συναλλαγών, οι ελεγκτές δύναται να καταλήξουν σε σαφή συμπεράσματα αναφορικά με την ορθότητα και την εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης (Evana, Metalia & Mirfazli, 2019; Sabau, Mare & Safta, 2021).

Σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα, η εκτέλεση ενός αποτελεσματικού ελέγχου βασίζεται στην ικανότητα του ελεγκτή να αναγνωρίσει το σύνολο των παραμέτρων, που υποκρύπτουν αυξημένους κινδύνους σε σχέση με την εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης, την οποία έχει προσεγγίσει. Δεν είναι απίθανο, όμως, κατά τη διενέργεια των ελέγχων οι ελεγκτές, κατά την εκτέλεση του ελεγκτικού τους έργου, να μην κατορθώσουν να εντοπίσουν τις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεων (Farooqui & Nisa 2017; Wang, Ma & Chen, 2023). Η συγκεκριμένη επικινδυνότητα διακρίνεται σε τρεις κύριες συνιστώσες, τον «εγγενή κίνδυνο», κατά τον οποίο υφίσταται σφάλμα εντός του δείγματος του ελέγχου, πριν από τη διενέργεια αυτού, τον «κίνδυνο του συστήματος εσωτερικού ελέγχου», όπου το εσωτερικό ελεγκτικό σύστημα αδυνατεί να εντοπίσει τα σφάλματα, τα οποία προβάλλονται, εφόσον βέβαια αυτά υφίστανται, και τέλος τον «κίνδυνο της μη ανίχνευσης της απειλής», ο οποίος σχετίζεται αμιγώς με την αδυναμία του ελεγκτή να επιτύχει τη συλλογή επαρκών και αδιαμφισβήτητων στοιχείων και τεκμηρίων αναφορικά με την τέλεση της οικονομικής απάτης (Jan, 2018; Evana, Metalia & Mirfazli, 2019).

Βασικό σημείο αναφορικά με την υλοποίηση της διαδικασίας ελέγχου αποτελεί επίσης η επαρκής γνώση, από πλευράς του ελεγκτή, του συστήματος που καλείται να ελέγξει. Κατά το στάδιο του προγραμματισμού του ελέγχου θα πρέπει να προβεί στον προσδιορισμό του τύπου της οικονομικής απάτης, που επιχειρεί να αποκαλύψει, και του μεγέθους του κινδύνου, που συνεπάγεται η διάπραξη αυτής (Score, 2016; Supri, Rura & Pontoh, 2018). Με κύριο μέλημα την υπέρβαση των στρατηγικών απόκρυψης της τέλεσης των οικονομικών αδικημάτων ο ελεγκτής θα πρέπει να αναζητήσει την πραγματική οικονομική εικόνα των συναλλαγών και των οικονομικών πληροφοριών της υπό εξέταση εταιρείας, καταλήγοντας στη σύνταξη της έκθεσής του, όπου αναγράφονται να κυριότερα συμπεράσματά του (Saleh et al., 2021; Widnyana & Widyawati, 2022).

Σε προγενέστερη μελέτη των Brazel, Jones και Zimbelman (2009) αναφέρεται το γεγονός ότι οι ελεγκτικές αρχές βασίζονται, κατά την προσπάθεια εντοπισμού της απάτης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, στη χρήση μη χρηματοοικονομικών μέτρων (π.χ. εκκρεμείς δικαστικές διαφορές, έλεγχοι Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, κλπ.), μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η αξιολόγηση της απόδοσης μιας επιχείρησης. Στην περίπτωση που οι ελεγκτές προσδιορίσουν την εγκυρότητα των επιλεγόμενων μη χρηματοοικονομικών μέτρων είναι δυνατή η διαμόρφωση σταθερών ελεγκτικών προτύπων, κατάλληλων να χρησιμοποιηθούν σε κάθε περίπτωση προσδιορισμού της πιθανότητας διάπραξης οικονομικής απάτης από πλευράς μιας επιχείρησης. Συγχρόνως, η συγκεκριμένη μελέτη αποκάλυψε ότι στις περιπτώσεις εταιρειών, που έχουν διαπράξει εγκλήματα οικονομικής εξαπάτησης, η εντοπιζόμενη διαφορά μεταξύ της χρηματο-οικονομικής και μη χρηματοοικονομικής τους απόδοσης είναι μεγάλη. Η διαφορά αυτή αναδεικνύεται σε έναν από τους κυριότερους δείκτες, οι οποίοι συνάδουν με την αυξημένη πιθανότητα διάπραξης οικονομικών παρατυπιών (Brazel, Jones & Zimbelman, 2009).

Η αποκάλυψη μιας οικονομικής απάτης οδηγεί στην εντατικοποίηση των ελέγχων από πλευράς των ελεγκτικών μηχανισμών, καθώς υποδεικνύει τα σημεία αδυναμίας αυτών. Η μελέτη των Lane και O'Connell (2009) αποκάλυψε την ενίσχυση των ελέγχων από πλευράς της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς έπειτα από το ξέσπασμα του οικονομικού σκανδάλου της Enron και κυρίως την αύξηση της εντατικοποίησης των αυτοψιών από πλευράς της, με στόχο την ανίχνευση σημείων παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων στο περιβάλλον και έτερων επιχειρήσεων. Η συγκεκριμένη μελέτη βασίσθηκε σε δείγμα επιχειρήσεων από τη βάση Accounting and Auditing Enforcement Releases (AAER) για το χρονικό διάστημα μεταξύ των ετών 2002 και 2005. Μέσω των πληροφοριών που συλλέχθηκαν επιχειρήθηκε η καταγραφή των χαρακτηριστικών της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων σε ένα ρυθμιστικό περιβάλλον. Τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι υφίσταται μια σαφής αύξηση των δράσεων επιβολής, ιδίως μετά την περίπτωση αποκάλυψης της οικονομικής απάτης της εταιρείας Enron, με τις επιχειρήσεις, οι οποίες υποβάλλονται σε χρηματοπιστωτικό έλεγχο να παρουσιάζονται ιδιαίτερος κερδοφόρες και να εμπλέκονται σε οικονομικά σκάνδαλα αυξημένης δυναμικής με ισχυρές χρηματοοικονομικές επιπτώσεις. Η περίπτωση της εταιρείας Enron αποτέλεσε συνεπώς το έναυσμα για την αναθεώρηση και την ενδυνάμωση των υλοποιούμενων ελέγχων (Lane & O'Connell, 2009).



## 5.4 Ανασκόπηση μελετών αναφορικά με το φαινόμενο της παραποίησης της χρηματοοικονομικής κατάστασης εταιρειών

Το ζήτημα της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων έχει απασχολήσει εντόνως τον οικονομικό κλάδο, εγείροντας το ενδιαφέρον της διερεύνησης και της καταγραφής αυτού. Πρόκειται για ένα φαινόμενο με διεθνείς προεκτάσεις, το οποίο βάλλει την εγκυρότητα και την αξιοπιστία εταιρειών με παγκόσμια, πολλές φορές, εμβέλεια δραστηριοποίησης. Πρόσφατη μελέτη των Smaili, Arroyo και Issa (2021) επιχείρησε να εξετάσει την ύπαρξη πιθανών διασυνδέσεων μεταξύ της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων εταιρειών και των διευθύνων στελεχών αυτών, ή και των πλειοψηφικών τους μετόχων. Η συγκεκριμένη μελέτη στην πράξη εστίασε στην κάλυψη του υφιστάμενου ερευνητικού κενού, με δεδομένο ότι ελάχιστες καταγράφονται οι μελέτες, οι οποίες έχουν εις βάθος προσεγγίσει το συγκεκριμένο ζήτημα. Μεταξύ των ερευνητικών ερωτημάτων, τα οποία τέθηκαν κατά την υλοποίηση αυτής, συμπεριλαμβάνονται η αποσαφήνιση του επιπέδου επίγνωσης των πλειοψηφικών μετόχων και των διοικούντων της επιχείρησης αναφορικά με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας. Παράλληλα, σημαντική κρίθηκε η διερεύνηση της πιθανής διαφοροποίησης των κινήτρων και των προσδοκιών, στο πεδίο της παραποίησης του οικονομικού τους προφίλ, των εταιρειών, που ελέγχονται αποκλειστικά από τη διοίκηση αυτών και των εταιρειών, όπου οι μέτοχοι κατέχουν τον έλεγχο της πορείας της επιχείρησης. Στο πλαίσιο αυτό, ομοίως, επιχειρήθηκε η αποτύπωση των συνεπειών της οικονομικής απάτης και στις δύο διακριτές αυτές κατηγορίες επιχειρήσεων, με απώτερο σκοπό τον έλεγχο των πιθανών διαφορών, που δύναται να εντοπισθούν. Κατά την υλοποίηση της μελέτης οι ερευνητές εξέτασαν δείγμα 12 συνολικά εταιρειών, στο Οντάριο του Καναδά, των οποίων οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάσθηκαν παραποιημένες κατά την περίοδο 1997 έως 2020, έπειτα από την αποκάλυψη της υφιστάμενης απάτης μετά από έλεγχο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Η σύγκριση των δεδομένων που συλλέχθηκαν αποκάλυψε ότι σε 4 από το σύνολο των 12 εταιρειών η οικονομική απάτη προκλήθηκε υπαιτιότητα των μετόχων τους. Είναι σαφές ότι εντός μιας επιχείρησης, στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι μέτοχοι μεγάλης δυναμικής τείνουν να επωφελούνται σε βάρος των μικρότερης δυναμικής μετόχων (Smaili, Arroyo & Issa, 2021).

Σε ό,τι αφορά τους τρόπους παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, εντοπίζονται στην πράξη πέντε διακριτές περιπτώσεις διαστρέβλωσης αυτών, η παρουσίαση εικονικών εσόδων, η προβολή εικονικών οικονομικών υποχρεώσεων ή εξόδων, η χρονική διαφοροποίηση μεταξύ των

προβαλλόμενων καταστάσεων και της πραγματικότητας, οι εσφαλμένες γνωστοποιήσεις γεγονότων και τέλος η μη ορθή αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης. Με βάση την έρευνα των Smaili, Arroyo και Issa (2021) διαπιστώθηκε ότι οι εταιρείες του δείγματος παρουσίασαν σε αυξημένο ποσοστό εσφαλμένα στοιχεία αναφορικά με την οικονομική τους κατάσταση, ενώ δεν απουσίασαν οι περιπτώσεις εσφαλμένης αποτίμησης των περιουσιακών τους στοιχείων. Το ποσοστό των εταιρειών, οι οποίες εμφάνισαν πλασματικά έσοδα καταγράφηκε μικρό, σε σχέση με τις ανωτέρω περιπτώσεις. Οι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι επιχειρήσεις, οι οποίες τελούν υπό τον έλεγχο των μετόχων τους, τείνουν να επιλέγουν ως μέσο απόκτησης την μη ορθή παρουσίαση των οικονομικών τους στοιχείων, με κυρίαρχο στόχο τους την προσωπική τους ωφέλεια. Αντιθέτως, επιχειρήσεις οι οποίες τελούν υπό τον έλεγχο της διοίκησης επιλέγουν κατά βάση την μη ορθή αποτίμηση των οικονομικών τους στοιχείων, προκειμένου να κατευθύνουν εσφαλμένα τις αντιλήψεις των υφισταμένων αλλά και δυνητικών επενδυτών τους αναφορικά με τους κινδύνους και την απόδοση τους (Smaili, Arroyo & Issa, 2021).

Η μελέτη των Smaili, Arroyo και Issa (2021) επιχείρησε, επίσης, να διερευνήσει τα κίνητρα της οικονομικής απόκτησης, αποκαλύπτοντας ότι η πλειονότητα των επιχειρήσεων στράφηκε στην παραποίηση του οικονομικού τους προφίλ για λόγους διαχειριστικούς, με κυρίαρχη την έκδοση νέων μετοχών. Για το σκοπό αυτό επέλεξαν την απόκρυψη των μειωμένων τους επιχειρηματικών επιδόσεων και υλοποίησαν δράσεις, που να συνάδουν με τις προσδοκίες της επιχειρηματικής αγοράς. Ομοίως ισχυρό κίνητρο αποτέλεσε το ιδιωτικό όφελος και η απόκτηση προσωπικών κερδών. Παράλληλα, θα πρέπει να αναφερθεί ότι η σύγκριση των επιχειρήσεων που τελούν υπό τον έλεγχο των μετόχων τους σε σχέση με εκείνες, που τελούν υπό τον έλεγχο της διοίκησης αυτών, δεν προέβαλε σημαντικές διαφοροποιήσεις στο πεδίο των κινήτρων της οικονομικής απόκτησης (Smaili, Arroyo & Issa, 2021).

Στο πλαίσιο της αποσαφήνισης του εύρους των συνεπειών της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων, η ανωτέρω μελέτη τόνισε την παρουσία καταστροφικών επιπτώσεων, με 6 από τις 12 επιχειρήσεις, ποσοστό που ανέρχεται στο 50% του δείγματος, να έχουν υποστεί πτώχευση. Οι ερευνητές κατέληξαν ότι ακόμη και στις περιπτώσεις που αποφεύχθηκε η πτώχευση και συνεπώς η εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων, επιβλήθηκαν σημαντικές μεταβολές στο πεδίο των διακανονισμών και των αγωγών συμφωνιών των συγκεκριμένων επιχειρήσεων. Σοβαρές συνέπειες παρουσιάζονται και στις δύο περιπτώσεις που διερευνήθηκαν, τόσο σε επιχειρήσεις που τελούν υπό τον έλεγχο των μετόχων τους, αλλά και σε επιχειρήσεις που τε-

λούν υπό τον έλεγχο της διοίκησης, με μηδαμινές διαφοροποιήσεις μεταξύ αυτών (Smaili, Arroyo & Issa, 2021).

Την πιθανότητα εμπλοκής μιας επιχείρησης σε οικονομική απάτη, υπό την καθοδήγηση της διοίκησης αυτής, επέλεξαν να εξετάσουν οι Seifzadeh, Rajaei και Allahbakhsh (2021). Κατά τη μελέτη τους, αποδεχόμενοι ότι οι οικονομικές καταστάσεις αποτελούν την κύρια βάση κατά τη λήψη των αποφάσεων αναφορικά με την πορεία εξέλιξης μιας επιχείρησης, τόνισαν την αναγκαιότητα της υψηλής αξιοπιστίας και εγκυρότητας αυτών. Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων συνιστά αναμφίβολα μορφή οικονομικής εξαπάτησης, με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις για το μέλλον μιας επιχείρησης, με αυξημένο τον κίνδυνο της αναγγελίας πτώχευσης αυτής, της προαγωγής μιας ιδιαιτέρως αρνητικής φήμης αναφορικά με την αξιοπιστία της και της μείωσης της αξίας των μετοχών της. Οι διοικούντες μια επιχείρηση αναμένεται, υπό φυσιολογικές και νόμιμες συνθήκες, να δραστηριοποιούνται προς την προστασία των συμφερόντων αυτής. Δεν αποκλείεται όμως, με σκοπό το προσωπικό κέρδος, να υιοθετήσουν δόλιες και παραπλανητικές στρατηγικές, οι οποίες συντελούν στην παρουσίαση ενός μη έγκυρου οικονομικού προφίλ της εταιρείας (Seifzadeh, Rajaei & Allahbakhsh, 2021).

Μεταξύ των συνηθέστερων μέσων εντοπισμού της οικονομικής απάτης συγκαταλέγεται, με βάση την μελέτη των Seifzadeh, Rajaei και Allahbakhsh (2021) η εξέταση των οικονομικών δεικτών του οργανισμού, με δύο από αυτούς να αφορούν το λόγο αποθέματος συν καθαρό κέρδος προς το σύνολο των πωλήσεων και το χρέος συν το σύνολο των πωλήσεων προς το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων. Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης με σκοπό την ωραιοποίηση της οικονομικής της εικόνας βασίζεται κυρίως στην υπερτίμηση των περιουσιακών της στοιχείων, στην διόγκωση του αριθμού των καταγεγραμμένων πωλήσεων και στη μείωση των ζημιών, των εξόδων και των χρεών από πλευράς της. Συνεπώς, στην προσπάθεια πρόληψης της οικονομικής απάτης, καίρια αναδεικνύεται η παρακολούθηση της οικονομικής πορείας μιας επιχείρησης με τη συμβολή εξωτερικών ελεγκτών, επιθεωρητών και εμπειρογνομόνων, ενώ ομοίως σημαντική καταγράφεται και η διασφάλιση μιας σταθερής δομής εταιρικής διοίκησης (Seifzadeh, Rajaei & Allahbakhsh, 2021).

Η μελέτη των Seifzadeh, Rajaei και Allahbakhsh (2021) βασίστηκε σε στοιχεία, που αφορούσαν το σύνολο των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών της Τεχεράνης επιχειρήσεων, κατά την περίοδο από το 2013 έως το 2018. Η ανάλυση των ευρημάτων πραγματοποιήθηκε μέσω πα-

λινδρόμησης πολλαπλών μεταβλητών, παλινδρόμηση μοντέλου Logit και παλινδρόμηση ελάχιστων τετραγώνων. Με βάση τα αποτελέσματα, που προέκυψαν, οι ερευνητές υποστηρίζουν ότι επιχειρήσεις εντός των οποίων δραστηριοποιούνται δυναμικά και ανεξάρτητα διοικητικά στελέχη παρουσιάζουν ελάχιστες πιθανότητες παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων, γεγονός το οποίο δεν ισχύει σε περιπτώσεις κατά τις οποίες διευθυντής της επιχείρησης και διευθύνων σύμβουλος αυτής είναι το ίδιο άτομο. Στην περίπτωση αυτή η παρεχόμενη στο άτομο αυτό εξουσία κρίνεται ως αυξημένη, γεγονός το οποίο εντείνει σημαντικά την πιθανότητα να στραφεί στην μεταβολή της εικόνας της οικονομικής θέσης της επιχείρησης υπέρ του προσωπικού του οφέλους. Συγχρόνως, αποδείχθηκε ότι επιχειρήσεις, οι οποίες εστίασαν στον καθορισμό της θέσης των διευθύνων στελεχών τους διασφάλισαν σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο την ελαχιστοποίηση των πιθανοτήτων έγερσης φαινομένων οικονομικής εξαπάτησης (Seifzadeh, Rajaei & Allahbakhsh, 2021).

Σε αντίστοιχη μελέτη τους οι Marheni και Suryati (2021) ανέδειξαν την αξία της παρουσίας των οικονομικών καταστάσεων κατά τη λήψη των αποφάσεων των εμπλεκόμενων στην επιχείρηση μελών, τονίζοντας τη σημασία της εγκυρότητας, της ακρίβειας και της αξιοπιστίας τους. Η απάτη της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων συνιστά ένα σύνηθες φαινόμενο εντός των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, γεγονός που αποτέλεσε το έναυσμα για την υλοποίηση της συγκεκριμένης μελέτης, με κύριο μέλημα αυτής την διερεύνηση της επιρροής του παράγοντα τριγώνου απάτης σε ό,τι αφορά την ανίχνευση της. Ειδικότερα, ως «*τρίγωνο απάτης*» ορίζεται ο συνδυασμός τριών διακριτών παραγόντων, της πίεσης, της ευκαιρίας και του εξορθολογισμού, με τη διαχείριση των κερδών να τίθεται ως μέτρο εκτίμησης της απάτης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Η μελέτη βασίστηκε σε στοιχεία, που συγκεντρώθηκαν, για την περίοδο 2015 έως 2019, από 43 συνολικά τραπεζικές εταιρείες, οι οποίες ήταν εισαγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών της Ινδονησίας. Η ανάλυση των ευρημάτων βασίστηκε στη διαδικασία παλινδρόμησης, κατά την οποία τέθηκαν δύο μεταβλητές, εξαρτημένη και ανεξάρτητη. Ως εξαρτημένη μεταβλητή θεωρήθηκε η απάτη των οικονομικών καταστάσεων και ως ανεξάρτητη μεταβλητή ορίστηκε η επιβαλλόμενη από εξωτερικούς παράγοντες πίεση, η μη αποτελεσματική παρακολούθηση, η χρηματοπιστωτική σταθερότητα και ο εξορθολογισμός. Η ανάλυση παλινδρόμησης υλοποιήθηκε με τη βοήθεια των στατιστικών προγραμμάτων SPSS και EVIEWS, οδηγώντας σε ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Συγκεκριμένα, εντοπίστηκε ότι υφίσταται συσχέτιση ανάμεσα στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και την ορθολογική εξήγηση της απάτης των οικονομικών καταστάσεων. Σε αντί-

θεση, δεν παρουσιάζεται συσχέτιση ανάμεσα στην αναποτελεσματική παρακολούθηση, την επιβαλλόμενη από εξωτερικούς παράγοντες πίεση και στους δημοσιονομικούς στόχους (Marheni & Suryati, 2021).

Διερευνώντας το ζήτημα της απάτης οικονομικών καταστάσεων μεταξύ μη χρηματοπιστωτικών εταιρειών ο Omukaga (2020) συγκέντρωσε δεδομένα της περιόδου 2013 έως 2017, που αφορούσαν 35 εταιρείες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών του Ναϊρόμπι (Ινδονησία). Στόχος της μελέτης αυτής αποτέλεσε ο προσδιορισμός μέσω δεικτών της επιρροής των στοιχείων της θεωρίας διαμαντιών στη διάπραξη της οικονομικής απάτης. Η «*θεωρία των διαμαντιών*» υποστηρίζει την παρουσία τεσσάρων παραγόντων, που δύναται να οδηγήσουν στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης, της πίεσης, της ευκαιρίας, του εξορθολογισμού και της ικανότητας για εξαπάτηση των οικονομικών καταστάσεων. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη μελέτη, βασικό αίτιο της διάπραξης της απάτης παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί η επιβαλλόμενη πίεση, η οποία δύναται να είναι οικονομικής, πολιτικής ή και κοινωνικής προέλευσης. Έτερος παράγοντας, που απαιτείται προκειμένου ένας οργανισμός να οδηγηθεί στην απάτη των οικονομικών του καταστάσεων, αποτελεί η ευκαιρία διάπραξης αυτής, η οποία συνάδει με την απουσία ενός αποτελεσματικού και έγκυρου συστήματος ελέγχου και διακυβέρνησης. Στην πράξη, η ευκαιρία εξαπάτησης μπορεί επίσης να προκύψει και λόγω της παρουσίας μη αποτελεσματικών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου εντός του οργανισμού, η οποία επιτρέπει στο δράστη της απάτης να λειτουργήσει ελεύθερα. Ο εξορθολογισμός αποτελεί τον τρίτο παράγοντα της θεωρίας διαμαντιών, με βάση τον οποίο ο δράστης της απάτης επιχειρεί συνήθως να πλαισιώσει τις ανήθικες πράξεις του με κάποιας μορφής ηθικής αιτιολογίας, επιδιώκοντας τον ηθικά αποδεκτό εξορθολογισμό των ενεργειών στις οποίες προτίθεται να προβεί. Ο εξορθολογισμός των πράξεων αποτελεί ένα σημαντικό σημείο κατά τη διάπραξη απάτης και καθορίζεται από τον χαρακτήρα και την προσωπικότητα του εκάστοτε ατόμου. Τέλος, στοιχείο της θεωρίας διαμαντιών αποτελεί και η ικανότητα του ατόμου να εμπλακεί σε ανήθικες πράξεις, δηλαδή οι ιδιαίτερες δεξιότητες, που του επιτρέπουν να σχεδιάσει και να υλοποιήσει την απάτη (Omukaga, 2020). Στην ουσία, καίριο σημείο στη διάπραξη της απάτης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί η ικανότητα του ατόμου να αναγνωρίσει την έγερση της κατάλληλης ευκαιρίας, καθώς και η οξυδέρκειά του να εκμεταλλευθεί τις αντίστοιχες συνθήκες προκειμένου να κατορθώσει την εξαπάτηση των άλλων, σημείο στο οποίο καταλήγει ομοίως και προγενέστερη μελέτη του Noble (2019) στο πλαίσιο της διατύπωσης και ανάλυσης της θεωρίας των διαμαντιών.

Επιχειρώντας να αποσαφηνίσουν τις πιθανές συσχετίσεις ανάμεσα στα κοινωνικο-δημογραφικά γνωρίσματα των διοικούντων μιας επιχείρησης και της διάπραξης απάτης στις οικονομικές της καταστάσεις, οι Kamarudin, Wan Ismail και Kamaruzzaman (2018) συγκέντρωσαν στοιχεία για το χρονικό διάστημα 2007 έως 2010 από συνολικά 124 εταιρείες στη Μαλαισία. Στο δείγμα της μελέτης περικλείονταν το σύνολο των 62 εταιρειών, που είχαν εμπλακεί σε απάτες παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων, και οι οποίες είχαν αποκαλυφθεί έπειτα από έλεγχο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, καθώς και 62 εταιρείες, οι οποίες δεν είχαν διαπράξει κανενός είδους οικονομικής απάτης. Οι Kamarudin, Wan Ismail και Kamaruzzaman (2018) επικεντρώθηκαν στην απόδοση με σαφήνεια της πιθανής συσχέτισης της ποικιλομορφίας των φύλων και των εργασιών με την απάτη των οικονομικών καταστάσεων, καταλήγοντας, με βάση τα ευρήματά τους, στην ύπαρξη θετικής συσχέτισης ανάμεσα στην οικονομική απάτη και την μικρή διαφοροποίηση της αναλογίας φύλου και εργασιακών υποχρεώσεων εντός της επιχείρησης. Επιπροσθέτως, τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης ερευνητικής προσέγγισης οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι υφίσταται συσχέτιση ανάμεσα στην απάτη των οικονομικών καταστάσεων και στα χαρακτηριστικά της διοίκησης της επιχείρησης, με κύρια σημεία τον αριθμό των μελών του διοικητικού συμβουλίου, τη συχνότητα των συνεδριάσεων αυτού αλλά και τον πιθανό διττό ρόλο του προέδρου, ο οποίος συνάδει με την αυξημένη δυναμική του. Στην ουσία, τα στοιχεία της μελέτης αποκαλύπτουν ότι επιχειρήσεις, οι οποίες διαπράττουν το αδίκημα της παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων αποτελούν κατά κύριο λόγο επιχειρήσεις των οποίων τα διοικητικά συμβούλια συνεδριάζουν σε αυξημένη συχνότητα, ή των οποίων ο πρόεδρος τους φέρει ένα διπλό ρόλο, συνδυαζόμενο με αυτό του διευθύνοντος συμβούλου, αλλά και επιχειρήσεις εντός των οποίων τα περισσότερα μέλη φέρουν κινεζική εθνικότητα (Kamarudin, Wan Ismail & Kamaruzzaman, 2018).

Προγενέστερη μελέτη των Brennan και McGrath (2007) αποκάλυψε ότι η ευθύνη για τη διάπραξη οικονομικής απάτης, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, αποδίδεται σε ενέργειες ανώτερων διοικούντων της επιχείρησης. Η συγκεκριμένη μελέτη βασίσθηκε σε δείγμα 14 εταιρειών από τις Η.Π.Α. και την Ευρώπη, στις οποίες διενεργήθηκε έρευνα αναφορικά με τη δημοσιοποίηση παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Σε ό,τι αφορά τις συνηθέστερες μεθόδους εξαπάτησης, μεταξύ αυτών εντοπίζεται η καταγραφή ψευδών πληροφοριών αναφορικά με τα επίπεδα των πωλήσεων ή εναλλακτικά, η παρουσίαση ως ενεργών περισσότερων σημείων πώλησης από τα πραγματικώς υπάρχοντα. Κίνητρο στις περισσότερες περιπτώσεις αποτέλεσε η βελτιστοποίηση της οικονομικής εικόνας της επιχείρησης έναντι των υφιστάμενων και των δυνητικών επενδυτών,

με τη διοίκηση να συγκαλύπτει την απάτη και την αποκάλυψη αυτής να τελείται σε περιπτώσεις εναλλαγής των διοικούντων της επιχείρησης (Brennan & McGrath, 2007).

Σε μελέτη των Brazel και συν. (2015), στην οποία μετείχαν συνολικά 194 επενδυτές ποικίλων επιπέδων εμπειρίας, διερευνήθηκε ο βαθμός στον οποίο επιχειρούν την υλοποίηση εκτιμήσεων οικονομικής απάτης, καθώς και το σύνολο των στοιχείων στα οποία βασίζονται προκειμένου να καταλήξουν στην εξαγωγή έγκυρων και αξιόπιστων συμπερασμάτων. Η υλοποίηση της μελέτης στηρίχθηκε στη διανομή ερωτηματολογίων σε επενδυτές, με στόχο την αποτύπωση των αντιλήψεών τους αναφορικά με την απάτη οικονομικών καταστάσεων, τα ποσοστά εμφάνισης αυτής, την αξία της εκτίμησης του κινδύνου εξαπάτησης και την στάση τους έναντι των πληροφοριών, που προκύπτουν από τις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων (Brazel et al., 2015).

Με βάση τα ευρήματα της μελέτης αυτής το σύνολο των επενδυτών, που μετείχαν στη συγκεκριμένη ερευνητική προσέγγιση, πρόβαλε την πεποίθηση του ότι η απάτη συνιστά αναπόσπαστο τμήμα της οικονομίας των επιχειρήσεων, ενώ η πλειονότητα αυτών ομολόγησε ότι κύρια πηγή της πληροφόρησης του αναφορικά με την οικονομική πορεία μιας επιχείρησης αποτελούν προσωπικές τους εκτιμήσεις σε σχέση με τα οικονομικά της στοιχεία, καθώς οι περισσότερες περιπτώσεις εξαπάτησης βασίζονται σε πληροφορίες, που προέκυψαν από τις δημοσιοποιούμενες οικονομικές καταστάσεις αυτής. Συγχρόνως, οι επενδυτές αποκάλυψαν ότι επιχειρούν να εντοπίσουν σημεία προειδοποίησης «*red flags*», δηλαδή ενδείξεις, οι οποίες υποδηλώνουν την προσπάθεια παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Πρόκειται για στοιχεία, τα οποία αφορούν εκκρεμείς δικαστικές διαφορές, έρευνες εξωτερικών ελεγκτικών μηχανισμών, παραβιάσεις των δεσμεύσεων χρέους αλλά και πληροφορίες εκ των έσω της επιχείρησης. Παράλληλα, τόνισαν ότι βασίζονται περισσότερο σε στοιχεία του ισολογισμού, παρά σε πληροφορίες, που προκύπτουν από τις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης, ενώ εξίσου επιφυλακτικοί είναι έναντι πληροφοριών, που προέρχονται από πηγές πέραν των ελεγκτικών αρχών, όπως είναι τα μέσα ενημέρωσης. Επιπροσθέτως, σημαντική αποκάλυψη της ανωτέρω μελέτης αποτελεί το γεγονός ότι η στάση των επενδυτών αναφορικά με τη συχνότητα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, αλλά και η επιφυλακτικότητά τους έναντι της χρήσης των πληροφοριών, που προκύπτουν από αυτές, τείνουν να επηρεάζουν σημαντικά τις προσωπικές τους εκτιμήσεις σε σχέση με τον κίνδυνο εξαπάτησής τους, ωθώντας τους στη διαμόρφωση ενός ιδιαίτερου αυστηρού επενδυτικού προφίλ, το οποίο χαρακτηρίζεται από την υλοποίηση προσεκτικών επενδυτικών κινήσεων (Brazel et al., 2015).

## 6 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Folli Follie Group

### 6.1 Το προφίλ της εταιρείας Folli Follie Group

Παρουσιάζοντας ένα ιδιαιτέρως αυξημένο αριθμό σημείων πώλησης σε διεθνές επίπεδο και απασχολώντας περισσότερα από 5000 άτομα ως εργατικό δυναμικό, ο όμιλος Folli Follie Group κατείχε αναμφίβολα μια ισχυρή παρουσία στο χώρο της μόδας και της ομορφιάς. Η ίδρυση αυτού τοποθετείται το 1982, από τον κ. Κουτσολιούτσο Δημήτρη και τη σύζυγο του κ. Κουτσολιούτσου Καίτη, με τον υιό των ιδρυτών κ. Κουτσολιούτσο Γεώργιο να δραστηριοποιείται από το 1992 ως αντιπρόεδρος της εταιρείας. Ταχύτατα η εταιρεία επεκτάθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο, με την είσοδό της το 1995 στις αγορές των χωρών της Ασίας, αλλά και του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλίας, διαμορφώνοντας σταδιακά το προφίλ μιας ηγετικής δύναμης στην διεθνή αγορά κοσμημάτων και ρολογιών. Με σταθερούς ρυθμούς κατέκλυσε τις διεθνείς αγορές, διαγράφοντας μια ιδιαιτέρως εντυπωσιακή επιχειρηματική πορεία και παρουσιάζοντας μια πρωτόγνωρη ανάπτυξη για τα ελληνικά επιχειρηματικά δεδομένα (ffgroup.com, 2022).

Η είσοδος της στην ιαπωνική αγορά το 1995 αποτέλεσε τεράστια επιχειρηματική επιτυχία, με δεδομένο ότι ελάχιστες ήταν οι εταιρείες, που είχαν κατορθώσει να εισχωρήσουν στο συγκεκριμένο επιχειρηματικό χώρο. Τα ανωτέρω συνετέλεσαν ώστε ο ιδρυτής του ομίλου κ. Κουτσολιούτσος Δημήτρης να αναγνωρισθεί ως μια ισχυρή προσωπικότητα στον τομέα των οικονομικών σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Ιαπωνίας, γεγονός το οποίο οδήγησε στο διορισμό του το 2003 ως Προέδρου του Ελληνοϊαπωνικού Εμπορικού Επιμελητηρίου, αλλά και στην απόδοση σε αυτόν το 2009 από την κυβέρνηση της Ιαπωνίας του παρασήμου της Τάξεως του Ανατέλλοντος Ήλιου, Χρυσών Ακτίνων (gr.emb-japan.go.jp, 2022). Έπειτα από μια αξιόλογη δεκαετή πορεία, τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές πεδίο, η εταιρεία εισήχθη το 1997 στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών με αρχική τιμή εισαγωγής 9,391, ενώ το κεφάλαιο αυτής χρησιμοποιήθηκε με στόχο την ανάπτυξη του ομίλου, καθώς και την επέκταση του γεωγραφικά (athexgroup.gr, 2022).

Ομοίως σημαντική παρουσιάζεται η στρατηγική συμμετοχή του ομίλου Folli Follie Group στο πεδίο της ταξιδιωτικής λιανικής, καθώς το 1999 απέκτησε ποσοστό της τάξεως του 5% των «Ελληνικών Καταστημάτων Αφορολόγητων Ειδών Α.Ε.», το οποίο και αύξησε στο 53% το 2006. Η εξέλιξη της εταιρείας καταγράφεται εντυπωσιακή, ακολουθώντας ταχείς ρυθμούς, καθώς το 2005



εισχωρεί στο πεδίο των πολυκαταστημάτων, μέσα από τη λειτουργία δύο δικτύων, του Factory Outlet και του Attica, τα οποία δραστηριοποιούνται υπό της ηγεσίας του, και με κομβικό σημείο την έναρξη λειτουργίας το 2021 ενός καινοτόμου project πολυκαταστήματος μικρότερης κλίμακας, με την επωνυμία Factory Outlet Local, στα Βόρεια και Νότια προάστια της Αττικής. Το 2007 η εταιρεία αύξησε το δυναμικό της έπειτα από την εξαγορά του ομίλου Elmec Sport, εταιρείας χονδρικής διάθεσης ενδυμάτων, αξεσουάρ και υποδημάτων, με την επακόλουθη απορρόφηση αυτής από την εταιρεία «*Ελληνικών Καταστημάτων Αφορολόγητων Ειδών Α.Ε.*». Το 2010 δημιουργείται πλέον ο όμιλος Folli Follie Group, έπειτα από συγχώνευση με τις εταιρείες «*Ελληνικών Καταστημάτων Αφορολόγητων Ειδών Α.Ε.*» και Elmec Sport (ffgroup.com, 2022).

Σταθμός στην πορεία του ομίλου αποτελεί η επιλογή της Links of London από την Οργανωτική Επιτροπή διοργάνωσης των Ολυμπιακών και Παρα-ολυμπιακών Αγώνων (LOCOG), οι οποίοι πραγματοποιήθηκαν στο Λονδίνο το 2012, ως επίσημοι σχεδιαστή της Συλλογής Κοσμημάτων αυτών. Παράλληλα, το 2011, ο όμιλος Fosun International, ισχυρή εταιρεία χαρτοφυλακίου, η οποία εδράζει στην Κίνα, προχώρησε στην αγορά ποσοστού 9,5% του ομίλου, το οποίο στη συνέχεια, μέσω αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου, αυξήθηκε στο 13,4%. Ουσιαστικά, με σταθερούς ρυθμούς ο όμιλος Folli Follie Group προέβη στην εγκαινίαση αυξημένου αριθμού πολυκαταστημάτων Attica, ενώ συγχρόνως σύνναψε ποικίλες συνεργασίες, προχωρώντας στην αποκλειστική αντιπροσώπευση και διανομή σε εθνικό επίπεδο κορυφαίων brands, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η εταιρεία Procter & Gamble Prestige το 2012, Max Factor το 2016, COTY: Lancaster, Calvin Klein, Chloe, Davidoff, Joop, Balenciaga, Roberto Cavalli, Marc Jacobs, Bottega Veneta, Miu Miu, Tiffany, Cerruti το 2017, αλλά και Juicy Couture σε ολόκληρη την Ηπειρωτική Ευρώπη, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ιρλανδία και στην Κύπρο το 2014 και Shiseido Group στην Ελλάδα και στην Κύπρο το 2015 (ffgroup.com, 2022).

Επιπροσθέτως, το 2013 ο όμιλος Folli Follie Group προέβη στην υπογραφή δεσμευτικής συμφωνίας με σκοπό την πώληση στην εταιρεία Dufry AG ποσοστού ύψους 49% της συμμετοχής του στα «*Ελληνικά Καταστήματα Αφορολόγητων Ειδών Α.Ε.*», με αντίτιμο το ποσό των 328 εκατομμυρίων ευρώ, ως συνδυασμού μετοχικού κεφαλαίου της εταιρεία αλλά και μετρητών. Η ανωτέρω εταιρεία, η οποία δραστηριοποιείται στο πεδίο του λιανικού ταξιδιωτικού εμπορίου έχοντας ως έδρα την Ελβετία, έχει στην κατοχή της ένα πλήθος καταστημάτων σε ποικίλες περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος, καθώς και εντός αερολιμένων, λιμανιών και πλοίων. Η πώληση του ανωτέ-

ρω ποσοστού στη συγκεκριμένη εταιρεία συνέβαλε στην ανάδειξη του ομίλου Folli Follie Group σε στρατηγικό επενδυτή αυτής (ThePressProject, 2013).

Με στόχο την επίτευξη της συνεχούς στρατηγικής του ανάπτυξης, ο όμιλος επέκτεινε τις δραστηριότητες, εισχωρώντας στον τομέα της Κοσμετολογίας και της Ομορφιάς, μέσω της διανομής κατ' αποκλειστικότητα διεθνώς αναγνωρισμένων brands εντός της ελληνικής αγοράς μέσα από την ίδρυση το 2018 της θυγατρικής εταιρείας Folli Follie Cosmetics και την προώθηση μιας σειράς αρωμάτων με την επωνυμία Folli Follie. Παράλληλα, μέσα από στοχευμένες κινήσεις διασφάλισε την αποκλειστική εκπροσώπηση και διανομή σε εθνικό επίπεδο προϊόντων γνωστών οίκων του εξωτερικού, γεγονός το οποίο συνετέλεσε στην εδραίωση της παρουσίας του στο χώρο της ομορφιάς. Συγκεκριμένα και υπό νέας διοίκησης το 2020 ο όμιλος έθεσε σε εφαρμογή ένα καινοτόμο concept store με την επωνυμία Collective και σημεία δραστηριοποίησης του στην Ελλάδα, στην Κύπρο, στην Ρουμανία και στη Βουλγαρία. Το 2022 συνάπτεται συμφωνία με τον όμιλο International Celebrity Brands, ο οποίος αποτελεί και τον αποκλειστικό διανομέα των Celebrity Brands στον ευρωπαϊκό χώρο, προκειμένου να προβεί στην αποκλειστική αντιπροσώπευση και διανομή των brands Beverly Hills Polo Club και Kendall + Kylie (ffgroup.com, 2022).

## **6.2 Περιγραφή του σκανδάλου που αφορά την εταιρεία Folli Follie Group**

### **6.2.1 Έκθεση της Quintessential Capital Management (QCM)**

Μια πληθώρα δημοσιογραφικών άρθρων της περιόδου παρουσιάζουν με τρόπο εκτενή τα γεγονότα, εκτιμώντας ότι οι απώλειες, σε ό,τι αφορά τους επενδυτές του ομίλου, ανήλθαν στα 300 εκατομμύρια ευρώ, με το σύνολο των ζημιών να αγγίζει τα 400 εκατομμύρια ευρώ, εάν συνυπολογισθούν και οι απώλειες που αφορούν ομόλογα. Σημείο καμπής στην πορεία ανέλιξης του ομίλου Folli Follie Group αποτέλεσε η δημοσίευση το Μάιο 2018 από τον Grego Gabriele, ιδρυτή της εταιρείας Quintessential Capital Management (QCM), έκθεσης με βάση την οποία έθετε τις αμφιβολίες του αναφορικά με την οικονομική θέση της ελληνικής κολοσσιαίας εταιρείας, παραθέτοντας μια σειρά ανησυχητικών ευρημάτων σε σχέση με την οικονομική της δραστηριότητα, αλλά και τα αποτελέσματα της. Ο Grego, ως επικεφαλής της συγκεκριμένης έρευνας, ξεκίνησε την ενασχόληση του με το συγκεκριμένο όμιλο το 2010, κατά τις αρχές της ελληνικής οικονομικής κρίσης, επιλέγοντας να λάβει θέση αγοράς (long) της μετοχής αυτού, καθώς είχε εκτιμήσει ως ιδιαίτερος ελκυστική την αποτίμηση της (Κουρτάλη 2018). Στη συνέχεια όμως, μολονότι επέλεξε να

κλείσει τη θέση του fund του, με δεδομένο ότι κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εταιρική δομή που παρουσίαζε υπήρξε άκρως περίπλοκη, δεν έπαυε να παρακολουθεί τις δραστηριότητες του ομίλου (Capital.gr, 2018).

Κατά τη σύνταξη της έκθεσής του, ο Grego τονίζει ότι η QCM έχει πλέον θέση πώλησης (short) στον όμιλο, προβαίνοντας στην αναλυτική καταγραφή των βασικών ευρημάτων του, που οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι υφίσταται παραποίηση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων του ομίλου. Μεταξύ των σημείων, που αναγράφονται εντός της συγκεκριμένης έκθεσης, ο βασικός ισχυρισμός της QCM αφορούσε την εμπορική δραστηριοποίηση σε διεθνές επίπεδο, η οποία υπολογίστηκε ότι ήταν σαφώς κατώτερη των εκτιμήσεων, που παρουσιάστηκαν εντός των οικονομικών εκθέσεων της εταιρείας, αναδεικνύοντας μια πιθανή υπερεκτίμηση των καταγεγραμμένων πωλήσεων, αλλά και των σημείων πώλησής της. Ειδικότερα, έλεγχος τον οποίο επικαλέστηκε ότι υλοποίησε η QCM κατέγραψε λιγότερα καταστήματα πώλησης του ομίλου σε Ασία και Η.Π.Α, συγκρινόμενα με τον αριθμό των καταστημάτων που αναγράφονταν εντός της οικονομικής έκθεσης που κατατέθηκε από πλευράς του. Συγκεκριμένα, με βάση όσα προσδιορίστηκαν κατά τη διάρκεια του ελέγχου, που διεξήχθη από την QCM, εντοπίστηκαν 289 σημεία πώλησης, έναντι των 630 σημείων, όπως αυτά είχαν δηλωθεί στην οικονομική έκθεση της εταιρείας (Μπέλλος, 2018).

Παράλληλα, ανησυχητική κρίθηκε η περιορισμένη ψηφιακή παρουσία του ομίλου, η οποία εκτιμήθηκε ως σαφώς μικρότερη από εκείνη, την οποία θα δικαιολογούσαν τα μεγέθη, τα οποία δήλωνε, ενώ εξίσου σημαντική υπήρξε και η απόκλισή της σε σύγκριση με την ψηφιακή παρουσία, που παρουσίαζαν την ίδια περίοδο οι ανταγωνιστές της. Ομοίως, παράδοση υπήρξε η καταγραφή συνεχώς αυξανόμενων εσόδων σε συνδυασμό με αρνητικές ελεύθερες ταμειακές ροές -οι οποίες αποδίδονταν στο υψηλό κεφάλαιο κίνησης των θυγατρικών εταιρειών της Ασίας- και το δυσανάλογο ύψος των λογιστικών αποθεμάτων και απαιτήσεων, ιδιαίτερα αν συγκριθούν με τα σχετικά μεγέθη εταιριών αντίστοιχης δυναμικής, που δραστηριοποιούνται σε όμοια αγορά. Οι αναφορές του ομίλου αναφορικά με τα έσοδα αυτού, που άγγιζαν το 1 δισεκατομμύριο δολάρια, και τα οποία προέρχονταν από τη δραστηριοποίησή του στην Ασία και ειδικότερα στην Κίνα, κρίθηκαν ύποπτες, με δεδομένο ότι η έρευνα της QCM εντόπισε την ύπαρξη μόνο δύο θυγατρικών εταιρειών στην Κίνα, της Fu Li Fu Lei και της Binlianyun, οι οποίες απέδιδαν έσοδα της τάξεως των 40 εκατομμυρίων δολαρίων, που προέκυπταν αθροιστικά από 50 και μόνο σημεία πώλησης. Στην πράξη, η QCM υποστήριξε ότι ο όμιλος Folli Follie Group έχει προβεί στη διόγκωση του ισολογι-

σμού του, μέσω της παρουσίασης εκατοντάδων μη υπαρκτών καταστημάτων και σημείων πώλησης στην Κίνα (Μπέλλος, 2018).

Η έκθεση της QCM ανέφερε, επίσης, ότι, έπειτα από επιτόπιο έλεγχο σε αρκετά POS, τα οποία αναφέρονταν σε βασικές στρατηγικές τοποθεσίες και ιδίως σε πόλεις όπως το Τόκιο και η Νέα Υόρκη, επιβεβαιώθηκε ότι καταστήματα, τα οποία είναι κλειστά, συνέχιζαν να εμφανίζονται στην ιστοσελίδα της εταιρείας, ενώ ένας σημαντικός αριθμός των σημείων πώλησης τελούσε είτε υπό εκκαθάριση είτε κρίθηκε ως αμελητέου μεγέθους (Μπέλλος, 2018).

Βασικό σημείο αναδείχθηκε και το θέμα της αξιοπιστίας των ελεγκτικών αρχών, με την έκθεση της QCM να αμφισβητεί την επάρκεια ελέγχου της αλήθειας των επίσημων οικονομικών δεδομένων, τα οποία δημοσιοποιούνταν εκ μέρους της εταιρείας. Αν και επί σειρά ετών ο έλεγχος αυτών είχε ανατεθεί στην εταιρεία Baker Tilly, ακολούθως αυτή αντικαταστάθηκε, με τον όμιλο Folli Follie Group να στηρίζει τον έλεγχο των οικονομικών του καταστάσεων σε μια σχετικώς μικρής εμβέλειας ελεγκτική εταιρεία, την Ecnovis, η οποία διαπιστώθηκε στην πράξη ότι πιθανώς να μην ήταν επαρκής προκειμένου να υλοποιήσει, με τρόπο αξιόπιστο, ελέγχους αυτής της δυναμικής. Οι αμφιβολίες, που τέθηκαν ως προς την εμπειρία και την αξιοπιστία των αφανών ορκωτών ελεγκτών της Ecnovis, βασίσθηκαν στη δυσανάλογη δυναμική της να αναλάβει τον έλεγχο μιας οικονομικής οντότητας, η οποία ενοποιώντας τις πωλήσεις του ομίλου στην Ασία, όπως παρουσιάζονταν στις οικονομικές του εκθέσεις, αφορούσε ένα οικονομικό κολοσσό με έσοδα της τάξεως του 1 δισεκατομμυρίου δολαρίων. Το ανωτέρω ζήτημα εστίασε στην ποιότητα και στην αξιοπιστία των εκθέσεων των ελεγκτικών εταιρειών, οι οποίες αποτελούν το καίριο σημείο παρακολούθησης της εταιρείας, καθώς ρόλος αυτών υπήρξε η ενημέρωση των επενδυτών και η παράθεση στοιχείων με στόχο τον προορισμό των επενδύσεών τους και των ασφαλιστικών κεφαλαίων (Μπέλλος, 2018).

Οι ανωτέρω υποψίες και σαφείς αμφισβητήσεις, όπως παρατέθηκαν εντός της έκθεσης της QCM, ώθησαν την Επιτροπή Κεφαλαιοαγοράς να δηλώσει, εκ στόματος του προέδρου της κ. Γκότση Χαράλαμπου, αιφνιδιασμένη, αλλά και ανίκανη να ερμηνεύσει τη συμπεριφορά της αγοράς, γεγονός το οποίο συνετέλεσε στην κατάρρευση, στις 4 Μαΐου 2018, της μετοχής του ομίλου Folli Follie Group στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, με την καταγραφή της κατακόρυφης πτώσης της τιμής της από τα 15,34 ευρώ στα 10,74 ευρώ, μείωση η οποία ανέρχεται σε ποσοστό 30%. Ακολούθως, στις 25 Μαΐου 2018 πραγματοποιήθηκε η αναστολή της διαπραγμάτευσης της μετοχής

της εταιρείας στο Χρηματιστήριο. Η δημοσιοποίηση της έκθεσης της εταιρείας QCM αποτέλεσε συνεπώς το έναυσμα ώστε να διαταχθεί ο επανέλεγχος των οικονομικών καταστάσεων του ομίλου για το έτος 2017, με τη συμβολή της ανεξάρτητης διεθνούς ελεγκτικής εταιρείας Ernst & Young, με την οποία και υπεγράφη σύμβαση εκτέλεσης προσυμφωνημένων διαδικασιών ελέγχου. Η συγκεκριμένη εταιρεία αρνήθηκε να αναλάβει άμεσα τη διεξαγωγή ενός πλήρους ελέγχου, αντιθέτως πρότεινε να διενεργηθεί ένα σύνολο διαδικασιών με στόχο τη διερεύνηση της διάθεσης συγκεκριμένων κονδυλίων. Στις 13 Ιουνίου 2018, η ανωτέρω ελεγκτική εταιρεία όμως αναγκάστηκε να παραιτηθεί προ της διεκπεραίωσης του ελεγκτικού της έργου, καθώς συνεχώς καλούνταν να αντιμετωπίσει αντιστάσεις, σε συνδυασμό με προσπάθειες καθυστέρησης εσκεμμένα των διαδικασιών, από τη διοίκηση του ομίλου (Σκουμπούρης, 2020).

## **6.2.2 Η αρχική αντίδραση του ομίλου Folli Follie Group**

Αρχική αντίδραση του ομίλου Folli Follie Group υπήρξε η έκδοση ανακοίνωσης της 7<sup>ης</sup> Μαΐου 2018, με βάση την οποία δήλωσε ότι το σύνολο των εν λειτουργία καταστημάτων του ανέρχεται το 2017 σε 587 καταστήματα, όπως ακριβώς αναγράφεται και εντός των οικονομικών του καταστάσεων. Επιχειρώντας να δικαιολογήσει την παρουσία αρνητικών ελεύθερων ταμειακών ροών, ο όμιλος τόνισε ότι κύριο αίτιο της καταγραφής αυτών αποτελεί το επιχειρηματικό μοντέλο χονδρικής πώλησης, που έχει υιοθετηθεί από πλευράς του, και του οποίου κύριο σημείο στήριξης αποτελεί το κεφάλαιο κίνησης. Καθώς επέρχεται η σταδιακή μείωση του κεφαλαίου κίνησης, ένα καινοτόμο επιχειρηματικό μοντέλο αναπτυσσόταν προκειμένου να επιτευχθεί η βελτίωση των ελεύθερων ταμειακών ροών. Σε ό,τι αφορά την ελεγκτική εταιρεία, η οποία είχε επιλεγεί για την πραγματοποίηση των ελέγχων των οικονομικών του καταστάσεων, κατά την ανακοίνωσή του ο όμιλος υπογράμμισε ότι πρόκειται για εταιρεία, η οποία απασχολεί έναν επαρκή αριθμό στελεχών, ενώ εμφανίζει δυναμική δραστηριότητα σε περισσότερες από 80 χώρες σε διεθνές επίπεδο. Επιπλέον, με βάση στοιχεία τα οποία και παρατέθηκαν, η συγκεκριμένη εταιρεία έχει καταταγεί στην 18η θέση κατά την ταξινόμηση των ελεγκτικών εταιρειών, συνθήκη η οποία συνηγορεί υπέρ της επάρκειας αυτής (Μπέλλος, 2018).

Παράλληλα, σε μια προσπάθεια αντιστάθμισης της είδησης αμφισβήτησης των οικονομικών του στοιχείων, την 6<sup>η</sup> Μαΐου 2018 ο όμιλος προανήγγειλε την προσφυγή του στη δικαιοσύνη, με στόχο την απόδοση ευθυνών και την αποκατάσταση της αλήθειας. Στην ανακοίνωσή του τονίστηκε ότι έχει προβεί ήδη στην ανάθεση στους νομικούς του συμβούλους της προάσπισης των δι-

καιωμάτων του, των μετόχων του, αλλά του επενδυτικού του κοινού, τόσο σε αστικό όσο και σε ποινικό επίπεδο. Επιφυλάχθηκε δε να επανέλθει, παραθέτοντας σαφή και αναλυτικά στοιχεία, τα οποία θα συντελέσουν στην κατάρρευση των ψευδών, όπως υποστήριζε, πληροφοριών που δημοσιοποιήθηκαν (FFgroup.com (2018)).

Σαφής υπήρξε και η δέσμευση του ομίλου αναφορικά με την εκτενή ενημέρωση των εποπτικών αρχών της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, με την κατάθεση του συνόλου των στοιχείων, που διαψεύδουν το περιεχόμενο της έκθεσης της QCM, υποστηρίζοντας ότι πρόκειται για αβάσιμες πληροφορίες, που αποτυπώνουν τις κερδοσκοπικές προθέσεις ομάδας ατόμων, που επιχειρεί την πλήξη της αξιοπιστίας του ομίλου και τη ζημία αυτού, αλλά και των μετόχων του, με σκοπό αμιγώς το οικονομικό όφελος. Για το σκοπό αυτό, ο ίδιος όμιλος ανέθεσε στην εταιρεία Alvarez & Marsal την υλοποίηση μιας πλήρους εγκληματολογικής αξιολόγησης των δεδομένων, που παρατέθηκαν από πλευράς των θυγατρικών εταιρειών του στην Ασία (FFgroup.com (2018)).

### **6.2.3 Ο έλεγχος από την εταιρεία Alvarez & Marsal**

Δύο εβδομάδες έπειτα από τη δημοσιοποίηση της έκθεσης της QCM και το ξέσπασμα της κρίσης, συγκεκριμένα στις 14 Μαΐου 2018, η εταιρεία Folli Follie Group ανακοίνωσε επίσημα ότι η διοίκησή της έχει προβεί στην ανάθεση ελέγχου των οικονομικών της στοιχείων στην εταιρεία ελεγκτών Alvarez & Marsal, εταιρεία αναγνωρισμένου κύρους και αξιοπιστίας. Βασικός στόχος υπήρξε η διενέργεια του ελέγχου συγκεκριμένων κονδυλίων των οικονομικών καταστάσεων του ομίλου για τη χρήση το έτος 2017, με ανεξάρτητο ορκωτό λογιστή να καλείται να αναμορφώσει την οικονομική έκθεση για το συγκεκριμένο έτος, αποδίδοντας την πραγματική εικόνα της εταιρείας, και θέτοντας ως κύριο μέλημα την αναδιάρθρωση του ομίλου (Τζώρτζη, 2018). Ειδικότερα, κύρια επιδίωξη υπήρξε η εταιρεία Alvarez & Marsal να αποδίδει στοιχεία στην Ernst & Young, τα οποία αφορούν τις θυγατρικές του ομίλου στην Ασία, επιτρέποντας την ολοκλήρωση της αναμόρφωσης του ισολογισμού από αυτή και διευκολύνοντας τον υλοποιούμενο έλεγχο (Γκίτση, 2018).

Ωστόσο, στις 23 Σεπτεμβρίου 2018 ολοκληρώθηκε η διενέργεια δικανικής/ εγκληματολογικής αξιολόγησης από την εταιρεία Alvarez & Marsal, έπειτα από ελέγχους, οι οποίοι διήρκεσαν συνολικά 120 ημέρες, οδηγώντας τελικώς στην έκδοση πορίσματος, που περιέκλειε ποικίλα επιβαρυντικά ευρήματα. Μεταξύ αυτών καταγράφηκε ότι υφίσταται σημαντική αναντιστοιχία ανάμεσα στα πραγματικά έσοδα του ομίλου στην Ασία, τα οποία ανέρχονταν στο ποσό των 116.847.000 δολαρίων, έναντι του ποσού των 1.112.000.000 δολαρίων, τα οποία καταγράφονταν

εντός των οικονομικών καταστάσεων των δραστηριοτήτων του ομίλου, δηλαδή αντιστοιχούσαν στο 10% της δηλωθείσας αξίας τους. Τα αποθέματα των θυγατρικών εταιρειών στην Ασία, από 581.681.000 δολάρια όπως είχαν δηλωθεί για τη χρήση του έτους 2017, ανέρχονταν τελικά σε μόλις 33.873.632 δολάρια, με τα τραπεζικά διαθέσιμα από 296.771.000 δολάρια να αφορούν μόλις το ποσό των 6.400.000 δολαρίων. Οι εμπορικές απαιτήσεις στην Ασία αφορούσαν μόλις 99.125.013 δολάρια έναντι των 718.957.460 δολαρίων, που είχαν δηλωθεί και οι εμπορικές και άλλες υποχρεώσεις ανέρχονταν στα 260.932.940 δολάρια αντί των 144.561.043 δολαρίων. Η καταγραφή αποθεμάτων μικρότερων των δηλωθέντων, απαιτήσεων κατώτερων των ανακοινωθέντων και υποχρεώσεων διπλάσιων σε σχέση με τις καταγεγραμμένες αποκάλυψαν μια σαφή απόκλιση, με τελικό συμπέρασμα ότι, αντί των κερδών τάξεως των 316.444.000 δολαρίων, που ισχυριζόταν ότι υφίστανται η διοίκηση του ομίλου, στην πράξη τα καθαρά αποτελέσματα αποκάλυπταν ζημίες ύψους 44.702.000 δολαρίων (Γκίτση, 2018).

Οι αποκαλύψεις των ελέγχων της εταιρείας Alvarez & Marsal απείλησαν με «ζαφνικό θάνατο» (sudden death) το μέλλον του ομίλου Folli Follie Group. Οι διαφορές, που εντοπίστηκαν στα δηλωθέντα μεγέθη για το έτος 2017 από την εταιρεία σε σχέση με τα στοιχεία που βεβαιώθηκαν κατά τον έλεγχο της Alvarez & Marsal, υπήρξαν χαοτικές, δίχως να επιτρέπουν καμία αισιοδοξία αναφορικά με την έκβαση της υπόθεσης (Insider.gr, 2018). Σημαντικό, επίσης, είναι να τονισθεί το γεγονός ότι το σύνολο των οικονομικών στοιχείων αναφέρονται στην εταιρεία FFG Sourcing, θυγατρική του ομίλου στην Ασία, συνεπώς η μετατροπή των ποσών σε ευρώ από δολάριο συνάδει με τη περαιτέρω μείωση των προβαλλόμενων ποσών, όπως αυτά παρατίθενται ανωτέρω (Γκίτση, 2018).

Τα στοιχεία που προέκυψαν ουσιαστικά αποκαλύπτουν ότι οι πωλήσεις του ομίλου υπήρξαν λιγότερες από τις μισές, σε σχέση με το ποσό του 1 δισεκατομμυρίου ευρώ, που είχε δηλωθεί για το έτος 2017, καθώς περίπου 850 εκατομμύρια ευρώ αφορούσαν τον κύκλο εργασιών από την Ασία. Από το σύνολο των 446.339.000 ευρώ του δηλωθέντος ταμείου, επίσης, έλειπαν 252.000.000 ευρώ, τα οποία αφορούσαν την Ασία. Τα δάνεια του ομίλου Folli Follie Group, τα οποία υπολογίστηκαν σε 610 εκατομμύρια ευρώ, υπερέβαιναν σε μεγάλο βαθμό τα 570 εκατομμύρια ευρώ, που αφορούσαν τις πωλήσεις του, με ακόμη υψηλότερες τις συνολικές του υποχρεώσεις, ιδίως εάν προστεθούν σε αυτές οι εμπορικές υποχρεώσεις, που εντοπίστηκαν κατά τον έλεγχο της Alvarez & Marsal (Τζώρτζη, 2018). Αν και το συγκεκριμένο πόρισμα δε διαπίστωσε υπεξαίρεση χρημάτων ή άλλη κατάχρηση σε βάρος περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας, τα ευ-

ρήματα παραμένουν άκρως επιβαρυντικά, ενώ μέχρι τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας αυτής είχε ήδη προηγηθεί, στις 16 Ιουνίου 2018, η ανάκληση της έκθεσης ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών της Econvis αναφορικά με τις αρχικώς δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις του ομίλου για το έτος 2017 (Γκίτση, 2018).

#### **6.2.4 Η στάση του ομίλου Folli Follie Group έναντι των εξελίξεων**

Σε συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου του ομίλου Folli Follie Group στις 26 Σεπτεμβρίου 2018 συζητήθηκαν τα αποτελέσματα της έρευνας, που διεξήχθη από την εταιρεία Alvarez & Marsal, ώστε να επιτευχθεί η λήψη κατάλληλων αποφάσεων. Στη συγκεκριμένη συνεδρίαση ομόφωνα αποφασίσθηκε η βασική στοχοθεσία του ομίλου και ειδικότερα η χρηματοοικονομική του αναδιάρθρωση και η άμεση συλλογή των απαιτούμενων οικονομικών στοιχείων από το σύνολο των θυγατρικών εταιρειών του (Insider.gr, 2018). Ομοίως, σημαντική κρίθηκε η λειτουργική αναδιάρθρωση και ο εξορθολογισμός της ενιαίας λειτουργίας του ομίλου, του κόστους και της αποτελεσματικότητάς του. Κύριο μέλημα αναδείχθηκε η προβολή της πραγματικής θέσης του ομίλου τόσο σε λειτουργικό, όσο και σε οικονομικό επίπεδο, ενώ η καθιέρωση δυναμικής εταιρικής διακυβέρνησης, με επίκεντρο την ισχυροποίηση του ελεγκτικού περιβάλλοντος εντός του ομίλου, επιχείρησε να διασφαλίσει την επίβλεψη και τη διαχείριση των εγχειρόμενων απειλών, τη διασφάλιση επαρκούς εσωτερικού ελέγχου και την συμμόρφωση στις επιβαλλόμενες κατευθύνσεις (FFgroup.com, 2018).

Η αντίδραση του ομίλου συνετέλεσε στην υλοποίηση δυναμικών δράσεων και μεταβολών, με κυριότερη την αντικατάσταση των Διοικητικών Συμβουλίων και των διοικήσεων των θυγατρικών εταιρειών στην Ασία, αλλά και την επιβολή αλλαγών στο Διοικητικό Συμβούλιο του ομίλου. Με τη συνδρομή της εταιρείας Deloitte Business Solutions κρίθηκε αναγκαία η πρόσληψη εντεταλμένου συμβούλου προκειμένου να διασφαλισθεί η αναδιάρθρωση του ομίλου, αλλά και εις βάθος διερεύνηση των πορισμάτων της έρευνας των Alvarez & Marsal. Ομοίως σημαντική κρίθηκε η αποσαφήνιση των αιτιών, που συνέβαλαν στις αποκλίσεις των οικονομικών καταστάσεων του έτους 2017 (Euro2day.gr, 2018).

Αποτέλεσμα της συγκεκριμένης συνεδρίασης αποτέλεσε και η παραίτηση του προέδρου κ. Κουτσολιούτσου Δημητρίου και της συζύγου του κ. Κουτσολιούτσου Καίτης από το Διοικητικό Συμβούλιο, ενώ ομοίως επιβεβαιώθηκε και η παραίτηση των δικηγορικών γραφείων Alen &



Overy από το επιτελείο του ομίλου. Παράδοξο αποτελεί όμως το γεγονός ότι ο κ. Κουτσολιούτσος Γεώργιος, υιός των ιδρυτών, παρέμεινε στη θέση του έως την 16.12.2019, οπότε και υπέβαλε την παραίτησή του, διατηρώντας τη δυναμική του εντός του Διοικητικού Συμβουλίου του ομίλου. Το σκεπτικό της εν λόγω κίνησης ήταν «η μετάβαση της εταιρείας σε μια νέα κατάσταση να γίνει με ομαλό τρόπο», το οποίο και ουδέποτε όμως έλαβε χώρα (FFgroup.com, 2018).

#### **6.2.5 Η ακολουθία των εξελίξεων και η εμπλοκή της δικαιοσύνης**

Η ροή των εξελίξεων καθυστέρησε, ιδίως όταν διεκόπη η σύμβαση με την ελεγκτική εταιρεία Ernst & Young, λόγω της ελλιπούς διάθεσης του ομίλου Folli Follie Group να μετέχει ουσιαστικά στο ελεγκτικό έργο. Επιπροσθέτως, η καθυστέρηση αποδόθηκε εν μέρει και στο γεγονός ότι απαιτούνταν η διενέργεια πολύπλοκων και χρονοβόρων νομικών ελέγχων που αφορούσαν τις 45 θυγατρικές εταιρείες του ομίλου, εντός και των 26 χωρών στις οποίες δραστηριοποιούνταν. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς πρόβαλε την αναγκαιότητα να ελεγχθεί εκ του μηδενός ο ισολογισμός χρήσης της εταιρείας για το έτος 2017, με τη δικαιοσύνη να εγκρίνει το αίτημα. Η απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών αναφορικά με την υλοποίηση διαχειριστικού ελέγχου για τη χρήση η οποία έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2017 οδήγησε στην ανάθεση της διενέργειας επανελέγχου στην ελεγκτική εταιρεία Pricewaterhouse Coopers S.A. (PWC). Η συγκεκριμένη ιδιωτική ελεγκτική εταιρεία ολοκλήρωσε τις απαιτούμενες διαδικασίες και κατέληξε τον Ιούλιο του 2020 στην έκδοση της έκθεσής της, εντός της οποίας καταγράφοταν το σύνολο των πορισμάτων της. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη έκθεση, εντοπίστηκαν μη ξεκάθαρες χρηματοδοτήσεις του ομίλου Folli Follie Group, αλλά και δάνεια και αμοιβές προς τον ιδρυτή της κ. Κουτσολιούτσο Δημήτριο και τα μέλη της οικογένειάς του. Ομοίως, κατεγράφησαν ιδιαίτερες αυξημένες αμοιβές του συνόλου των διοικούντων, οι οποίες ήταν σαφώς υψηλότερες σε σχέση με εκείνες, τις οποίες είχε προηγουμένως εγκρίνει η Γενική Συνέλευση των μετόχων της εταιρείας. Αναμφισβήτητα, οι έλεγχοι, που διενεργήθηκαν αποκάλυψαν την επικράτηση μια άκρως «χαοτικής», όπως χαρακτηριστικά αναγράφεται εντός της έκθεσης, κατάστασης, τόσο σε διοικητικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο (Σκουμπούρης, 2020).

Ο πιστοποιητικός έλεγχος της PWC σε σχέση με τις αναμορφωμένες οικονομικές καταστάσεις του ομίλου Folli Follie Group έφερε στην επιφάνεια ιδιαίτερες σοβαρές παραλήψεις σε ένα σύνολο διαδικασιών λειτουργίας και ελέγχου, ενώ ομοίως αδύναμος εντοπίστηκε ο έλεγχος των συναλλαγών μεταξύ των συνδεόμενων μελών (related parties). Το θέμα της Ασίας αποτέλεσε

το κυρίαρχο πρόβλημα, με τις εγγραφές που αφορούν τις θυγατρικές εταιρείες του ομίλου, όπως η FF Thailand, να αμφισβητούνται, με δεδομένο ότι απουσίαζε κάθε στοιχείο αναφορικά με αυτές. Με βάση τις πληροφορίες που συλλέχθηκαν, εντοπίστηκαν μη δικαιολογημένες διαδρομές χρημάτων μεταξύ του ομίλου και των θυγατρικών εταιρειών του, δίχως να παρατίθενται ευκρινώς οι αντίστοιχες διαδικασίες. Ιδιαίτερη αίσθηση προκαλεί και το γεγονός ότι ο ιδρυτής του ομίλου επικαλέστηκε οφειλές της εταιρείας προς το άτομό του, υποστηρίζοντας τη μη λήψη μισθών από πλευράς του επί σειρά ετών. Μολονότι βρέθηκε αντίστοιχη λογιστική εγγραφή κατά τη διενέργεια του αναμορφωμένου ισολογισμού, ο έλεγχος της PWC δεν μπόρεσε να αναδείξει στοιχεία, τα οποία να επαληθεύουν τις ανωτέρω αξιώσεις του (Σκουμπούρης, 2020).

Βασικό σημείο στον έλεγχο, που πραγματοποιήθηκε από την PWC αποτελεί η «απώλεια» του ποσού των 41 εκατομμυρίων ευρώ, τα οποία μετακινήθηκαν από το ταμείο της εταιρείας είτε προς τις θυγατρικές της εταιρείες, οι οποίες τελούσαν υπό πτώχευση, είτε ακόμη και προς ανύπαρκτες εταιρείες. Για το ποσό αυτό απουσιάζει κάθε έγγραφο, τεκμήριο ή δανειακή σύμβαση, που να μπορούν να δικαιολογήσουν αυτού του είδους την εκροή χρημάτων. Παράλληλα, δεν υπέστη σαφές κατά τον έλεγχο, που διενεργήθηκε, εάν το συγκεκριμένο ποσό μετακινήθηκε πριν την αποκάλυψη του σκανδάλου από την εταιρεία QCM, ή μετά από τη δημοσιοποίησή του. Επιπροσθέτως, από τον έλεγχο προκύπτει ότι ένα σύνολο δανείων ύψους περί τα 11 εκατομμύρια ευρώ δόθηκε σε διευθυντικά στελέχη της εταιρείας, δάνεια τα οποία τελικώς κρίθηκαν ως επισφαλής (Σκουμπούρης, 2020).

Στο πιστοποιητικό έλεγχο της PWC αναφέρονται, επίσης, σημαντικές αμφιβολίες αναφορικά με την ικανότητα της εταιρείας Folli Follie Group να μπορέσει να συνεχίσει τις δραστηριότητές της, με δεδομένη την αδυναμία ορθής απεικόνισης της χρηματοοικονομικής της εικόνας. Υφίσταται, επομένως, ουσιώδης αβεβαιότητα για το μέλλον της εταιρείας. Στην πράξη, το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων του ομίλου θα έπρεπε να αποτιμηθεί σε καθαρές ρευστοποιήσιμες αξίες, αποκαλύπτοντας τα ποσά, που αναμένεται να εισπραχθούν ή εναλλακτικά, τα οποία οφείλονται, προκειμένου να καλυφθούν οι υποχρεώσεις του, εφόσον αυτές υπολογίζονται υψηλότερες της υφιστάμενης περιουσίας, έπειτα από την ρευστοποίηση και το κλείσιμο του. Συνέπεια του εποπτικού ελέγχου από την PWC και των ευρημάτων αυτού αποτέλεσε μια σειρά παραιτήσεων μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και της Επιτροπής Ελέγχου του ομίλου (Σκουμπούρης, 2020).

Μέσω των παρατηρήσεων, που έθεσε η εταιρεία PWC επί του αναμορφωμένου ισολογισμού, αποδεικνύεται ότι τόσο η εταιρεία όσο και οι εργαζόμενοι αυτής έπασαν θύματα προσωπικών επιδιώξεων, καθώς καταγράφονται εκροές χρημάτων δίχως την κατάλληλη αιτιολόγηση και υποστήριξη. Ειδικότερα, ο ιδρυτής της εταιρείας κ. Κουτσολιούτσος Δημήτριος, ισχυριζόμενος ότι είχε προηγουμένως χορηγήσει το ποσό των 43,9 εκατομμυρίων δολαρίων στη θυγατρική εταιρεία FF Group Sourcing, απαίτησε την επιστροφή αυτού, δίχως όμως να αποδεικνύεται αδιάσειστα η συγκεκριμένη δανειοδότηση. Επιπλέον, εντοπίστηκε η ύπαρξη σύμβασης, υπογραμμένης το Μάιο του 2018, σύμφωνα με την οποία δεσμευόταν το ποσό των 5 εκατομμυρίων δολαρίων εκ μέρους προμηθευτή, με την προϋπόθεση ότι θα επέφερε πρόταση επενδυτή, που θα ανερχόταν στα 250 εκατομμύρια ευρώ (Μπέλλος, 2019). Αν και ο όμιλος είχε προβεί στην καταβολή του ποσού των 3 εκατομμυρίων δολαρίων στο συγκεκριμένο προμηθευτή από τον Αύγουστο του 2018, δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ η προσέλευση του αντίστοιχου επενδυτή, εξαναγκάζοντας τη διοίκηση του ομίλου να κινηθεί νομικά ενάντια του, με στόχο την ανάκτηση του συγκεκριμένου ποσού. Ακόμη, μολονότι υποστηρίζεται από την εταιρεία ότι χορηγήθηκαν δάνεια ύψους 41 εκατομμυρίων ευρώ σε θυγατρικές της εταιρείες, για τα έτη 2018 και 2019, κανένα τεκμήριο σχετικά με αυτά δεν προέκυψε κατά τον έλεγχο της PWC, ενώ οι απαιτήσεις της μητρικής εταιρείας από τις θυγατρικές αυτής χαρακτηρίστηκαν ως μη ανακτήσιμες (Παφίλας, 2018). Ομοίως δεν κατέστη εφικτή η παροχή απαντητικών επιστολών από πλευράς των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, που συνεργάζονταν με τον όμιλο, προκειμένου να αποδοθούν οι απαιτούμενες πληροφορίες αναφορικά με τη σχέση του με το εκάστοτε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, η οποία και θα επιβεβαίωνε την ορθή απεικόνιση των πιθανών δανείων, εγγυήσεων αλλά και λοιπών συναλλαγών, απεικονίζοντας με τρόπο σαφή τις υφιστάμενες χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Η έκθεση της PWC, εν κατακλείδι, τόνισε ότι στο συγκεκριμένο στάδιο διερεύνησης υφίσταται σημαντική αβεβαιότητα σχετικώς με την ικανότητα του ομίλου να συνεχίσει τις δραστηριότητες του απρόσκοπτα και να διατηρήσει την ομαλή του λειτουργία (Εμμανουήλ & Ζαφόλια 2018; Σκουμπούρης, 2020).

Μέσω της ανάθεσης στην εταιρεία PWC της διενέργειας εξειδικευμένου ελέγχου επί των αναθεωρημένων οικονομικών καταστάσεων για το έτος 2017, ο όμιλος Folli Follie Group επιχείρησε να αντιστρέψει το αρνητικό περιβάλλον, που κυριάρχησε έπειτα από το ξέσπασμα του σκανδάλου λόγω της δημοσιοποίησης των εσφαλμένων οικονομικών πληροφοριών σχετικά με τις θυγατρικές του εταιρείες στην Ασία. Τα αίτια, που συνέβαλαν στην παραποίηση των οικονομικών στοιχείων παρέμεναν ασαφή στη διοίκηση της εταιρείας, δίχως να είναι δυνατό να εντοπίσει τους

εμπλεκόμενους και υπεύθυνους για την σκανδαλώδη κατάσταση που προέκυψε (Μπέλλος, 2019). Με βάση, επομένως, τα ευρήματα της PWC υπήρξε αδύνατη η ολοκλήρωση της έρευνας της, αλλά και η εφαρμογή των κατάλληλων συστημάτων εσωτερικού ελέγχου από πλευράς της, μέσω των οποίων θα ήταν εφικτή η απαίτηση επαρκών στοιχείων από τη διοίκηση της εταιρείας, με στόχο την προετοιμασία ορθών αναθεωρημένων οικονομικών καταστάσεων για το έτος 2017. Το σύνολο των ενεργειών του ομίλου, ως αντίδραση στο σκάνδαλο, ερμηνεύθηκε ως μια προσπάθεια αποπροσανατολισμού της κοινής γνώμης και διαστρέβλωσης των δημοσιευμάτων, προκειμένου να διατηρήσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών της και να επιτύχει την επιβίωσή της εντός του επιχειρηματικού κλάδου (Μαντικίδης, 2018).

Σημαντικό μερίδιο ευθύνης για το οικονομικό σκάνδαλο της παραποίησης των οικονομικών στοιχείων του ομίλου Folli Follie Group κατείχαν και οι ελεγκτικές εταιρείες, όπως αποκάλυψαν στοιχεία αναφορικά με την έρευνα ορκωτών ελεγκτών και λογιστών, που είχαν προσληφθεί από αυτόν. Ο έλεγχος των λογιστικών καταστάσεων του ομίλου είχε ανατεθεί από τη διοίκηση αυτού σε εταιρεία ορκωτών ελεγκτών λογιστών με την επωνυμία Certified Auditors Business Consultants Societe Anonyme - Ecnovis Auditing (Ζαφόλια, 2018). Η συγκεκριμένη εταιρεία είχε υπό τον έλεγχο της το σύνολο των θυγατρικών εταιρειών της Ασίας, καθώς και της εταιρείας Folli Follie στην Ελλάδα. Παράλληλα, η Ecnovis μέσω της συνεργασίας της με έτερη ελεγκτική εταιρεία, την Chung & Partners, είχε αναλάβει τον έλεγχο για τις οικονομικές καταστάσεις της θυγατρικής εταιρείας FF Group Sourcing Limited, με ένα σημαντικό ποσοστό των εσόδων του ομίλου να πιστώνονται στην εταιρεία αυτή (Εμμανουήλ & Ζαφόλια 2018).

Ακολούθως, η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχου (ΕΛΤΕ), μέσω έρευνας που υλοποίησε, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ελεγκτική εταιρεία Ecnovis ευθύνεται για την απουσία διενέργειας ουσιαστικών ελέγχων αναφορικά με τα δάνεια του ομίλου και τη χορήγηση αυτών σε έτερες οντότητες, δίχως να προηγηθεί η λήψη των απαιτούμενων εγγυήσεων, αλλά και δίχως να καθορισθεί το κατάλληλο ύψος επιτοκίου δανεισμού. Συγχρόνως, η συγκεκριμένη ελεγκτική εταιρεία απέτυχε να εντοπίσει την ύπαρξη συναλλαγών με μη υπαρκτούς προμηθευτές και πελάτες, οι οποίες συνετέλεσαν στην παραποίηση των οικονομικών στοιχείων του ομίλου, κυρίως σε ό,τι αφορά τις θυγατρικές εταιρείες του στην Ασία (Παφίλας, 2018). Παράλληλα, ποιοτικός έλεγχος, που πραγματοποιήθηκε από πλευράς της ΕΛΤΕ, αποκάλυψε ότι οι πιστοποιημένοι ελεγκτές της Ecnovis, οι οποίοι και υλοποίησαν τον πρότερο έλεγχο, δεν κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν τα κατάλληλα στοιχεία προκειμένου επαρκώς να υποστηρίξουν την οικονομική κατάσταση

του ομίλου, αποτυπώνοντας τον κύκλο εργασιών του, τις υποχρεώσεις του και τις απαιτήσεις του (Κόκκαλη, 2021).

Ειδικότερα, η εταιρεία Ecnovis διορίστηκε ως ελεγκτής του ομίλου Folli Follie Group, με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης, από το Μάιο του 2015, πραγματοποιώντας συνεπώς και τον αντίστοιχο προβλεπόμενο έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων για το έτος 2017. Ο έλεγχος για το συγκεκριμένο έτος υπεγράφη από τον ορκωτό ελεγκτή κ. Γ.Β., ο οποίος και είχε αναλάβει ως ορκωτός ελεγκτής της εταιρείας Ecnovis να διενεργήσει τον απαιτούμενο έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων του ομίλου. Πρόκειται για ορκωτό ελεγκτή, ο οποίος συνεργαζόταν με τον όμιλο από το 1993, με μια μικρή περίοδο παύσης της συνεργασίας τους την περίοδο 2012 έως 2015. Ο συγκεκριμένος ελεγκτής, 3 μήνες μετά την υπογραφή από πλευράς του του πιστοποιητικού ελέγχου σε ό,τι αφορά τις λογιστικές καταστάσεις του έτους 2017, διαπίστωσε ότι δεν είχε λάβει τα απαιτούμενα έγγραφα και τις πληροφορίες από την θυγατρική εταιρεία FFG Sourcing και προχώρησε στην ανάκληση του πιστοποιητικού ελέγχου, που είχε καταθέσει. Συγκεκριμένα, προέβη στην ενημέρωση του ομίλου Folli Follie Group ότι εξαναγκάζεται στην ανάκληση της έκθεσης ελέγχου, που δημοσιοποιήθηκε στις 26 Απριλίου 2018, αναφορικά με τις ενοποιημένες οικονομικές του καταστάσεις για τη χρήση που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου του έτους 2017. Κυρίαρχοι λόγοι της ανάκλησης αποτέλεσε η αδυναμία λήψης των απαιτούμενων εγγράφων, τα οποία ζητήθηκαν και τα οποία θα επαλήθευαν τις οικονομικές καταστάσεις και ιδιαιτέρως τα ταμειακά διαθέσιμα υπόλοιπα της θυγατρικής εταιρείας FFG Sourcing κατά την 31<sup>η</sup> Δεκεμβρίου του έτους 2017 (Μπέλλος, 2019). Είναι σαφές ότι η εταιρεία Ecnovis, μέσω της αντίδρασης της, εξέφρασε με τρόπο ξεκάθαρο το σύνολο των πολλαπλών της επιφυλάξεων αναφορικά με την ορθότητα της έκθεσης ελέγχου, που κατατέθηκε στις 14 Απριλίου του έτους 2018 και αφορούσε τις οικονομικές καταστάσεις της θυγατρικής εταιρείας FFG Sourcing για το έτος 2017, τονίζοντας τον κίνδυνο αρνητικών επιπτώσεων σε ό,τι αφορά την αξιοπιστία των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων του ομίλου για το συγκεκριμένο έτος (Μαντικίδης, 2018).

Ορμώμενος από τις ανωτέρω εξελίξεις και την ανάκληση της έκθεσης επί των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων του ομίλου Folli Follie Group, ο ορκωτός ελεγκτής λογιστής κ. Γ.Β. απέστειλε επιστολή παραίτησης από τα καθήκοντά του προς τη διοίκηση του ομίλου, αλλά και προς την ΕΛΤΕ. Μέσω της επιστολής παραίτησής του τυπικά έθετε την αναγκαιότητα επανελέγχου των οικονομικών καταστάσεων του ομίλου για το έτος 2017, καθώς εντός αυτής αναφερόταν στη μη τήρηση από πλευράς της εταιρείας των όρων, που είχαν τεθεί κατά την ανάληψη της

διενέργειας του ελέγχου (Ζαφόλια, 2018). Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο ορκωτός λογιστής τέθηκε στο στόχαστρο εισαγγελικής έρευνας αναφορικά με το σκάνδαλο, καθώς ζητήθηκε η δέσμευση των τραπεζικών του λογαριασμών και επιπροσθέτως παραπέμφθηκε σε πειθαρχική διαδικασία από πλευράς της ΕΛΤΕ, προκειμένου να του επιβληθούν πειθαρχικές κυρώσεις. Επιχειρώντας να αποφύγει την αφαίρεση της άδειας του, ο συγκεκριμένος ελεγκτής επέλεξε να συνταξιοδοτηθεί, με δεδομένο ότι είχε το δικαίωμα αυτό, δίχως όμως να κατορθώσει να αποκλείσει την επιβολή σε αυτόν των ποινών, που προβλέπονται από τη νομοθεσία (Χρυσικόπουλος, 2019).

Τα ανωτέρω γεγονότα συνετέλεσαν στην πυροδότηση μιας έντονης δικαστικής διαμάχης μεταξύ των εμπλεκόμενων στο συγκεκριμένο σκάνδαλο, του κ. Κουτσολιούτσου Δημήτρη, της συζύγου του κ. Κουτσολιούτσου Καίτης και του κ. Κουτσολιούτσου Γεώργιου, ιδρυτικών μελών του ομίλου, αλλά και μελών του Διοικητικού του Συμβουλίου, με τους ιθύνοντες της οικονομικής απάτης, την οικογένεια Κουτσολιούτσου να δέχεται ισχυρά πυρά (Κόκκαλη, 2021). Αρχικώς, το ξέσπασμα των πρώτων αποκαλύψεων αναφορικά με τις ενέργειες της διοίκησης του ομίλου συνετέλεσε στη δέσμευση του συνόλου των τραπεζικών λογαριασμών της οικογένειας Κουτσολιούτσου και των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του ομίλου. Ακολούθησε απόφαση της Αρχής αναφορικά με το Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, με βάση την οποία δεσμεύθηκαν τα ακίνητα τόσο των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, όσο και του ίδιου του ομίλου (Ναυτεμπορική, 2022).

Οι κατηγορίες οι οποίες βάρυναν τους εμπλεκόμενους στο σκάνδαλο αφορούσαν τη σύσταση εγκληματικής οργάνωσης, την πλαστογράφιση κατ' εξακολούθηση και από κοινού, με συνολικό όφελος και συνεπώς αντίστοιχη ζημία άνω του ποσού των 120.000 ευρώ, τη χειραγώγηση της αγοράς από κοινού, κατ' επάγγελμα και κατ' εξακολούθηση, την απάτη κατά συναυτουργία και κατ' εξακολούθηση τελεσθείσα κατά φυσικών και νομικών προσώπων, Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ) και Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) με ύψος προξενθείσας ζημίας, που ανέρχεται άνω των 120.000 ευρώ, καθώς και την νομιμοποίηση εσόδων προερχόμενων από εγκληματικές δράσεις κατά συναυτουργία και κατ' εξακολούθηση (Iaropsi.gr, 2022).

Η απόδοση των κατηγοριών αυτών συνετέλεσε στην επιβολή της απαγόρευσης της εξόδου από τη χώρα στην οικογένεια Κουτσολιούτσου, ενώ ακολούθησε η απόδοση προστίμων από πλευράς της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Ειδικότερα, στις 2 Αυγούστου του 2018 επιβλήθηκαν πρόστιμα ύψους 4 εκατομμυρίων ευρώ σε 9 συνολικά φυσικά πρόσωπα και στις 18 Φεβρουαρίου

του 2019 επιβλήθηκαν επιπροσθέτως πρόστιμα ύψους 20 εκατομμυρίων ευρώ στην οικογένεια Κουτσολιούτσου και σε 7 ακόμη φυσικά πρόσωπα, τα οποία κατείχαν διοικητικές θέσεις εντός του ομίλου (Χρυσικόπουλος, 2019; Δελεβέγκος, 2020).

Το βαρύτατο κατηγορητήριο και το πολυτάραχο παρασκήνιο, το οποίο ακολούθησε το ξέσπασμα του σκανδάλου, οδήγησε στις 9 Σεπτεμβρίου 2020 τις δικαστικές αρχές να διατάξουν την προφυλάκιση των κ. Κουτσολιούτσου Δημήτρη και Κουτσολιούτσου Γεώργιου, οι οποίοι αποτέλεσαν τους επί σειρά ετών επικεφαλής του ομίλου. Οι κατηγορούμενοι παρέμειναν προφυλακιστέοι μέχρι και το Μάρτιο του 2022. Η αδυναμία παράτασης περαιτέρω της κράτησης τους, με δεδομένο ότι παρήλθε το νόμιμο 18μηνο αυτής, οδήγησε στην αποφυλάκισή τους, η οποία τελέσθηκε με ιδιαίτερος αυστηρούς περιοριστικούς όρους, όπως την απαγόρευση της απομάκρυνσής τους ακόμη και από το Νομό Αττικής (Στάθης, 2022). Η εκδίκαση της υπόθεσης αφορά συνολικά 13 κατηγορούμενους και υφίσταται ένα σύνολο ποικίλων εμποδίων και καθυστερήσεων στην υλοποίηση αυτής (Iaropsi.gr, 2022).

### **6.3 Επιπτώσεις της χρηματοοικονομικής απάτης της εταιρείας Folli Follie Group**

Ο όμιλος Folli Follie Group αποτέλεσε μια ελληνική εταιρεία, η οποία δραστηριοποιήθηκε δυναμικά στο χώρο των κοσμημάτων, των ρολογιών και των αξεσουάρ, κατακτώντας την παγκόσμια αγορά και κατορθώνοντας να παγιώσει την παρουσία της στην επιχειρηματική αρένα, μέσα από τη σύναψη αποκλειστικών συμβάσεων συνεργασίας με τα ισχυρότερα brands της μόδας. Η επιχειρηματική της ανάπτυξη υπήρξε άκρως εντυπωσιακή, μέχρι που αποκαλύφθηκε η πραγματικότητα αναφορικά με τα προερχόμενα από την ασιατική ήπειρο έσοδα, καθώς τόσο οι προβαλλόμενοι αριθμοί όσο και τα αναφερόμενα σημεία πώλησης χαρακτηρίστηκαν ως άκρως υπερβολικά σε σχέση με όσα ίσχυαν στην πραγματικότητα. Τη σύνταξη του εισαγγελικού κατηγορητηρίου, η οποία αποτέλεσε συνέπεια της αποκάλυψης μιας πληθώρας ενοχοποιητικών στοιχείων, ακολούθησε μια σειρά επίμονων προσπαθειών παρεμπόδισης του ελεγκτικού έργου των ορκωτών ελεγκτών, προκειμένου να συγκαλυφθεί η αλήθεια, καθυστερώντας σημαντικά την αποκάλυψη της αλήθειας (Hope, 2018).

Ισχυρότατο υπήρξε το πλήγμα του σκανδάλου του ομίλου Folli Follie Group και έναντι της ίδιας της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, και ειδικότερα έναντι του Προέδρου της κ. Γκότση Χαράλαμπου. Συγκεκριμένα, στοιχειοθετήθηκε δικογραφία, η οποία αφορά τις ευθύνες της Επιτροπής σε

σχέση με τους τρόπους χειρισμού της αποκάλυψης της απάτης από πλευράς των εποπτικών αρχών, με δεδομένο ότι η διαπραγμάτευση της μετοχής του ομίλου εντός του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών επιτράπη για τουλάχιστον 20 ημέρες μετά το ξέσπασμα της, έως τις 24 Μαΐου του 2018, προκαλώντας ζημίες της τάξεως των εκατομμυρίων ευρώ σε ένα σημαντικό αριθμό επενδυτών (Κόκκορης, 2020). Για τους ανωτέρω λόγους ο κ. Γκότσης Χαράλαμπος έχει κληθεί να απολογηθεί έναντι των κατηγοριών της παράβασης καθήκοντος και της εσκεμμένης αδράνειας. Σημαντικά ευρήματα, τα οποία συνάδουν υπέρ της ενοχής του αποτελούν οι πρότερες προσωπικές επικοινωνίες του με τον κ. Κουτσολιούτσο Γεώργιο, οι οποίες και διερευνώνται σχετικώς (Κόκαλη, 2022).

Σε ό,τι αφορά την καθυστέρηση στην αναστολή διαπραγμάτευσης των μετοχών του ομίλου, η θέση της εταιρείας QCM είναι άκρως αντίθετη με τα ανωτέρω, καθώς υποστηρίζει ότι η επιβολή της αναστολής ιδιαιτέρως νωρίς θα ήταν λάθος, με δεδομένο ότι κάθε βεβαιωμένη κίνηση από πλευράς της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς θα είχε σημαντικό αντίκτυπο στην ισορροπία της αγοράς. Συγκεκριμένα, τονίζει ότι όταν τα αποδεικτικά στοιχεία υπήρξαν πλέον αδιάσειστα, η αντίδραση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ήταν ταχύτατη, με την Δικαιοσύνη ομοίως να δραστηριοποιείται εξίσου δυναμικά (Δελεβέγκος, 2020). Το σύνολο των ενεργειών, στις οποίες προέβη η Επιτροπή, αφορούσαν τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της χρηματιστηριακής αγοράς και την προστασία του συνόλου των συναλλασσόμενων εντός αυτής, σημείο το οποίο τελικώς δεν επετεύχθη, λόγω της αναμφισβήτητης πρόκλησης ισχυρών ζημιών στους επενδυτές (Παλιούρης, 2018).

Η υπόθεση της οικονομικής απάτης κόστισε τελικά 950 εκατομμύρια ευρώ στους μετόχους της εταιρείας, από τα οποία 706 εκατομμύρια ευρώ αφορούσαν μετοχές και 250 εκατομμύρια ευρώ αφορούσαν εταιρικά ομόλογα. Η εισαγωγή δόλιων πρακτικών εντός του ελληνικού επιχειρηματικού χώρου οδήγησε σε οικονομική αστάθεια και σε απώλειες κεφαλαίου. Επιπροσθέτως, οι δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας για το έτος 2017, αλλά και προγενέστερες αυτού, παραβίασαν με κάθε μέσο το πνεύμα του αναθεωρημένου «*Εννοιολογικού Πλαισίου Χρηματοοικονομικής Αναφοράς*», με δεδομένο ότι δε διασφάλιζαν τους υπάρχοντες και μελλοντικούς επενδυτές τις απαιτούμενες πληροφορίες σε σχέση με την αποδοτικότητα της επιχείρησης και συνεπώς την αξιολόγηση της δυναμικής της έναντι των δυνητικών ταμειακών ροών. Το σύνολο των δεδομένων, που δημοσιοποιούνταν, υπήρξαν αλλοιωμένα και επομένως έβαλλαν καίρια τη διαδικασία λήψης ορθών χρηματοοικονομικών αποφάσεων. Συγχρόνως, τα ελλιπή συστήματα εσωτερικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης ενέτειναν τα υφιστάμενα προβλήματα, δυσχεραίνον-



ντας το χειρισμό τους. Η ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων υπήρξε ασυνεπής, με τον τελικό έλεγχο αυτής να αποδεικνύει ότι αποδόθηκαν ανεξήγητες αξίες από πλευράς της οικονομικής διαχείρισης του ομίλου. Η πλαστογράφηση των οικονομικών καταστάσεων συνέστησε απειλή για το μέλλον τόσο της ίδιας της εταιρείας όσο και του ελληνικού «επιχειρείν» εν γένει (Παλιούρης, 2018).

Η αποκάλυψη του σκανδάλου του ομίλου Folli Follie Group, του μοναδικού παγκοσμίως αναγνωρισμένου brand, το οποίο παρουσίασε μια ιδιαίτερος σημαντική παρουσία στις διεθνείς αγορές, αποτέλεσε ένα ισχυρό πλήγμα έναντι της ελληνικής επιχειρηματικότητας. Η απόδειξη ότι το σύνολο των επιχειρηματικών αλμάτων του αποτελούσε μια καλοστημένη απάτη, δυσφήμιση τη φήμη των Ελλήνων επιχειρηματιών, με τους ξένους επενδυτές να αντιμετωπίζουν με καχυποψία κάθε μελλοντική προσπάθεια επιχειρηματικής δραστηριοποίησής τους. Σε μια περίοδο, που ακολουθούσε την μακρόχρονη οικονομική κρίση και σηματοδοτούνταν από την έξοδο της χώρας από τα συνεχή μνημόνια, οι προσπάθειες της ελληνικής οικονομίας να ανακάμψει αναχαιτίστηκαν, υπό της φημολογίας της ανηθικότητας και της αναξιοπιστίας, που συνόδευε την αποκάλυψη του σκανδάλου του συγκεκριμένου ομίλου (Hope, 2018).

## 7 ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

### 7.1 Συζήτηση

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης αποτελεί ζήτημα, το οποίο βάλλει σθεναρά την αξιοπιστία της και δύναται να αποβεί μοιραίο αναφορικά με τη βιωσιμότητά της. Οι επιπτώσεις της αποκάλυψης μιας οικονομικής απάτης είναι ισχυρές, τόσο για την εταιρεία όσο και για τους ιθύνοντες αυτής. Η πτώση των τιμών της μετοχής της στο Χρηματιστήριο Αξιών, εάν αφορά εισηγμένη σε αυτό εταιρεία, αλλά και η πιθανή παύση της οικονομικής της δραστηριοποίησης, δεν αποκλείεται να ακολουθηθούν από την προσφυγή στη δικαιοσύνη και την ποινική δίωξη των εμπλεκόμενων στο οικονομικό έγκλημα.

Η περίπτωση του οικονομικού σκανδάλου, που αφορά τον όμιλο Folli Follie Group, αποτελεί παράδειγμα οικονομικής εξαπάτησης, η οποία έπληξε σθεναρά το κύρος της επιχείρησης, προκαλώντας μέγιστο οικονομικό πλήγμα στην εξελικτική της πορεία. Η συγκεκριμένη επιχείρηση είχε επιτύχει την προβολή ενός άρτιου και υγιούς οικονομικού προφίλ, εγείροντας το οικονομικό ενδιαφέρον των επενδυτών, με την αξία της μετοχής της εντός του Χρηματιστηρίου να λαμβάνει αρκετά υψηλές τιμές. Η κατάσταση μεταβλήθηκε δραματικά με το ξέσπασμα του οικονομικού σκανδάλου, το οποίο δημοσιοποιήθηκε το 2018, έπειτα από έλεγχο που διενεργήθηκε. Την πτώση της τιμής της μετοχής ακολούθησε ο εκ νέου έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων του ομίλου και η επαναδημοσίευση τους. Το σύνολο των οικονομικών στοιχείων παρουσιάστηκε αναμορφωμένο, τροποποιώντας το οικονομικό προφίλ της εταιρείας. Ενώ η πρότερη εικόνα της αφορούσε ένα υγιή οργανισμό, με υψηλές και συνεχείς εισροές, η δημοσιοποίηση των νέων αναμορφωμένων οικονομικών καταστάσεων αποκάλυψε την ύπαρξη σημαντικών εκροών και οικονομικών ζημιών.

Ποικίλα είναι τα στοιχεία, που εντοπίστηκαν αλλοιωμένα κατά τον έλεγχο, ο οποίος πραγματοποιήθηκε με στόχο τη διερεύνηση της οικονομικής απάτης. Ειδικότερα, με βάση τα παραποιημένα οικονομικά στοιχεία, που παρουσίαζε η επιχείρηση, η ρευστότητα αυτής εντοπιζόταν ιδιαίτερος υψηλή, συνθήκη η οποία συνηγορούσε υπέρ της δυνατότητάς της να καλύψει άμεσα το σύνολο των βραχυπρόθεσμων οικονομικών της υποχρεώσεων. Τα ψευδή στοιχεία του αριθμού των πωλήσεων, αλλά και των σημείων δραστηριοποίησης της επιχείρησης, επηρέαζαν σημαντικά την αποδοτικότητά της, προβάλλοντας μια ανυπόστατη οικονομική υπεροχή.

Η ωραιοποίηση της οικονομικής δυναμικής του ομίλου Folli Follie Group αποτυπώνεται μέσα από τη διαφοροποίηση της τιμής διαπραγμάτευσης της μετοχής του, όπου κατά το διάστημα πριν από τη δημοσιοποίηση του οικονομικού σκανδάλου διαπραγματευόταν σε τιμές, που εκτεινόταν από 15 έως 20 ευρώ. Η δημοσίευση των εκθέσεων της εταιρείας QCM προκάλεσε την κατάρρευση της τιμής της, σε ποσοστό που άγγιζε το 70%, με την ιλιγγιώδη πτώση να συνιστά απειλή ακόμη και για τη βιωσιμότητα της εταιρείας. Σημαντικό είναι να τονισθεί ότι η τιμή της μετοχής της παραμένει σε αυτά τα επίπεδα, σταθερή και μη διαπραγματεύσιμη, με την ευαισθησία της να αποκαλύπτεται μέσα από την μικρής μεταβλητότητας απόδοση της επένδυσης, σε σχέση με την απόδοση της αγοράς.

Η περίπτωση του ομίλου Folli Follie Group δεν αποτελεί μοναδικό συμβάν εντός του επιχειρηματικού κόσμου, με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων με σκοπό την ωραιοποίηση της οικονομικής δυναμικής μιας επιχείρησης να συνιστά ένα φαινόμενο άκρως διαδεδομένο εντός του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Η δημοσίευση ψευδών οικονομικών στοιχείων απαντάται σε ποικίλου είδους επιχειρήσεις, κάθε είδους εμβέλειας και οικονομικής δυναμικής, με τα οικονομικά σκάνδαλα να αφορούν τόσο μικρομεσαίες εταιρείες όσο και μεγάλες πολυεθνικές. Σε ό,τι αφορά τον όμιλο Folli Follie Group η επέκτασή του σε διεθνές επίπεδο και η προσπάθεια ενδυνάμωσης της ισχύος του *brand* στηρίχθηκε στην παρουσίαση οικονομικών καταστάσεων, οι οποίες δεν συμβάδιζαν με τα πραγματικά οικονομικά δεδομένα της εταιρείας. Πλασματικά κέρδη, εικονικά σημεία πώλησης και η εμπλοκή των θυγατρικών εταιρειών του ομίλου στην Ασία συνέθεσαν ένα δίκτυο εξαπάτησης του οικονομικού κόσμου και των επενδυτών, οδηγώντας στην υψηλή τιμή της αξίας της μετοχής και στην προσέλκυση του ενδιαφέροντος των οικονομικών παραγόντων.

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, η οικονομική απάτη καθοδηγείται κατά κύριο λόγο από τους διοικούντες την επιχείρηση, με άμεσα εμπλεκόμενους τους ιδρυτές αυτής, ενώ κίνητρα παρακίνησης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων αποτελούν πρωτίστως το προσωπικό οικονομικό όφελος και ακολούθως η βελτιστοποίηση της οικονομικής θέσης της εταιρείας. Ομοίως, στην περίπτωση του ομίλου Folli Follie Group στο επίκεντρο των εξελίξεων βρέθηκαν οι ιδρυτές αυτής, στους οποίους επιβλήθηκε σοβαρό κατηγορητήριο και ασκήθηκαν ποινικές διώξεις. Το αποτέλεσμα της δικαστικής διαμάχης δεν έχει ακόμη κριθεί και αναμένεται η τελική απόφαση, προκειμένου να αποδοθούν ευθύνες αναφορικά με το βαθμό της υπαιτιότητάς τους στη διάπραξη της οικονομικής αυτής απάτης.

Η αποκάλυψη του οικονομικού σκανδάλου της εταιρείας Folli Follie Group συνετέλεσε στην αναπτέρωση των ανησυχιών αναφορικά με την αξιοπιστία και τη διαφάνεια των οικονομικών πληροφοριών, που περικλείονται εντός των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών. Με θύματα της απάτης τους επενδυτές, των οποίων οι προθέσεις διαψεύδονται λόγω των διαστρεβλωμένων στοιχείων και των ανυπόστατων εντυπώσεων επιτυχίας, αλλά και τους εργαζομένους των εταιριών, των οποίων διακυβεύονται τόσο οι θέσεις εργασίας όσο και οι συντάξεις, κρίνεται καίρια η διασφάλιση της εμπιστοσύνης έναντι των ελεγκτικών μηχανισμών. Τίθενται συνεπώς ισχυρά ερωτήματα αναφορικά με την επάρκεια και την αξιοπιστία των υφιστάμενων θεσμοθετημένων ελέγχων, οι οποίοι επιχειρούν την προστασία των συμφερόντων των επενδυτών και των εργαζομένων, έναντι της εκροής εσφαλμένων στοιχείων και ψευδών πληροφοριών.

Σε ό,τι αφορά τον όμιλο Folli Follie Group η ανεπάρκεια της σχετικώς μικρής εμβέλειας ελεγκτικής εταιρείας Ecnovis, που είχε αναλάβει αρχικώς τον έλεγχο των οικονομικών του καταστάσεων, αποδείχθηκε με την αποκάλυψη των κενών από την εταιρεία QCM. Η Ecnovis κρίθηκε ότι πιθανώς δεν είχε την απαιτούμενη δυναμική προκειμένου να υλοποιήσει, με τρόπο αξιόπιστο, ελέγχους σε μια εταιρεία της εμβέλειας του συγκεκριμένου ομίλου, γεγονός το οποίο επέτρεψε την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων και την απόκρυψη της απάτης για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα. Ο έγκαιρος εντοπισμός της οικονομικής απάτης προϋποθέτει την παρουσία ενός αξιόπιστου τμήματος εσωτερικού ελέγχου, με βασική ενασχόλησή του τη σύγκριση των χρηματοοικονομικών δεικτών και την ανάλυση των σχέσεων μεταξύ των καταγραφόμενων οικονομικών στοιχείων. Η παρουσία ενός συστήματος ελεγκτικών μηχανισμών και ο διαχωρισμός των καθηκόντων των εμπλεκόμενων σε αυτό δύναται να λειτουργήσουν αποτρεπτικά στη δυνατότητα διαστρέβλωσης των οικονομικών πληροφοριών και της παραποίησης των οικονομικών δεδομένων.

Η ανάλυση της περίπτωσης της οικονομικής απάτης του ομίλου Folli Follie Group προέβαλε την ευθύνη των εταιρειών ελέγχου και των ορκωτών λογιστών, η οποία είναι αναμφισβήτητα υψηλή. Οι ορκωτοί ελεγκτές οφείλουν να ελέγχουν εις βάθος την υπό εξέταση εταιρεία, επισημαίνοντας το σύνολο των λαθών και των ανακρίβειών, που εντοπίζουν στις οικονομικές της καταστάσεις, παρουσιάζοντας ένα προφίλ αμέμπτου ηθικής προκειμένου να συντελέσουν στη διασφάλιση της σκιαγράφησης της πραγματικής οικονομικής δυναμικής της εκάστοτε επιχείρησης. Τα χρηματοοικονομικά σκάνδαλα των προηγούμενων δεκαετιών, συμπεριλαμβανομένης της απάτης του ομίλου Folli Follie Group, που αποτέλεσε τον πυρήνα της ανάλυσης στην παρούσα εργασία, απέ-

δειξαν ότι οι οικονομικές παρατυπίες προκάλεσαν μια ισχυρή κρίση εμπιστοσύνης προς τους ελεγκτικούς μηχανισμούς. Το επενδυτικό κοινό βασίζεται στις προβαλλόμενες οικονομικές καταστάσεις προκειμένου να προχωρήσει στη λήψη επενδυτικών αποφάσεων, με την αξιοπιστία αυτών να καθορίζεται από το έργο των ελεγκτών, που καλούνται να επιβεβαιώσουν την πληρότητα και την εγκυρότητα των στοιχείων, που δημοσιοποιήθηκαν. Η κρίση εμπιστοσύνης, που προκλήθηκε από τα οικονομικά εγκλήματα, τα οποία αποκαλύφθηκαν, έχει θέσει στο επίκεντρο τη σημασία της ευθύνης των ελεγκτικών εταιρειών και την αξία του ρόλου τους στο πεδίο της αναγνώρισης και της αποτροπής των χρηματοοικονομικών σκανδάλων.

## 7.2 Συμπεράσματα

Στη σύγχρονη εποχή, η αποκάλυψη μιας σειράς δεκάδων εταιρικών σκανδάλων, και η επακόλουθη κατάρρευση οικονομικών κολοσσών, έχει προκαλέσει ισχυρές οικονομικές απώλειες στους συμμετέχοντες στην οικονομική αγορά. Επενδυτές εξαπατήθηκαν οικτρά από τη δημοσιοποίηση παραποιημένων των οικονομικών στοιχείων εταιρειών, και εμπιστευόμενοι την αξιοπιστία των ελεγκτικών μηχανισμών επένδυσαν βασιζόμενοι σε διαστρεβλωμένα οικονομικά δεδομένα. Συγχρόνως εργαζόμενοι βρέθηκαν σε ένα κυκεώνα ανασφάλειας, με την απώλεια πέραν της εργασίας τους και των συνταξιοδοτικών τους εισφορών. Επιχειρήσεις κάθε δυναμικής και εμβέλειας, σε διεθνές αλλά και εθνικό επίπεδο, ενεπλάκησαν σε εγκλήματα του λευκού κολάρου, με ιθύνοντες κατά κύριο λόγο τους ιδρυτές, τους διοικούντες, αλλά και υψηλόβαθμα στελέχη τους.

Ομοίως ανησυχητική υπήρξε η αποκάλυψη της ανεπάρκειας των ελεγκτικών μηχανισμών, η δραστηριοποίηση των οποίων δεν κατόρθωσε να ανιχνεύσει εγκαίρως τις υφιστάμενες οικονομικές παρατυπίες, συντελώντας στη διατήρηση μιας διαστρεβλωμένης εικόνας της οικονομικής δυναμικής επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο της κρίσης εμπιστοσύνης έναντι των ελεγκτικών μηχανισμών τη χαριστική βολή αποτέλεσε το ξέσπασμα σκανδάλων, στα οποία εμπλέκονταν εταιρείες υπεράνω υποψίας, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η περίπτωση του ομίλου Folli Follie Group, η οποία αποτέλεσε το επίκεντρο της συγκεκριμένης εργασίας.

Είναι σαφές ότι η παρουσίαση ψευδών και ανυπόστατων οικονομικών στοιχείων και η ωραιοποίηση του οικονομικού δυναμικού μιας επιχείρησης συνιστούν πρακτικές, οι οποίες βασίζονται στην εκμετάλλευση των αδυναμιών και των πιθανών κενών, που παρουσιάζουν οι νομικοί και λογιστικοί κανόνες. Με στόχο την παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων με τρόπο που να

συμφέρει, είτε τα προσωπικά συμφέροντα των διοικούντων, είτε τα συμφέροντα της εταιρείας εν γένει, υιοθετούνται ποικίλες τεχνικές διαστρέβλωσης της πραγματικότητας, γεγονός το οποίο περιπλέκει τη δυνατότητα έγκαιρης ανίχνευσης και αντιμετώπισης της οικονομικής εξαπάτησης. Οι ισχυρές επιπτώσεις της παραποίησης των οικονομικών δεδομένων μιας επιχείρησης και της παραπλάνησης του οικονομικού και επιχειρηματικού κόσμου δύναται να διαταράξουν τις ισχύουσες ισορροπίες, σημείο το οποίο υποστηρίζει τη σοβαρότητα του συγκεκριμένου εγκλήματος του λευκού κολάρου. Κρίνεται συνεπώς επιτακτική η εντατικοποίηση των ελεγκτικών μηχανισμών και η προαγωγή κατάλληλων νομικών μεταρρυθμίσεων, προκειμένου να είναι δυνατή η αντιμετώπιση του φαινομένου, με κύριο μέλημα την προστασία των οικονομικών συμφερόντων και της αδιابλητότητας των οικονομικών καταστάσεων.

### **7.3 Περιορισμοί της παρούσας μελέτης και συστάσεις για μελλοντική έρευνα**

Βασικός περιορισμός κατά την υλοποίηση της παρούσας μελέτης αποτέλεσε το γεγονός ότι διερευνάται ένα σχετικά πρόσφατο οικονομικό σκάνδαλο, η κατάληξη του οποίου δεν έχει ακόμη τελεσφορήσει. Με δεδομένο ότι ο εξωτερικός έλεγχος, ο οποίος διενεργήθηκε, εστίασε στην εξέταση και αναμόρφωση των οικονομικών καταστάσεων προγενέστερων ετών, δεν εντοπίζονται σαφή στοιχεία αναφορικά με την τωρινή εικόνα της επιχείρησης, ενώ το μέλλον αυτής παραμένει ασταθές. Συγχρόνως, εκκρεμεί το αποτέλεσμα των νομικών διαδικασιών αναφορικά με το μέλλον των ιδρυτών του ομίλου, καθώς και το ύψος των οικονομικών κυρώσεων, που θα επιβληθούν σε αυτούς. Κρίνεται συνεπώς ενδιαφέρουσα η επανεξέταση της πορείας της συγκεκριμένης επιχείρησης, με την πάροδο ενός εύλογου χρονικού διαστήματος από την τελεσίδικη απόφαση αναφορικά με την υπαιτιότητα και την ευθύνη των διοικούντων αυτής, ενώ εξίσου σημαντική είναι η προσπάθεια αποτύπωσης της οικονομικής της δυναμικής μελλοντικά, επιχειρώντας να διερευνηθεί εάν και κατά πόσο έχει κατορθώσει να ανακάμψει έπειτα από το ξέσπασμα του οικονομικού σκανδάλου.

Με δεδομένης της ισχύος των επιπτώσεων των εγκλημάτων του λευκού κολάρου, ιδίως σε ό,τι αφορά την ισορροπία και τη διαύγεια στον οικονομικό και επιχειρηματικό κόσμο, κρίνεται αναγκαία η περαιτέρω προσέγγιση των ισχυόντων μηχανισμών ελέγχου και εντοπισμού των περιστατικών οικονομικής εξαπάτησης. Μέσα από την ανάλυση των τεχνικών και των μεθόδων ελέγχου, που εφαρμόζονται σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι δυνατός ο προσδιορισμός των αδυναμιών αυτών, η ύπαρξη των οποίων λειτουργεί ενθαρρυντικά στη διόγκωση των φαινομένων της παραποί-

ησης των οικονομικών καταστάσεων και της διαστρέβλωσης του οικονομικού προφίλ επιχειρήσεων, προκαλώντας ισχυρό πλήγμα στην αξιοπιστία αυτών. Η ενδελεχής εξέταση και κριτική προσέγγιση των ανωτέρω μηχανισμών θα επιτρέψει την ισχυροποίησή τους, με κύριο μέλημα την επιτυχή αντιμετώπιση της εγκληματικότητας του λευκού κολάρου και τη διασφάλιση της νομιμότητας κατά τη δραστηριοποίηση εντός του χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος.

#### **7.4 Πρωτοτυπία της εργασίας**

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να καλύψει το ερευνητικό κενό, το οποίο υφίσταται σε ό,τι αφορά τη διερεύνηση του οικονομικού σκανδάλου του ομίλου Folli Follie Group, μέσα από την ανάλυση των γεγονότων, που οδήγησαν στην αποκάλυψη της απάτης και τη συσχέτιση αυτών με τα κύρια κίνητρα της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, όπως αυτά καταγράφονται εντός της διεθνούς βιβλιογραφίας. Οι έντονοι προβληματισμοί, που εγείρονται στην παγκόσμια οικονομική κοινότητα αναφορικά με την αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών μηχανισμών, επιβεβαιώθηκαν στη συγκεκριμένη περίπτωση του οικονομικού σκανδάλου της εταιρείας Folli Follie Group, της οποίας το προβαλλόμενο οικονομικό προφίλ δεν αναλογούσε στην πραγματική κατάσταση της.

Η δημοσιοποίηση των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων του ομίλου, κυρίως σε ό,τι αφορά τις θυγατρικές του εταιρείες στην Ασία, σε συνδυασμό με την παρουσία εικονικών σημείων πώλησης στην Ασία και στις Η.Π.Α. συνετέλεσαν στην εξαπάτηση των επενδυτών και μετόχων, υφιστάμενων και δυνητικών, υποστηρίζοντας την υψηλή τιμή της μετοχής στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Η διάπραξη της οικονομικής εξαπάτησης από πλευράς των διοικούντων την εταιρεία αποτελεί ένα ηχηρό παράδειγμα εγκλήματος του λευκού κολάρου, εντείνοντας το ενδιαφέρον της ερευνήτριας και πυροδοτώντας την επιθυμία αποσαφήνισης των ποικίλων πτυχών του.

Συγχρόνως, η πιθανή ανεπάρκεια των ελεγκτικών μηχανισμών στο πεδίο της έγκαιρης ανίχνευσης και εντοπισμού της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων του ομίλου εγείρει σαφή ερωτήματα αναφορικά με τον ρόλο αυτών, προβάλλοντας τη σημασία της διασφάλισης της αξιοπιστίας τους. Μέσω της παρούσας εργασίας διερευνώνται οι μέθοδοι ελέγχου της εγκυρότητας των οικονομικών καταστάσεων, με δεδομένο ότι το σύνολο των πληροφοριών, που περικλείονται εντός αυτών, συνιστά τη βάση στη διαμόρφωση των στάσεων και των οικονομικών αποφάσεων των επενδυτών.





## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

### Ξενόγλωσσες

- Abbasi, A., Albrecht, C., Vance, A., & Hansen, J. (2012). MetaFraud: A Meta-Learning Framework for Detecting Financial Fraud. *MIS Quarterly*, 36(4), 1293-1327. <https://doi.org/10.2307/41703508>
- Akbar, M., Nur, B., & Andru, B. (2022). Financial Statement Fraud Detection with Fraud Triangle. *International Journal of Emerging Trends in Social Sciences*, 13(1), 14-21. <https://doi.org/10.55217/103.v13i1.556>
- Albrecht, C., Holland, D., Malagueño, R., Dolan, S., & Tzafrir, S. (2015). The role of power in financial statement fraud schemes. *Journal of business ethics*, 131, 803-813. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-2019-1>
- Apriliana, S., & Agustina, L. (2017). The analysis of fraudulent financial reporting determinant through fraud pentagon approach. *Jurnal Dinamika Akuntansi*, 9(2), 154-165. <https://doi.org/10.15294/jda.v7i1.4036>
- Aris, N., Arif, S., Othman, R., & Zain, M. (2015). Fraudulent financial statement detection using statistical techniques: The case of small medium automotive enterprise. *Journal of Applied Business Research (JABR)*, 31(4), 1469-1478. <https://doi.org/10.19030/jabr.v31i4.9330>
- Asare, S., Wright, A., & Zimbelman, M. (2015). Challenges facing auditors in detecting financial statement fraud: Insights from fraud investigations. *Journal of Forensic and Investigative Accounting*, 7(2), 63-111. <https://rb.gy/wgawh>
- Aslan, L. (2021). Financial Statement Fraud in the Turkish Financial Services Sector. *Istanbul Business Research*, 50(2), 385-409. <https://doi.org/10.26650/ibr.2021.50.844527>
- Austin, J. (2015). The Financial Crisis and White Collar Crime. The Perfect Storm?. *Banking & Finance Law Review*, 30(3), 629-634. <https://rb.gy/ku7fp>
- Berghoff, H., & Spiekermann, U. (2018). Shady business: On the history of white-collar crime. *Business History*, 60(3), 289-304. <https://doi.org/10.1080/00076791.2018.1414735>
- Blythe, S. (2020). Financial statement fraud: Lessons learned from selected US legal cases in the past twenty years. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 16(1), 1-18. <https://doi.10.17265/1548-6583/2020.01.001>
- Brazel, J., Jones, K., Thayer, J., & Warne, R. (2015). Understanding investor perceptions of financial statement fraud and their use of red flags: evidence from the field. *Review of Accounting Studies*, 20(4), 1373–1406. <https://doi.org/10.1007/S11142-015-9326-Y>
- Brazel, F. Jones, K., & Zimbelman, M. (2009). Using Nonfinancial Measures to Assess Fraud Risk. *Journal of Accounting Research*, 47(5), 1135-1166. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2009.00349.x>

- Brennan, N., & McGrath, M. (2007). Financial Statement Fraud: Some Lessons from US and European Case Studies. *Australian Accounting Review*, 17(42), 49-61. <https://doi.org/10.1111/J.1835-2561.2007.TB00443.X>
- Bucy, P., Formby, E., Raspanti, M. & Rooney, K., (2008). Why Do They Do It? The Motives, Mores, and Character of White Collar Criminals. *St. John's Law Review*, 82(2). <https://rb.gy/iraum>
- Chen, Y., Liou, W., Chen, Y., & Wu, J. (2019). Fraud detection for financial statements of business groups. *International Journal of Accounting Information Systems*, 32, 1-23. <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2018.11.004>
- Cheng, C., Kao, Y., & Lin, H. (2021). A financial statement fraud model based on synthesized attribute selection and a dataset with missing values and imbalanced classes. *Applied Soft Computing*, 108, 107-127. <https://doi.org/10.1016/j.asoc.2021.107487>
- Chinniah, A. (2015). A Conceptual Study on an Effectiveness of Ethical Standards for Preparers of Financial Statements and Fraud Risk Management. *CLEAR International Journal Of Research In Management, Sciences & Technology*, 5(10), 1-17. <https://rb.gy/5i005>
- Cliff, G., & Wall-Parker, A. (2017). Statistical analysis of white-collar crime. In *Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264079.013.267>
- DeZoort, F., & Harrison, P. (2018). Understanding auditors' sense of responsibility for detecting fraud within organizations. *Journal of Business Ethics*, 149, 857-874. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3064-3>
- Dibra, R. (2016). Corporate governance failure: The case of Enron and Parmalat. *European Scientific Journal*, 12(16), 1857-7881. <https://core.ac.uk/download/pdf/236418354.pdf>
- Eaton, T., & Korach, S. (2016). A criminological profile of white-collar crime. *Journal of Applied Business Research (JABR)*, 32(1), 129-142. <https://doi.org/10.19030/jabr.v32i1.9528>
- Evana, E., Metalia, M., & Mirfazli, E. (2019). Business ethics in providing financial statements: The testing of fraud pentagon theory on the manufacturing sector in Indonesia. *Business Ethics and Leadership*, 3(3), 68-77. <https://rb.gy/krmc3>
- Farooqui, A., & Nisa, S. (2017). Corporate Frauds and Its Impact: An Analysis of Select Cases. *Proceedings of Second International Finance Conference 2017*, 129, 129-141. <https://rb.gy/q9rd2>
- Free, C., & Murphy, P. (2015). The ties that bind: The decision to co-offend in fraud. *Contemporary Accounting Research*, 32(1), 18-54. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12063>
- Friedrichs, D. (2019). White collar crime: Definitional debates and the case for a typological approach. *The handbook of white-collar crime*, 16-31. <https://doi.org/10.1002/9781118775004.ch2>

- Ganschow, K., Kulemann, L., Ripp, F., & Zastrow, L. (2020). What do we know about the financial consequences of the WorldCom accounting scandal? *Management Studies*, 10(2), 39-49. <https://rb.gy/tn2al>
- Huang, S., Lin, C., Chiu, A., & Yen, D. (2017). Fraud detection using fraud triangle risk factors. *Information Systems Frontiers*, 19, 1343-1356. <https://doi.org/10.1007/s10796-016-9647-9>
- Jan, C. (2018). An effective financial statements fraud detection model for the sustainable development of financial markets: Evidence from Taiwan. *Sustainability*, 10(2), 513-520. <https://doi.org/10.3390/su10020513>
- Islam, K. (2022). A social psychology perspective of fraudulent reporting at WorldCom: Pressures, incentives and involvement of the CEO and CFO. *Insolvency Law Journal*, , 30(2), 69-87. <https://rb.gy/1c0y4>
- Kamarudin, K., Wan Ismail, W., & Kamaruzzaman, A. (2018). Board Members Diversity and Financial Statements Fraud: Malaysian Evidence. *State-of-the Art Theories and Empirical Evidence*, 165-183. <https://rb.gy/kczy8>
- Kramer, B. (2015). Trust, but verify: Fraud in small businesses. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 22(1), 4-20. <https://doi.org/10.1108/JSBED-08-2012-0097>
- Lane, R., & O'Connell, B. (2009). The changing face of regulators' investigations into financial statement fraud. *Accounting Research Journal*, 22(2), 118-143. <https://doi.org/10.1108/10309610910987484>
- Lin, C., Chiu, A., Huang, S., & Yen, D. (2015). Detecting the financial statement fraud: The analysis of the differences between data mining techniques and experts' judgments. *Knowledge-Based Systems*, 89, 459-470. <https://doi.org/10.1016/j.knosys.2015.08.011>
- Marheni, D., & Suryati, S. (2021). Analysis of Financial Stability Factors, Financial Targets, External Pressure, Inefficient Monitoring and Rationalization of the Financial Statements Fraud. *Almana: Jurnal Manajemen dan Bisnis*, 5(2), 241-248. <https://rb.gy/umdut>
- Md Nasir, N., Ali, M., Razzaque, R., & Ahmed, K. (2018). Real earnings management and financial statement fraud: evidence from Malaysia. *International Journal of Accounting & Information Management*, 26(4), 508-526. <https://doi.org/10.1108/IJAIM-03-2017-0039>
- Mehta, A., & Bhavani, G. (2017). Application of forensic tools to detect fraud: The case of Toshiba. *Journal of Forensic and Investigative Accounting*, 9(1), 692-710. <https://rb.gy/9428a>
- McMahon, R., Pence, D., Bressler, L., & Bressler, M. S. (2016). New tactics in fighting financial crimes: Moving beyond the fraud triangle. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 19(1), 16-24. <https://rb.gy/u9e9i>
- Noble, M. (2019). Fraud diamond analysis in detecting financial statement fraud. *The Indonesian Accounting Review*, 9(2), 121-132. <https://rb.gy/h6s16>
- Omukaga, K. (2020). Is the fraud diamond perspective valid in Kenya? *Journal of Financial Crime*, 28(3), 810-840. <https://doi.org/10.1108/JFC-11-2019-0141>

- Petra, S., & Spieler, A. C. (2020). Accounting scandals: Enron, Worldcom, and global crossing. In *Corporate fraud exposed*. Emerald Publishing Limited. 343-360. <https://doi.org/10.1108/978-1-78973-417-120201022>
- Perols, J., Bowen, R., Zimmermann, C., & Samba, B. (2017). Finding needles in a haystack: Using data analytics to improve fraud prediction. *The Accounting Review*, 92(2), 221-245. <https://doi.org/10.2308/accr-51562>
- Piquero, N. (2018). White-collar crime is crime: Victims hurt just the same. *Criminology & Public Policy*, 17(3), 595-600. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12384>
- Pitre, R., & Claiborne, C. (2021). Corporate Ethical Training: An Answer to White-Collar Crimes. *The Journal of Values-Based Leadership*, 14(2), 2-11. <https://doi.org/10.22543/0733.142.1362>
- Pomelli, A. (2016). Related-party transactions and the intricacies of ex post judicial review: the Parmalat/Lactalis case. *European Company and Financial Law Review*, 13(1), 73-105. <https://doi.org/10.1515/ecfr-2016-0073>
- Pusch, N., & Holtfreter, K. (2021). Individual and organizational predictors of white-collar crime: A meta-analysis. *Journal of White Collar and Corporate Crime*, 2(1), 5-23. <https://doi.org/10.1177/2631309X19901317>
- Pradesyah, R., Yuslem, N., & Batubara, C. (2021). Fraud In Financial Institutions. *Journal Of International Conference Proceedings (Jicp)*, 4(2), 341-348. <https://rb.gy/hof7a>
- Rahman, A., Deliana, D., & Rihaney, N. (2020). Detection of Financial Statement Fraud Triangle (Fraud Triangle) in LQ45 Companies Listed in Indonesia Stock Exchange. *International Journal Of Technical Vocational And Engineering Technology (iJTveT)*, 2(1), 70-78. <https://rb.gy/84epo>
- Rashid, M., Al-Mamun, A., Roudaki, H., & Yasser, Q. (2022). An overview of corporate fraud and its prevention approach. *Australasian Accounting Business & Finance Journal*, 16(1), 101-118. <https://rb.gy/k88bm>
- Rengganis, R., Sari, M., Budiasih, I., Wirajaya, I., & Suprasto, H. (2019). The fraud diamond: element in detecting financial statement of fraud. *International research journal of management, IT and social sciences*, 6(3), 1-10. <https://doi.org/10.21744/IRJMIS.V6N3.621>
- Rezaee, Z. (2005). Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud. *Critical Perspectives on Accounting*, 16(3), 277-298. [https://doi.org/10.1016/S1045-2354\(03\)00072-8](https://doi.org/10.1016/S1045-2354(03)00072-8)
- Sabau, A., Mare, C., & Safta, I. L. (2021). A statistical model of fraud risk in financial statements: Case for Romania companies. *Risks*, 9(6), 1-15. <https://doi.org/10.3390/risks9060116>
- Saleh, M., Aladwan, M., Alsinglawi, O., Saleh, H., & Mahmoud, I. (2021). Predicting Fraudulent Financial Statements Using Fraud Detection Models. *Academy of Strategic Management Journal, suppl. Special*, 20(3), 1-17. <https://rb.gy/chzbj>

- Score, K. (2016). Detecting financial statement fraud by Malaysian public listed companies: The reliability of the Beneish M-Score model. *Jurnal Pengurusan*, 46, 23-32. <https://rb.gy/7a3n9>
- Seifzadeh, M., Rajaei, R., & Allahbakhsh, A. (2021). The relationship between management entrenchment and financial statement fraud. *Journal of Facilities Management*, 20(1), 102-119. <https://doi.org/10.1108/JFM-02-2021-0026>
- Smaili, N., Arroyo, P., & Issa, F. A. (2021). The dark side of blockholder control: evidence from financial statement fraud cases. *Journal of Financial Crime*, 29(3), 816-835. <https://doi.org/10.1108/JFC-05-2021-0113>
- Sunardi, S., & Amin, M. (2018). Fraud detection of financial statement by using fraud diamond perspective. *International Journal of Development and Sustainability*, 7(3), 878-891. <https://rb.gy/zkhuh>
- Supri, Z., Rura, Y., & Pontoh, G. T. (2018). Detection of fraudulent financial statements with fraud diamond. *Journal of Research in Business and Management*, 6(5), 39-45. <https://rb.gy/4p28p>
- Thanos, L. (2015). Tyco International Ltd. Case Study: The Implications of Unethical Behavior. *Academic Leadership Journal in Student Research*, 3(1), 7-15. <http://doi.org/10.58809/KUAN4455>
- Wang, G., Ma, J., & Chen, G. (2023). Attentive statement fraud detection: Distinguishing multi-modal financial data with fine-grained attention. *Decision Support Systems*, 167, 113913. <https://doi.org/10.1016/j.dss.2022.113913>
- Wall-Parker, A. (2019). Measuring white collar crime. *The Handbook of White-Collar Crime*, 32-44. <https://doi.org/10.1002/9781118775004.ch3>
- Widnyana, I., & Widyawati, S. (2022). Role of forensic accounting in the diamond model relationship to detect the financial statement fraud. *International Journal of Research in Business and Social Science (2147-4478)*, 11(6), 402-409. <https://doi.org/10.20525/ijrbs.v11i6.1924>
- Yasmin, S., & Ramadhaniyah, R. (2020). The effect of profit management and corporate governance towards financial statement fraud. *Jurnal Al-Iqtishad*, 16(2), 138-151. <http://dx.doi.org/10.24014/jiq.v16i2.11447>
- Young, S. (2020). Financial statement fraud: motivation, methods, and detection. In *Corporate Fraud Exposed* (pp. 321-339). Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/978-1-78973-417-120201021>
- Zhitlukhina, O., Rakutko, S., Berezhnova, E., Selezneva, E., Belik, E., Shalaeva, N., & Sultanova, A. (2016). Issues of Falsifying Financial Statements in Terms of Economic Security. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(17), 10163-10176. <https://rb.gy/lb072>

## Διαδικτυακές

athexgroup.gr (2022). <https://cutt.ly/J7wHBff> (17/12/2022).

Baskran, S. (2019). *The Effects of Internal and External Factors on Corporate Governance and the Performance of American International Group (AIG)*. <https://rb.gy/ijyka>

Capital.gr (2018). *Συνέντευξη του επικεφαλής της QCM στο Capital.gr: Γιατί στοχεύσαμε στην Folli Follie*. <https://rb.gy/bal9s> (22/12/2022).

Economistas.gr (2019). *Enron: Η ιστορία μιας αδιανόητης εταιρικής απάτης*. <https://rb.gy/2yuk6> (30/3/2023).

Euro2day.gr (2018). *FF GROUP: Η έκθεση της Alvarez & Marsal*. <https://rb.gy/51sqk> (23/2/2023).

FFgroup.com (2018). *Ανακοίνωση 18ης Ιουλίου 2018 για ανάκληση της ελεγκτικής γνώμης των ορκωτών ελεγκτών της Econis VNT για τις Οικονομικές Καταστάσεις της χρήσης 2017*. <https://rb.gy/hb1vn> (22/3/2023).

FFgroup.com (2018). *Ανακοίνωση 26ης Σεπτεμβρίου 2018 για συνεδρίαση ΔΣ*. <https://rb.gy/b4kts> (22/2/2023).

ffgroup.com (2022). <https://shp.icu/hGZQ> (12/12/2022).

gr.emb-japan.go.jp (2022). <https://www.gr.embjapan.go.jp/portal/gr/relations/parasimo09.ht> (16/12/2022).

Hayes, A. (2021). *The Biggest Stock Scams of Recent Time*. <https://rb.gy/lyto7> (20/3/2023).

Hope, K. (2018). *Criminal charges filed against Folli Follie founders*. The Financial Times. <https://rb.gy/xxfsg> (23/2/2023).

Iapopsi.gr (2022). *Οι Κουτσολιούτσοι στο εδώλιο, Folli Follie η διαδικασία*. <https://rb.gy/owqej> (21/2/2023).

Insider.gr (2018). *Αποκαλυπτική η Alvarez & Marsal για τις τρόπες της Folli Follie*. <https://rb.gy/lkbpb> (20/3/2023).

Moneyreview.gr (2021). *Το σκάνδαλο που έδειξε τη «σκοτεινή» πλευρά του επιχειρείν*. <https://rb.gy/9xygv> (30/3/2023).

Segal Tr. (2021). *Enron Scandal: The Fall of a Wall Street Darling*. <https://rb.gy/7va6z> (02/4/2023).

The Crime Report (2021). *White-Collar Crime Prosecutions Continue 20-Year Decline*. <https://rb.gy/1tln9> (02/03/2023).

ThePressProject. (2013). *Πώληση των ΚΑΕ στη Dufry AG*. <https://shp.icu/NUDW> (17/12/2022).

- Γκίτση, Α. (2018). *Πόρισμα-κόλαφος της Alvarez & Marsal για τα στοιχεία-μαϊμού της Folli Follie*. Capital.gr. <https://rb.gy/96j92> (23/2/2023).
- Δελεβέγκος, Δ. (2020). *Πάρτι στη Folli Follie και μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου*. Η Καθημερινή. <https://rb.gy/3vw7q> (20/3/2023).
- Εμμανουήλ Σ., & Ζαφόλια Ι. (2018). *Στοιχεία σοκ για το μέγεθος του Folli Follie Group στην Ασία*. Η Ναυτεμπορική. <https://rb.gy/h030e> (19/3/2023).
- Ζαφόλια, Ι. (2018). *Νέα ευρήματα για το διεθνές σκάνδαλο του Folli Follie Group*. <https://rb.gy/stmy4> (20/3/2023).
- Κόκαλη, Β. (2021). *Η απάτη της Folli Follie: Το βούλευμα που παραπέμπει τους Κουτσολιούτσους για 5+1 αδικήματα*. <https://rb.gy/tczmy> (23/3/2023).
- Κόκαλη, Β. (2022). *Σκάνδαλο Folli Follie: Ξεκινά σήμερα η δίκη - Στο «εδώλιο» η οικογένεια Κουτσολιούτσου και άλλοι 10 κατηγορούμενοι*. Πρώτο Θέμα. <https://rb.gy/cgbyj> (23/3/2023).
- Κόκκορης, Δ. (2020). *Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς: Τα «καντά» ερωτήματα για τη διαχείριση του σκανδάλου της Folli Follie επί διοικήσεως Γκότση*. <https://rb.gy/zgnfb> (22/3/2023).
- Κουρτάλη, Ε. (2018). *Ερευνούσαμε τη Folli Follie επί χρόνια, λέει στην «Κ» ο επικεφαλής του fund*. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. <https://rb.gy/s1pww> (22/1/2023).
- Μαντικίδης, Τ. (2018). *Κορυφώνεται το δράμα στην υπόθεση Folli Follie*. ΤΟ ΒΗΜΑ. <https://rb.gy/f6wfa> (23/3/2023).
- Μπέλλος, Η. (2018). *Πλήγμα στη Folli Follie από έκθεση του αμερικανικού hedge fund QCM* | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. (n.d.). <https://shp.icu/016p> (17/3/2023).
- Μπέλλος, Η. (2019). *Το fund QCM «γκρέμισε» τις μετοχές και τα ομόλογα της Folli Follie*. Η Καθημερινή. <https://rb.gy/vvnyb> (20/3/2023).
- Ναυτεμπορική (10/12/2022). *Σκάνδαλο Folli Follie: Στο εδώλιο η οικογένεια Κουτσολιούτσου και άλλοι δέκα κατηγορούμενοι*. <https://m.naftemporiki.gr/story/1819870/skandalo-folli-follie-stoedolio-i-oikogeneia-koutsolioutsou-kai-alloi-deka-katigoumeno> (22/3/2023)/
- Παλιούρης, Γ. (2018). *Γιατί ρε τη Folli Follie;* <https://www.andro.gr/business/follifollie-qcm> (26/3/2023).
- Παφίλας, Δ. (2018). *Τρύπα 1 δισ. στα έσοδα της Folli Follie από την Ασία!* <https://rb.gy/jqhmu> (20/3/2023).
- Πατατούκας, Κ., & Παπάκης, Ν. (2022). *Η ωραιοποίηση των ισολογισμών βλάπτει σοβαρά*. <https://rb.gy/qe13x> (29/3/2023).
- Σκουμπούρης, Α. (2020). *Φάκελος Folli Follie: Το χρονικό του σκανδάλου και η απόφαση για προφυλάκιση*. <https://rb.gy/9lxzx> (23/1/2023).

- Στάθης Π. (2022). *Δίκη Folli - Follie: Ο "κινεζικός" ιός του αμετάφραστον βουλεύματος που "απειλεί" και το Ιδμνηο των Κουτσολιούτσων*. Η Καθημερινή. <https://rb.gy/c5x23> (22/3/2023).
- Τζώρτζη, Ευ. (2018). *Χαοτικές αποκλίσεις στα πραγματικά μεγέθη της Folli αποκαλύπτει το πόρισμα της Alvarez*. Η Καθημερινή. <https://rb.gy/3rxrz> (22/3/2023).
- Χρυσικόπουλος, Ν. (2018). *Οι 31 ημέρες που συγκλόνισαν τη Folli Follie* | Capital. (n.d.). <https://shp.icu/oVq7> (17/3/2023).
- Χρυσικόπουλος, Ν. (2019). *"Αμάρτησε" για το καλό της Folli Follie* / Capital.gr. <https://rb.gy/xl5i3> (23/3/2023).